

Βρυξέλλες, 10 Δεκεμβρίου 2024
(OR. en)

15834/1/24
REV 1

LIMITE

COPEN 492
JAI 1691
CATS 107
EJN 32
EVAL 27
EUROJUST 89

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας:	Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου
Αποδέκτης:	Επιτροπή των Μονίμων Αντιπροσώπων / Συμβούλιο
Θέμα:	ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΕΚΑΤΟ ΓΥΡΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΩΝ σχετικά με την εφαρμογή της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας (ΕΕΕ)

Σύμφωνα με το άρθρο 2 της κοινής δράσης 97/827/ΔΕΥ της 5ης Δεκεμβρίου 1997¹, η συντονιστική επιτροπή στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις (CATS) συμφώνησε, κατόπιν άτυπης διαδικασίας σε συνέχεια της συνεδρίασής της στις 10 Μαΐου 2021, ότι ο δέκατος γύρος αμοιβαίων αξιολογήσεων θα επικεντρωθεί στην εφαρμογή της οδηγίας 2014/41/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Απριλίου 2014, περί της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας σε ποινικές υποθέσεις (στο εξής: οδηγία).

Η τελική έκθεση, η οποία εκπονήθηκε από τη Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου εξ ονόματος της Προεδρίας, συνοψίζει τα βασικά πορίσματα, τα συμπεράσματα και τις συστάσεις των επιμέρους εκθέσεων ανά χώρα και διατυπώνει συστάσεις προς τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ. Στην τελική έκθεση επισημαίνονται επίσης ορισμένες βέλτιστες πρακτικές οι οποίες εντοπίστηκαν στο πλαίσιο των αξιολογήσεων και τις οποίες μπορούν να μοιραστούν τα κράτη μέλη.

¹ Κοινή δράση της 5ης Δεκεμβρίου 1997 που θεσπίζει το Συμβούλιο βάσει του άρθρου Κ.3 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση για τη δημιουργία μηχανισμού αξιολόγησης της εφαρμογής και της υλοποίησης σε εθνικό επίπεδο των διεθνών υποχρεώσεων που έχουν αναληφθεί στον τομέα της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος.

Μετά τη συνεδρίασή της στις 5 Νοεμβρίου 2024 και τις επακόλουθες γραπτές διαδικασίες, η CATS ενέκρινε την τελική έκθεση στις 21 Νοεμβρίου 2024.

Η EMA / το Συμβούλιο ενημερώνονται για τα αποτελέσματα του δέκατου γύρου αμοιβαίων αξιολογήσεων, όπως περιλαμβάνονται στην τελική έκθεση που παρατίθεται στο παράρτημα.

Σύμφωνα με το άρθρο 8 παράγραφος 4 της προαναφερθείσας κοινής δράσης, η τελική έκθεση θα διαβιβαστεί επίσης στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προς ενημέρωσή του.

ΤΕΛΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΔΕΚΑΤΟ ΓΥΡΟ ΑΜΟΙΒΑΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΩΝ
σχετικά με την εφαρμογή της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας (ΕΕΕ)

Πίνακας περιεχομένων

1.	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	7
2.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
3.	ΑΡΜΟΔΙΕΣ ΑΡΧΕΣ.....	13
3.1.	Αρχές έκδοσης και εκτέλεσης.....	13
3.2.	Το δικαίωμα του υπόπτου ή κατηγορουμένου ή του θύματος να υποβάλει αίτηση για ΕΕΕ.....	15
4.	ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΕΕΕ ΚΑΙ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΆΛΛΑ ΜΕΣΑ	18
4.1.	ΕΕΕ σε σχέση με άλλα μέσα.....	18
4.2.	Η ΕΕΕ σε σχέση με την ανταλλαγή πληροφοριών	20
4.3.	ΕΕΕ σε σχέση με τα διάφορα στάδια των διαδικασιών	21
5.	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗ	23
5.1.	Γενικές προκλήσεις.....	23
5.2.	Γλωσσικό καθεστώς και ζητήματα που σχετίζονται με τη μετάφραση	26
6.	ΔΙΑΒΙΒΑΣΗ ΤΗΣ ΕΕΕ ΚΑΙ ΑΠΕΥΘΕΙΑΣ ΕΠΑΦΗΣ.....	29
6.1.	Προσδιορισμός της αρμόδιας αρχής εκτέλεσης.....	29
6.2.	Μέσα διαβίβασης	31
6.3.	Απευθείας επαφή.....	33
6.4.	Υποχρέωση ενημέρωσης – Παράρτημα Β.....	33
7.	ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ, ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΕΙΔΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΜΕΤΡΟΥ.....	35
8.	ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΕΕΕ, ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	37
8.1.	Αναγνώριση και εκτέλεση σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης	37
8.2.	Τήρηση διατυπώσεων και παραδεκτό αποδεικτικών στοιχείων	38
8.3.	Προθεσμίες και επείγων χαρακτήρας	39
8.4.	Έξοδα	41
9.	ΚΑΝΟΝΑΣ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ	43

9.1. Χρήση αποδεικτικών στοιχείων σε άλλες διαδικασίες από το κράτος έκδοσης.....	43
9.2. Έναρξη νέων ποινικών ερευνών μετά την εκτέλεση ΕΕΕ	44
10. ΛΟΓΟΙ ΜΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ Ή ΜΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ	46
10.1. Γενικά	46
10.2. Διττό αξιόποινο.....	49
10.3. Αρχή <i>ne bis in idem</i>	50
10.4. Ασυλίες ή προνόμια.....	50
10.5. Θεμελιώδη δικαιώματα.....	52
11. ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ	54
11.1. Ένδικα μέσα στο κράτος έκδοσης και εκτέλεσης.....	54
11.2. Οι αποφάσεις <i>Gavanozon</i>	55
12. ΕΙΔΙΚΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ	59
12.1. Γενικά	59
12.2. Προσωρινή μεταγωγή	60
12.3. Εξέταση με βιντεοδιάσκεψη	62
12.3.1. Εξέταση του υπόπτου/κατηγορουμένου στο στάδιο της έρευνας και της δίκης για αποδεικτικούς σκοπούς.....	63
12.3.2. Εξέταση με βιντεοδιάσκεψη για τη διασφάλιση της παρουσίας του κατηγορουμένου στην κύρια δίκη.....	65
12.3.3. Εξέταση με βιντεοδιάσκεψη χωρίς έκδοση ΕΕΕ	68
12.3.4. Πρακτικές προκλήσεις	69
12.4. Εξέταση με τηλεφωνική διάσκεψη	70
12.5. Πληροφορίες σχετικά με τραπεζικούς και άλλους χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς και τραπεζικές και άλλες χρηματοοικονομικές συναλλαγές.....	71
12.6. Παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών	73
12.6.1. Έννοια και πεδίο εφαρμογής της «παρακολούθησης τηλεπικοινωνιών»	74
12.6.2. Ο μηχανισμός κοινοποίησης βάσει του άρθρου 31.....	75
12.6.3. Διαβίβαση των προϊόντων της παρακολούθησης	77

12.7. Διασυνοριακή παρακολούθηση	78
12.8. Μυστικές έρευνες.....	79
13. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	82
14. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ.....	84
15. ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΝ	89
15.1. Συστάσεις προς τα κράτη μέλη.....	89
15.2. Συστάσεις προς την Επιτροπή, το ΕΔΔ, το ΕΔΚΔ και την Eurojust.....	94

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Ο δέκατος γύρος αμοιβαίων αξιολογήσεων εστίασε στην οδηγία 2014/41/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Απριλίου 2014, περί της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας σε ποινικές υποθέσεις (στο εξής: οδηγία).² Η οδηγία ανταποκρινόταν σε μια σαφώς προσδιορισμένη πρακτική ανάγκη για ένα ολοκληρωμένο και βασιζόμενο στην αμοιβαία αναγνώριση σύστημα για τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων σε υποθέσεις με διασυνοριακή διάσταση. Αντικατέστησε το προηγούμενο κατακερματισμένο σύστημα συλλογής αποδεικτικών στοιχείων, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη την ευελιξία του παραδοσιακού συστήματος αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής (ΑΔΣ).

Σκοπός της αξιολόγησης ήταν να εξεταστούν όχι μόνο τα νομικά ζητήματα, αλλά και οι πρακτικές και επιχειρησιακές πτυχές που συνδέονται με την υλοποίηση της οδηγίας. Η αξιολόγηση αποτέλεσε πολύτιμη ευκαιρία για τον εντοπισμό τομέων που επιδέχονται βελτίωσης, καθώς και βέλτιστων πρακτικών προς ανταλλαγή μεταξύ των κρατών μελών.³

Ο παρών γύρος αξιολογήσεων κατέδειξε ότι η οδηγία χρησιμοποιείται συχνά από τα κράτη μέλη και ότι γενικά λειτουργεί ικανοποιητικά στην πράξη, κυρίως λόγω της ρεαλιστικής και ευέλικτης προσέγγισης των αρμόδιων αρχών κατά την εφαρμογή της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας (ΕΕΕ). Η δέσμευση των κρατών μελών να διασφαλίσουν την αποτελεσματική λειτουργία του εν λόγω μέσου είναι προφανής από τις πολυάριθμες βέλτιστες πρακτικές που εντοπίστηκαν κατά τη διάρκεια αυτών των αξιολογήσεων, το σύνολο των οποίων είχε ως σκοπό την ενίσχυση της δικαστικής συνεργασίας κατά τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων.

Πλην όμως, έχουν εντοπιστεί ορισμένοι βασικοί τομείς όπου χωρεί βελτίωση και ανάπτυξη, οι οποίοι πρέπει να αντιμετωπιστούν τόσο σε εθνικό όσο και σε ενωσιακό επίπεδο.

Ένα από τα κύρια συμπεράσματα της παρούσας αξιολόγησης είναι ότι για τα ακόλουθα κρίσιμα ζητήματα θα ήταν σκόπιμο να υπάρξει αποσαφήνιση ή παρέμβαση στη νομοθεσία της ΕΕ.

² Η οδηγία έχει τροποποιηθεί δύο φορές, την πρώτη φορά με την οδηγία (ΕΕ) 2022/228 όσον αφορά την ευθυγράμμιση της με τους ενωσιακούς κανόνες για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, και τη δεύτερη με την οδηγία (ΕΕ) 2023/2843, όσον αφορά την ψηφιοποίηση της δικαστικής συνεργασίας.

³ Η ΕΕΕ δεν έχει εφαρμογή στη Δανία και την Ιρλανδία και, ως εκ τούτου, τα εν λόγω κράτη μέλη δεν συμμετείχαν σε αυτόν τον γύρο αξιολόγησης.

Εφαρμογή (ή μη) του κανόνα της ειδικότητας. Επί του παρόντος, ορισμένα κράτη μέλη θεωρούν αναγκαία τη λήψη της συγκατάθεσης του κράτους εκτέλεσης για τη χρήση των αποδεικτικών στοιχείων που έχουν συλλεγεί μέσω ΕΕΕ σε διαφορετικές ποινικές διαδικασίες· άλλα κράτη μέλη είναι της γνώμης ότι ο κανόνας της ειδικότητας δεν έχει εφαρμογή στο πλαίσιο της ΕΕΕ.

Προκειμένου να διασφαλιστεί η συνοχή στο σημαντικό αυτό ζήτημα, η Επιτροπή καλείται να διευκρινίσει κατά πόσον ο κανόνας της ειδικότητας έχει εφαρμογή στο πλαίσιο της ΕΕΕ, υποβάλλοντας, εφόσον είναι αναγκαίο, νομοθετική πρόταση για την τροποποίηση της οδηγίας.

Παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών. Οι αξιολογήσεις επιβεβαίωσαν ότι οι γνώμες των κρατών μελών διίστανται όσον αφορά το κατά πόσον τα μέτρα παρακολούθησης που υλοποιούνται με τεχνικά μέσα, όπως η παρακολούθηση GPS και η τοποθέτηση κοριών σε οχήματα, εμπίπτουν στην έννοια της «παρακολούθησης τηλεπικοινωνιών». Η αβεβαιότητα αυτή προκαλεί σημαντικές δυσχέρειες, ιδίως όσον αφορά την εφαρμογή του μηχανισμού κοινοποίησης που προβλέπεται στο άρθρο 31 της οδηγίας. Ως εκ τούτου, οι ομάδες αξιολόγησης κάλεσαν την Επιτροπή να υποβάλει νομοθετική πρόταση για την τροποποίηση της οδηγίας και την αποσαφήνιση της έννοιας της «παρακολούθησης τηλεπικοινωνιών». Πλην όμως, η μεγάλη πλειονότητα των επαγγελματιών και των εμπειρογνομόνων εξέφρασε την άποψη ότι μέτρα παρακολούθησης όπως η παρακολούθηση GPS και η τοποθέτηση κοριών σε οχήματα θα πρέπει να υποστηρίζονται από μηχανισμό κοινοποίησης παρόμοιο με εκείνον που προβλέπεται στο άρθρο 31 της οδηγίας για τις περιπτώσεις στις οποίες δεν απαιτείται τεχνική βοήθεια από το κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται ο στόχος του μέτρου.

Διασυνοριακή παρακολούθηση και άρθρο 40 της σύμβασης εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν (ΣΕΣΣ). Η σχέση μεταξύ της οδηγίας και του άρθρου 40 της ΣΕΣΣ έχει αποδειχθεί αρκετά προβληματική στον τομέα της διασυνοριακής παρακολούθησης. Υπάρχουν διαφορές μεταξύ των κρατών μελών ως προς το αν και σε ποιο βαθμό η διασυνοριακή παρακολούθηση αποτελεί μέτρο αστυνομικής συνεργασίας ή δικαστικής συνεργασίας. Επαγγελματίες και εμπειρογνώμονες συμφώνησαν ως προς την ανάγκη νομοθετικής τροποποίησης προκειμένου να διευκρινιστεί κατά πόσον η οδηγία εφαρμόζεται στη διασυνοριακή παρακολούθηση η οποία διενεργείται με σκοπό τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών.

Η ΕΕΕ σε σχέση με την ανταλλαγή πληροφοριών. Ένα κενό στην οδηγία, το οποίο επισημάνθηκε από ορισμένα κράτη μέλη κατά τη διάρκεια των αξιολογήσεων, αφορά την απουσία διάταξης που να ρυθμίζει τη διαδικασία βάσει της οποίας δύναται να εκδίδεται και να εκτελείται ΕΕΕ προκειμένου να ζητηθεί και να ληφθεί συγκατάθεση για τη χρήση πληροφοριών που έχουν προηγουμένως κοινοποιηθεί μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου, ή μέσω αυθόρμητης ανταλλαγής πληροφοριών, ως αποδεικτικών στοιχείων σε ποινικές διαδικασίες. Τούτο είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε περιπτώσεις όπου η *lex fori* απαιτεί να λαμβάνεται συγκατάθεση για τη χρήση πληροφοριών, οι οποίες έχουν ήδη παρασχεθεί από την αστυνομία προς ομόλογη αρχή, προκειμένου αυτές να χρησιμοποιηθούν ως αποδεικτικά στοιχεία σε ποινικές διαδικασίες.

Παράρτημα Α. Οι επαγγελματίες από διάφορα κράτη μέλη ζήτησαν νομοθετική παρέμβαση με σκοπό να καταστεί το παράρτημα Α πιο εύχρηστο και πρότειναν ορισμένες πιθανές τροποποιήσεις οι οποίες, κατά τη γνώμη τους, θα διευκόλυναν τη συμπλήρωση του παραρτήματος Α και θα βελτίωναν την επικοινωνία μεταξύ των αρχών έκδοσης και εκτέλεσης.

Ένα άλλο θέμα που συζητήθηκε διεξοδικά κατά τη διάρκεια των αξιολογήσεων αφορά τη χρήση βιντεοδιάσκεψης για τη διασφάλιση της συμμετοχής του κατηγορουμένου σε δίκη από άλλο κράτος μέλος. Ορισμένα κράτη μέλη εκδίδουν και εκτελούν ΕΕΕ με σκοπό τη διασφάλιση της εξ αποστάσεως συμμετοχής του κατηγορουμένου στη δίκη μέσω βιντεοδιάσκεψης, ενώ άλλα κράτη μέλη είναι της γνώμης ότι αυτό δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, δεδομένου ότι δεν σχετίζεται (πάντα) με τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων. Επιπλέον, ορισμένα κράτη μέλη έχουν εκφράσει επιφυλάξεις ως προς τη συμβατότητα της εξ αποστάσεως συμμετοχής του κατηγορουμένου σε δίκη μέσω βιντεοδιάσκεψης με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, καθώς και με τις γενικές αρχές των εθνικών νομικών συστημάτων τους. Ωστόσο, από τις αξιολογήσεις προέκυψε ότι το συγκεκριμένο θέμα αξίζει να διερευνηθεί περαιτέρω προκειμένου να εξευρεθούν πιθανές νομοθετικές λύσεις σε επίπεδο ΕΕ.

Μολονότι η οδηγία εκδόθηκε με την πρόθεση να υπάρχει μία ενιαία πράξη για τον σκοπό της συλλογής αποδεικτικών στοιχείων, οι επαγγελματίες έρχονται συχνά αντιμέτωποι με ΕΕΕ οι οποίες εκδίδονται (εν μέρει) για άλλους σκοπούς. Υπάρχουν επίσης περιπτώσεις στις οποίες ο σκοπός του ζητούμενου μέτρου δεν είναι σαφής ή δύναται να μεταβληθεί κατά τη διάρκεια της έρευνας, για παράδειγμα στην περίπτωση περιουσιακών στοιχείων τα οποία κατασχέθηκαν με σκοπό τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων και τα οποία — σε μεταγενέστερο στάδιο — θα μπορούσαν να δεσμευθούν με σκοπό τη δήμευση. Τα κράτη μέλη θα επιθυμούσαν περισσότερη καθοδήγηση σε επίπεδο ΕΕ σχετικά με το πεδίο εφαρμογής της ΕΕΕ και τη σχέση της με άλλα μέσα δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.

Έχουν επίσης διατυπωθεί ορισμένες επιχειρησιακές συστάσεις προς τα κράτη μέλη με σκοπό την περαιτέρω ενδυνάμωση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και την ενίσχυση της ομαλής εφαρμογής της ΕΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη ενθαρρύνθηκαν, μεταξύ άλλων, να προωθήσουν την εξειδίκευση στο πλαίσιο των αρμόδιων αρχών τους· να διασφαλίσουν ότι οι αρχές έκδοσης παρέχουν σαφώς δομημένη και κατανοητή περιγραφή των πραγματικών περιστατικών και των ζητούμενων μέτρων στο παράρτημα Α, καθώς και προσήκουσα μετάφραση· να υιοθετήσουν ένα πιο ευέλικτο γλωσσικό καθεστώς· να προκριθεί η απευθείας επαφή μεταξύ των αρχών έκδοσης και εκτέλεσης και η πλήρης εφαρμογή των διαδικασιών διαβούλευσης, όπως προβλέπεται στην οδηγία, και να βελτιωθεί η συμμόρφωση με τις προθεσμίες για την εκτέλεση της ΕΕΕ και με τις διατυπώσεις που ζητούν οι αρχές έκδοσης.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι, κατά τη διάρκεια των αξιολογήσεων, οι επαγγελματίες ανέφεραν ελάχιστες περιπτώσεις στις οποίες προβλήθηκαν λόγοι μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης στο πλαίσιο της ΕΕΕ. Ο λόγος μη εκτέλεσης που αφορά την προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων —λόγος ο οποίος προβλέπεται πλέον, για πρώτη φορά, σε πράξη αμοιβαίας αναγνώρισης— ελάχιστα εφαρμόστηκε. Ωστόσο, ενώ στην οδηγία όλοι οι λόγοι μη εκτέλεσης είναι προαιρετικοί, στη νομοθεσία τους για τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο αρκετά κράτη μέλη τους έχουν καταστήσει όλους ή ορισμένους από αυτούς υποχρεωτικούς. Επιπλέον, ορισμένα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει πρόσθετους λόγους μη εκτέλεσης που δεν προβλέπονται στην οδηγία. Έγινε στα κράτη μέλη η σύσταση να ευθυγραμμίσουν τη νομοθεσία τους για τη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό τους δίκαιο.

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με την έκδοση της κοινής δράσης 97/827/ΔΕΥ, της 5ης Δεκεμβρίου 1997⁴ (στο εξής: κοινή δράση), δημιουργήθηκε μηχανισμός αξιολόγησης της εφαρμογής και της υλοποίησης σε εθνικό επίπεδο των διεθνών υποχρεώσεων που έχουν αναληφθεί στον τομέα της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 της κοινής δράσης, η συντονιστική επιτροπή στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις (CATS) συμφώνησε, κατόπιν άτυπης διαδικασίας που ακολούθησε την άτυπη συνεδρίασή της στις 10 Μαΐου 2021, ότι ο δέκατος γύρος αμοιβαίων αξιολογήσεων θα επικεντρωθεί στην ΕΕΕ.

Με τον εντοπισμό των ελλείψεων και των τομέων που επιδέχονται βελτίωσης στην εφαρμογή της οδηγίας, σε συνδυασμό με τις βέλτιστες πρακτικές, ο παρών γύρος αξιολογήσεων αποσκοπούσε στη διασφάλιση αποτελεσματικότερης και συνεκτικότερης εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε όλα τα στάδια των ποινικών διαδικασιών σε ολόκληρη την Ένωση.

Η ενίσχυση της συνεπούς και αποτελεσματικής εφαρμογής της οδηγίας θα ενισχύσει περαιτέρω την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών και θα βελτιώσει τη λειτουργία της διασυνοριακής δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις στον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Επιπλέον, η εν λόγω διαδικασία αξιολόγησης θα μπορούσε να παράσχει χρήσιμες πληροφορίες στα κράτη μέλη κατά την εφαρμογή της οδηγίας.

Όπως προβλέπεται στη σειρά των επισκέψεων στα κράτη μέλη που εγκρίθηκε από την CATS στις 29 Ιουνίου 2022 με σιωπηρή διαδικασία⁵, οι επιτόπιες επισκέψεις άρχισαν τον Ιανουάριο του 2023 και ολοκληρώθηκαν τον Απρίλιο του 2024.

⁴ Κοινή δράση της 5ης Δεκεμβρίου 1997 που θεσπίζει το Συμβούλιο βάσει του άρθρου K.3 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση για τη δημιουργία μηχανισμού αξιολόγησης της εφαρμογής και της υλοποίησης σε εθνικό επίπεδο των διεθνών υποχρεώσεων που έχουν αναληφθεί στον τομέα της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος.

⁵ ST 10119/22.

Σύμφωνα με το άρθρο 3 της κοινής δράσης, η Προεδρία κατάρτισε κατάλογο εμπειρογνομόνων για τους σκοπούς των προς διενέργεια αξιολογήσεων, με βάση τον καθορισμό από τα κράτη μέλη εμπειρογνομόνων με άρτια πρακτική γνώση επί του τομέα που καλύπτεται από την παρούσα αξιολόγηση. Οι ομάδες αξιολόγησης αποτελούνταν από τρεις εθνικούς εμπειρογνώμονες, επικουρούμενους από ένα ή περισσότερα μέλη του προσωπικού της Γενικής Γραμματείας του Συμβουλίου και από παρατηρητές. Για τον παρόντα γύρο αμοιβαίων αξιολογήσεων, συμφωνήθηκε να προσκληθούν ως παρατηρητές η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ο Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Ποινικής Δικαιοσύνης (Eurojust)⁶.

Η παρούσα έκθεση, η οποία εκπονήθηκε από τη Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου εξ ονόματος της Προεδρίας, συνοψίζει τα βασικά πορίσματα, τα συμπεράσματα και τις συστάσεις των επιμέρους εκθέσεων ανά χώρα και διατυπώνει συστάσεις προς τα κράτη μέλη και τα θεσμικά όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη τις συστάσεις που προσδιορίστηκαν ως οι πλέον σχετικές ή/και επαναλαμβανόμενες στις εκθέσεις για τα αξιολογούμενα κράτη μέλη. Στην έκθεση επισημαίνονται επίσης ορισμένες βέλτιστες πρακτικές οι οποίες εντοπίστηκαν στο πλαίσιο του παρόντος γύρου αμοιβαίων αξιολογήσεων και τις οποίες μπορούν να μοιραστούν τα κράτη μέλη.

⁶ ST 10119/22.

3. ΑΡΜΟΔΙΕΣ ΑΡΧΕΣ

3.1. Αρχές έκδοσης και εκτέλεσης

Στο άρθρο 2 της οδηγίας ορίζονται οι έννοιες της «αρχής έκδοσης» και της «αρχής εκτέλεσης» στο πλαίσιο της ΕΕΕ. Σύμφωνα με την οδηγία, η αρχή έκδοσης δύναται να είναι δικαστής, δικαστήριο, ανακριτής, εισαγγελέας ή οποιαδήποτε άλλη αρμόδια αρχή ορισθείσα από το κράτος έκδοσης, η οποία στη συγκεκριμένη περίπτωση ενεργεί ως ανακριτική αρχή σε ποινικές διαδικασίες (για παράδειγμα, η αστυνομία ή μια διοικητική αρχή). Όταν μια αρχή της τελευταίας ως άνω κατηγορίας ενεργεί ως αρχή έκδοσης, η ΕΕΕ πρέπει πάντα να επικυρώνεται από δικαστική αρχή πριν από τη διαβίβασή της στο κράτος εκτέλεσης.⁷ Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) έχει επίσης διευκρινίσει⁸ ότι οι ΕΕΕ με τις οποίες ζητούνται δεδομένα κίνησης και θέσης ηλεκτρονικών επικοινωνιών δεν μπορούν να εκδίδονται από εισαγγελέα όταν, στο πλαίσιο παρόμοιας εγχώριας υπόθεσης, ο δικαστής έχει αποκλειστική αρμοδιότητα να διατάζει ερευνητικό μέτρο με το οποίο επιδιώκεται η πρόσβαση στα εν λόγω δεδομένα. Ωστόσο, διαπιστώθηκε ότι ορισμένα κράτη μέλη βρίσκονται ακόμη στη διαδικασία τροποποίησης της εθνικής τους νομοθεσίας προκειμένου να συμμορφωθούν με την εν λόγω απόφαση και ορισμένα άλλα κράτη μέλη, μετά την εν λόγω απόφαση, εγκαίνιασαν την πρακτική να επισυνάπτουν ή να ζητούν από το κράτος έκδοσης να διαβιβάσει τη σχετική δικαστική απόφαση που διατάσσει το ερευνητικό μέτρο.

Αρχή εκτέλεσης είναι μια αρχή αρμόδια να αναγνωρίζει μια ΕΕΕ και να εξασφαλίζει την εκτέλεσή της σύμφωνα με την οδηγία και τις ισχύουσες διαδικασίες σε παρόμοια εγχώρια υπόθεση.

Επιπλέον, η οδηγία παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να ορίζουν μια κεντρική αρχή (ή περισσότερες κεντρικές αρχές) για να επικουρούν τις αρμόδιες αρχές. Ένα κράτος μέλος μπορεί επίσης να αναθέτει στην κεντρική αρχή ή στις κεντρικές αρχές του τη διοικητική διαβίβαση και παραλαβή των ΕΕΕ, καθώς και τη λοιπή επίσημη αλληλογραφία που τις αφορά (άρθρο 7 παράγραφος 3 της οδηγίας).

⁷ Βλ. περαιτέρω αποφάσεις του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-584/19 PPU, Staatsanwaltschaft Wien κατά Α. κ.λπ., στην υπόθεση C-16/22 Staatsanwaltschaft Graz, και στην υπόθεση C-670/22, M.N. (EncroChat).

⁸ Απόφαση στην υπόθεση C-724/19, Ποινική διαδικασία κατά HP.

Κατά τη μεταφορά της οδηγίας, τα κράτη μέλη διαφοροποιήθηκαν ως προς τον τρόπο με τον οποίο οργάνωσαν τη διαβίβαση και την παραλαβή των ΕΕΕ. Ωστόσο, σε γενικές γραμμές, η αξιολόγηση έδειξε ότι τα περισσότερα κράτη μέλη διαθέτουν σύστημα στο οποίο ο εισαγγελέας είναι αρμόδιος να εκδίδει ή να επικυρώνει μια ΕΕΕ κατά το στάδιο της προδικασίας, και το δικαστήριο και/ή ο δικαστής είναι αρμόδιος για την έκδοση ΕΕΕ κατά το στάδιο της δίκης. Παρόμοια προσέγγιση ισχύει και για την εκτέλεση των ΕΕΕ, αν και δεν είναι ασύνηθες τα κράτη μέλη να έχουν ορίσει μία αρμόδια αρχή για τη λήψη απόφασης σχετικά με την αναγνώριση και την εκτέλεση μιας ΕΕΕ (συχνά την εισαγγελία), η οποία δύναται να τη διαβιβάσει σε άλλη αρχή προς εκτέλεση σύμφωνα με τις εθνικές διαδικασίες.

Αρκετά κράτη μέλη έχουν ορίσει κεντρική αρχή ή κεντρικές αρχές, αλλά οι αρμοδιότητές τους ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό. Συνολικά, παρατηρήθηκε ότι, στις περιπτώσεις που το Υπουργείο Δικαιοσύνης ορίστηκε ως κεντρική αρχή, η αρμοδιότητά του περιοριζόταν σε καθήκοντα σχετικά με τη στατιστική ή στη διευκόλυνση της άμεσης επαφής μεταξύ των αρχών έκδοσης και εκτέλεσης, οσάκις χρειάστηκε. Υπάρχουν κράτη μέλη που δεν έχουν επισήμως ορίσει κεντρική αρχή, αλλά διαθέτουν ένα εξαιρετικά συγκεντρωτικό σύστημα, το οποίο απαιτεί από όλες τις εισερχόμενες και εξερχόμενες ΕΕΕ να διέρχονται από μια ενιαία αρχή. Η εν λόγω ενιαία αρχή είναι συχνά εισαγγελική αρχή και διαπιστώθηκε ότι διαδραματίζει σημαντικότερο ρόλο, καθόσον συχνά προβαίνει σε ποιοτικούς ελέγχους και παρέχει άλλες σημαντικές πληροφορίες για όλα τα θέματα που αφορούν την ΕΕΕ.

Ανεξάρτητα από το ποιες αρχές έχουν κριθεί αρμόδιες για την έκδοση/εκτέλεση ΕΕΕ στα διάφορα κράτη μέλη, ο δέκατος γύρος αμοιβαίων αξιολογήσεων κατέδειξε ότι ο υψηλός βαθμός εξειδίκευσης έχει πολύ θετική επίδραση στην επιτυχή εφαρμογή της ΕΕΕ στην πράξη. Οι ομάδες αξιολόγησης έχουν εντοπίσει πολυάριθμες βέλτιστες πρακτικές στον τομέα αυτόν. Τα κράτη μέλη επαινέθηκαν για το γεγονός ότι διαθέτουν εισαγγελείς, δικαστές, υπαλλήλους και ανακριτικές αρχές με εξειδίκευση στη διεθνή συνεργασία, ενώ η σύσταση εξειδικευμένων μονάδων αρμόδιων για την έκδοση και/ή την εκτέλεση ΕΕΕ έχει επισημανθεί ως ιδιαίτερα επωφελής. Οι επαγγελματίες που δεν ασχολούνται καθημερινά με ΕΕΕ έχουν εκφράσει την εκτίμησή τους για τη δυνατότητα που έχουν να ζητούν συμβουλές από τους εξειδικευμένους συναδέλφους τους και, ως εκ τούτου, να διασφαλίζουν την ορθή και συνεπή εφαρμογή της ΕΕΕ. Επιπλέον, η άμεση επικοινωνία μεταξύ των αρχών έκδοσης και εκτέλεσης καθίσταται ευχερέστερη όταν υπάρχει ορισμένος βαθμός εξειδίκευσης και στις δύο πλευρές.

Από την άλλη πλευρά, ορισμένες εκθέσεις ανά χώρα κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι απαιτείται σύσταση για την αντιμετώπιση της έλλειψης εξειδίκευσης. Μολονότι πολλά κράτη μέλη επαινέθηκαν για το υψηλό επίπεδο εξειδίκευσης μίας αρμόδιας αρχής, ήταν πολύ πιο σπάνιο να βρεθεί το ίδιο επίπεδο εξειδίκευσης σε όλες τις άλλες αρμόδιες αρχές που ασχολούνται με την ΕΕΕ εντός του εν λόγω κράτους μέλος.

Επιπλέον, ο συντονισμός μεταξύ των διαφόρων (εξειδικευμένων) αρχών εντός του ίδιου κράτους μέλους αποδείχθηκε εξίσου σημαντικός για την επιτυχή συλλογή αποδεικτικών στοιχείων στο πλαίσιο διασυνοριακών ερευνών. Οι ΕΕΕ με τις οποίες ζητούνται πολλαπλά ερευνητικά μέτρα συχνά πρέπει να εκτελούνται από διαφορετικές αρχές εκτέλεσης ανάλογα, για παράδειγμα, με το είδος του ζητούμενου μέτρου και/ή τον εδαφικό δεσμό. Από την άποψη της έκδοσης, τα κράτη μέλη αναφέρθηκαν στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ΕΕΕ με τις οποίες ζητούνται πολλαπλά ερευνητικά μέτρα, όπως η απευθείας επαφή με όλες τις εμπλεκόμενες αρχές του κράτους εκτέλεσης και η απόκτηση ολοκληρωμένης εικόνας σχετικά με την κατάσταση εκτέλεσης της ΕΕΕ. Ζητήθηκε μεγαλύτερος συντονισμός μεταξύ όλων των μερών που ασχολούνται με την ΕΕΕ. Ο ενδεδειγμένος συντονισμός σε εθνικό επίπεδο εντός του κράτους εκτέλεσης είναι μεγάλης σημασίας, όχι μόνο μεταξύ των διαφόρων αρχών εκτέλεσης σε δικαστικό επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο αστυνομίας. Στο ίδιο πνεύμα, τα κράτη μέλη που έχουν σαφείς ρυθμίσεις σχετικά με την αρχή που είναι αρμόδια για τον συντονισμό της εκτέλεσης των ΕΕΕ έχουν επαινεθεί για την πρακτική αυτή.

3.2. Το δικαίωμα του υπόπτου ή κατηγορουμένου ή του θύματος να υποβάλει αίτηση για ΕΕΕ

Σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 3 της οδηγίας, την έκδοση ΕΕΕ μπορεί να ζητήσει ύποπτος ή κατηγορούμενος ή δικηγόρος εξ ονόματός τους. Δεν εντοπίστηκαν προβλήματα κατά τη μεταφορά της εν λόγω διάταξης στα κράτη μέλη. Μολονότι παρατηρήθηκαν διαφορές στις σχετικές διαδικασίες, όλα τα αξιολογούμενα κράτη μέλη επιτρέπουν στους υπόπτους ή τους κατηγορουμένους να ζητούν τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων, μεταξύ άλλων μέσω ΕΕΕ.

Στην πράξη, ωστόσο, η υπεράσπιση σπανίως κάνει χρήση της δυνατότητας αυτής σε οποιοδήποτε κράτος μέλος. Τέθηκαν υπόψη των αξιολογητών διάφοροι λόγοι που εξηγούν το γεγονός αυτό. Πρώτον, εκπρόσωποι διαφόρων δικηγορικών συλλόγων ανέφεραν ότι κατά την προδικασία η υπεράσπιση έχει περιορισμένα δικαιώματα και πρόσβαση στους φακέλους, γεγονός που περιορίζει την πρακτική εφαρμογή των εν λόγω αιτημάτων. Δεύτερον, η προθεσμία για την υποβολή τέτοιων αιτημάτων από την υπεράσπιση αναφέρθηκε ενίοτε ως περιοριστικός παράγοντας. Ωστόσο, φαίνεται ότι η έλλειψη γνώσης των συνηγόρων υπεράσπισης είναι ο σημαντικότερος παράγοντας που εξηγεί γιατί τέτοιου είδους αιτήματα υποβάλλονται τόσο σπάνια. Αρκετοί εκπρόσωποι των δικηγορικών συλλόγων ανέφεραν ότι απλούστατα δεν γνωρίζουν πότε και πώς να υποβάλουν τέτοιες αιτήσεις. Ως εκ τούτου, λίγα μόνο κράτη μέλη ήταν σε θέση να μοιραστούν την πρακτική εμπειρία τους στον οικείο τομέα. Στα εν λόγω κράτη μέλη, ωστόσο, οι επαγγελματίες και από τις δύο πλευρές ήταν σε γενικές γραμμές ικανοποιημένοι με τις ισχύουσες διαδικασίες.

Η οδηγία δεν περιλαμβάνει παρόμοια διάταξη που να παρέχει στα θύματα το δικαίωμα να ζητούν την έκδοση ΕΕΕ. Το ζήτημα εάν η οδηγία θα πρέπει να τροποποιηθεί ως προς το θέμα αυτό τέθηκε σποραδικά, αλλά δεν επιτεύχθηκε ευρεία συναίνεση. Ωστόσο, διαπιστώθηκε ότι το εθνικό δίκαιο των περισσότερων κρατών μελών, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, παρέχει στα θύματα το δικαίωμα να υποβάλλουν αιτήσεις για τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων και, κατά συνέπεια, για την έκδοση ΕΕΕ. Τούτο έχει αναγνωριστεί επανειλημμένα ως βέλτιστη πρακτική, καθώς θεωρείται ότι συμπληρώνει το δικαίωμα του θύματος να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία δυνάμει της οδηγίας 2012/29/ΕΕ.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

- *Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να διατηρήσουν και, όπου είναι δυνατόν, να αυξήσουν το επίπεδο εξειδίκευσης όλων των αρχών τους που κάνουν χρήση μέσων διεθνούς συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕΕ. Προς τον σκοπό αυτόν, τα κράτη μέλη που δεν το έχουν ήδη πράξει θα μπορούσαν να εξετάσουν το ενδεχόμενο δημιουργίας εξειδικευμένων γραφείων και/ή μονάδων, όπου εξειδικευμένοι επαγγελματίες, όπως εισαγγελείς, δικαστές, αστυνομικοί και υπάλληλοι γραφείου θα χειρίζονται τέτοιες υποθέσεις.*
- *Παράλληλα με την εκ νέου επιβεβαίωση της σημασίας της απευθείας επαφής μεταξύ των αρχών έκδοσης και εκτέλεσης για τη βέλτιστη εκτέλεση των ΕΕΕ, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να διασφαλίσουν τη θέσπιση νομικών και/ή επιχειρησιακών ρυθμίσεων για τον αποτελεσματικό συντονισμό μεταξύ των εθνικών αρχών εκτέλεσης σε περιπτώσεις έκδοσης ΕΕΕ για πολλαπλά ερευνητικά μέτρα στα οποία εμπλέκονται διαφορετικές αρμόδιες αρχές εκτέλεσης, με σκοπό την ενίσχυση της αποτελεσματικής εφαρμογής των ΕΕΕ και τη διευκόλυνση της επικοινωνίας με την αρχή έκδοσης.*

4. ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΕΕΕ ΚΑΙ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΛΛΑ ΜΕΣΑ

4.1. ΕΕΕ σε σχέση με άλλα μέσα

Η οδηγία προβλέπει ότι μπορεί να εκδίδεται ΕΕΕ για ένα ή περισσότερα συγκεκριμένα ερευνητικά μέτρα που πρόκειται να εκτελεστούν σε άλλο κράτος μέλος με σκοπό τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων. Η ΕΕΕ μπορεί επίσης να εκδίδεται για τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων που βρίσκονται ήδη στην κατοχή των αρμόδιων αρχών του κράτους εκτέλεσης. Επιπλέον, η ΕΕΕ καλύπτει όλα τα ερευνητικά μέτρα, με εξαίρεση τη σύσταση κοινής ομάδας έρευνας (ΚΟΕ), σύμφωνα με το άρθρο 3 της οδηγίας.

Στην πραγματικότητα, ωστόσο, τα κράτη μέλη ανέφεραν ότι λαμβάνονται τακτικά ΕΕΕ για άλλους σκοπούς και όχι για τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων, για παράδειγμα σε περιπτώσεις στις οποίες η αίτηση αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής (ΑΔΣ) θα ήταν η ορθή επιλογή. Υπάρχουν επίσης οι λεγόμενες «υβριδικές» ΕΕΕ, με τις οποίες ζητούνται ερευνητικά μέτρα για τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων, καθώς και άλλα μέτρα που, υπό στενή έννοια, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

Μολονότι υπογραμμίστηκε συχνά η σημασία του σεβασμού του πεδίου εφαρμογής της ΕΕΕ, διαπιστώθηκε ότι τα περισσότερα κράτη μέλη αποδέχονται και εκτελούν τακτικά ΕΕΕ όταν η αίτηση ΑΔΣ θα ήταν το ορθό μέσο, για παράδειγμα για αίτηση με την οποία ζητείται η επίδοση ή κοινοποίηση εγγράφων χωρίς αποδεικτικούς σκοπούς. Το σκεπτικό αυτής της προσέγγισης είναι ότι μια ΑΔΣ δεν έχει τυπικές απαιτήσεις και οι επαγγελματίες επιλέγουν να αποδεχθούν την ΕΕΕ ως ΑΔΣ, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται όλες οι απαιτήσεις. Αυτή η ευέλικτη στάση συχνά επικροτείται ως βέλτιστη πρακτική, καθώς συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα της διεθνούς συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις και αποφεύγονται πρόσθετα αιτήματα και δυνητικό κόστος (μετάφρασης).

Όσον αφορά το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης (ΕΕΣ), πολλά κράτη μέλη έχουν λάβει ΕΕΣ παράλληλα με ΕΕΕ. Στις περιπτώσεις αυτές, η ΕΕΕ διαβιβάζεται ενίοτε με αποκλειστικό σκοπό τον εντοπισμό ενός προσώπου, ενώ με το ΕΕΣ ζητείται η σύλληψη του προσώπου. Ωστόσο, τα περισσότερα κράτη μέλη θεωρούν ότι αυτό είναι περιττό και υποστηρίζουν ότι το ΕΕΣ καθιστά επίσης δυνατή τη λήψη μέτρων για τον εντοπισμό ενός προσώπου με σκοπό τη σύλληψη (εκτέλεση του ΕΕΣ). Επιπλέον, προς τον σκοπό αυτόν μπορούν να χρησιμοποιούνται αστυνομικοί δίαυλοι. Από την άλλη πλευρά, τα κράτη μέλη δεν αρνούνται συνήθως να εκτελέσουν ΕΕΕ με την οποία ζητείται ο εντοπισμός προσώπου, προκειμένου αυτό να συλληφθεί μεταγενέστερα βάσει ΕΕΣ.

Ορισμένοι επαγγελματίες δήλωσαν ότι συνήθως εξετάζουν κατά πόσον η έκδοση ΕΕΕ για την εξέταση ενός υπόπτου/κατηγορουμένου για αποδεικτικούς σκοπούς θα αποτελούσε αποτελεσματική εναλλακτική λύση στην ΕΕΣ. Η προσέγγιση αυτή συνάδει προς το πνεύμα της αιτιολογικής σκέψης 26 της οδηγίας και έχει επικροτηθεί από τους αξιολογητές.

Όσον αφορά τη δέσμευση και την κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων, η αξιολόγηση κατέδειξε ότι η διάκριση μεταξύ της κατάσχεσης περιουσιακών στοιχείων για αποδεικτικούς σκοπούς και της δέσμευσης προς τον σκοπό της δήμευσης δημιουργεί προβλήματα στην πράξη. Πολλά κράτη μέλη ανέφεραν ότι έχουν λάβει ΕΕΕ για την κατάσχεση περιουσιακών στοιχείων τα οποία στη συνέχεια πρόκειται να δημευθούν, αν και το μέτρο αυτό πρέπει να ζητηθεί μέσω πιστοποιητικού δέσμευσης σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2018/1805. Οι επαγγελματίες αναγνωρίζουν ότι ο σκοπός της δέσμευσης ή της κατάσχεσης περιουσιακών στοιχείων ενδέχεται να είναι μικτός και μπορεί να αλλάξει κατά τη διάρκεια της έρευνας. Η παράλληλη/ταυτόχρονη χρήση δύο μέσων ενδέχεται στην πράξη να προκαλέσει σύγχυση και καθυστέρηση. Μια άλλη δυσχέρεια που ανέκυψε ήταν το γεγονός ότι η ΕΕΕ συχνά προηγείται ενός πιστοποιητικού δέσμευσης, με αποτέλεσμα να έχει ανακαλυφθεί η ύπαρξη και ο τόπος στον οποίο βρίσκονται τα σχετικά περιουσιακά στοιχεία. Τα ζητήματα αυτά είναι ακόμη πιο περίπλοκα όταν οι αρχές που είναι αρμόδιες για την εξέταση μιας ΕΕΕ και ενός πιστοποιητικού δέσμευσης δεν ταυτίζονται.

Κατά τη διάρκεια αρκετών επισκέψεων αξιολόγησης, πραγματοποιήθηκαν συζητήσεις σχετικά με περιουσιακά στοιχεία, όπως είδη πολυτελείας και χρήματα. Ορισμένα κράτη μέλη υποστήριξαν ότι δεν θα πρέπει να κατάσχονται βάσει ΕΕΕ, ενώ κατά τη γνώμη άλλων κρατών μελών τα εν λόγω αντικείμενα θα μπορούσαν σε ορισμένες περιπτώσεις να έχουν αποδεικτικούς σκοπούς.

Όσον αφορά τις ΚΟΕ, τα περισσότερα κράτη μέλη δεν έχουν αντιμετωπίσει δυσχέρειες. Εάν στο πλαίσιο ΚΟΕ καταστεί αναγκαία η συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων από μη συμμετέχον κράτος μέλος, θεωρείται ορθή πρακτική για την ΕΕΕ να αναφέρεται πάντα ότι η έρευνα διεξάγεται από ΚΟΕ και ότι τα αποτελέσματα της εκτέλεσης της ΕΕΕ θα κοινοποιηθούν σε όλους τους συμμετέχοντες. Γενικά, η πρακτική αυτή δεν εγείρει ζητήματα για τα μέλη της ΚΟΕ ή για το μη συμμετέχον κράτος εκτέλεσης. Ένα κράτος μέλος υποστήριξε ότι ο κανόνας της ειδικότητας δεν έχει εφαρμογή στο πλαίσιο των ΕΕΕ και ότι, ως εκ τούτου, τα αποδεικτικά στοιχεία που συλλέγονται μέσω ΕΕΕ εκδοθείσας από μέλος ΚΟΕ μπορούν να κοινοποιούνται όχι μόνο στα άλλα μέλη της ΚΟΕ αλλά και εκτός της ΚΟΕ. Ορισμένα κράτη μέλη ανέφεραν ότι προτιμούν να χρησιμοποιούν άλλα μέσα συνεργασίας, όπως η ΕΕΕ, και όχι ΚΟΕ, όταν δεν υπάρχει επαρκής επικάλυψη μεταξύ των ερευνών.

Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων, αρκετοί επαγγελματίες επισήμαναν ότι η διασύνδεση με άλλα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους οι δικαστικές αρχές μπορεί να είναι δυσχερής και ενδέχεται να προκαλεί καθυστερήσεις στις διαδικασίες. Τούτο ισχύει ιδίως όταν ο σκοπός του μέτρου μεταβάλλεται διαρκούς της ποινικής διαδικασίας. Ωστόσο, εμπειρογνώμονες και επαγγελματίες συμφώνησαν ότι οι αρχές έκδοσης θα πρέπει πάντα να αναφέρουν στο παράρτημα Α αν χρησιμοποιούνται άλλα νομοθετήματα σε σχέση με την ίδια υπόθεση (βλ. επίσης κεφάλαιο 5).

Υποστηρίχθηκε ότι θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στη διασύνδεση μεταξύ των διαφόρων μέσων για τη διατήρηση ομαλής σχέσης μεταξύ τους, όπως υπογραμμίζεται επίσης στην αιτιολογική σκέψη 34 της οδηγίας. Ορισμένες εκθέσεις ανά χώρα ζητούσαν την έκδοση εγχειριδίου ή κατευθυντήριων γραμμών από την Επιτροπή και/ή περισσότερη κατάρτιση από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Δικαστικών (ΕΔΚΔ) σχετικά με το θέμα αυτό.

4.2. Η ΕΕΕ σε σχέση με την ανταλλαγή πληροφοριών

Τα κράτη μέλη συναντούν εισερχόμενες και εξερχόμενες ΕΕΕ με τις οποίες ζητείται συγκατάθεση για τη χρήση πληροφοριών που έχουν συλλεγεί κατά το παρελθόν μέσω της αστυνομικής συνεργασίας ως αποδεικτικών στοιχείων σε ποινικές διαδικασίες. Τα κράτη εκτέλεσης είναι εν γένει πρόθυμα να παράσχουν συγκατάθεση, αν και προκύπτουν ζητήματα όσον αφορά την κατάλληλη διαδικασία για τον τρόπο παροχής της εν λόγω συγκατάθεσης. Η οδηγία δεν περιλαμβάνει τέτοια διαδικασία συγκατάθεσης, ενώ η απόφαση-πλαίσιο 2006/960/ΔΕΥ και η διάδοχός της οδηγίας (ΕΕ) 2023/977, αμφότερες αναφέρουν τη δυνατότητα παροχής συγκατάθεσης, αλλά δεν αναφέρουν τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να δοθεί η συγκατάθεση.

Η αυθόρμητη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ δικαστικών αρχών δεν αναφέρθηκε τόσο συχνά από τα κράτη μέλη ως μορφή αίτησης συγκατάθεσης για τη χρήση πληροφοριών που είχαν συλλεγεί στο παρελθόν μέσω της αστυνομικής συνεργασίας. Παρομοίως, ωστόσο, υποστηρίχθηκε ότι, ως προς το θέμα αυτό, η οδηγία σιωπά⁹ και τα κράτη μέλη έχουν δισταύουσες απόψεις ως προς το αν συντρέχει πάντα ανάγκη έκδοσης ΕΕΕ με σκοπό τη χρήση αποδεικτικών στοιχείων τα οποία συλλέγονται μέσω αυθόρμητης ανταλλαγής.

⁹ Το αντίθετο ισχύει, για παράδειγμα, για το άρθρο 7 της σύμβασης αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής επί ποινικών υποθέσεων μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ((2000/C 197/01)

Εντέλει, αρκετές ομάδες αξιολόγησης κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υπάρχει ανάγκη για σαφήνεια στο ζήτημα αυτό και ότι, κατά συνέπεια, θα ήταν σκόπιμο η οδηγία να προβλέπει σαφώς τη δυνατότητα να ζητηθεί συγκατάθεση για τη χρήση πληροφοριών που είχαν προηγουμένως κοινοποιηθεί μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου, ή μέσω αυθόρμητης ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ δικαστικών αρχών, ως αποδεικτικών στοιχείων σε ποινικές διαδικασίες.

4.3. ΕΕΕ σε σχέση με τα διάφορα στάδια των διαδικασιών

Η οδηγία έχει εφαρμογή σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένου του σταδίου της δίκης. Ωστόσο, η αξιολόγηση έδειξε ότι δεν υπάρχει συναίνεση μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με τη χρήση της ΕΕΕ μετά την τελική απόφαση που εκδόθηκε κατόπιν της ποινικής διαδικασίας. Ορισμένα κράτη μέλη είναι της γνώμης ότι η οδηγία δύναται να ερμηνευθεί κατά τρόπο ώστε η ΕΕΕ να μπορεί επίσης να περιλαμβάνει ορισμένα μέτρα μετά την τελική απόφαση, π.χ. λήψη δεδομένων θέσης για την επικοινωνία με καταδικασθέντα, χωριστές χρηματοοικονομικές έρευνες με σκοπό την εκτέλεση απόφασης δήμευσης ή διαδικασίες που αφορούν την εφαρμογή εναλλακτικών κυρώσεων και αποφάσεων αναστολής εκτέλεσης της ποινής ή αναστολής εκτέλεσης της ποινής ή υφ' όρον απόλυσης.

Επιπλέον, αρκετά κράτη μέλη υποστήριξαν ότι δεν ήρθαν ποτέ αντιμέτωπες με ΕΕΕ κατά τη διαδικασία εκτέλεσης μιας τελικής απόφασης, αλλά, θεωρητικά, δεν βλέπουν εμπόδια στην έκδοση/εκτέλεση μιας ΕΕΕ σε αυτό το στάδιο, εφόσον πρόκειται για αποδεικτικούς σκοπούς και η ΕΕΕ είναι στην πραγματικότητα το κατάλληλο μέσο που πρέπει να χρησιμοποιηθεί.

Από την άλλη πλευρά, αρκετά κράτη μέλη εξέφρασαν σθεναρά την άποψη ότι μια ΕΕΕ δεν θα πρέπει ποτέ να χρησιμοποιείται στα στάδια της εκτέλεσης τελικής απόφασης, καθώς δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, και ότι υπάρχουν και άλλα μέσα προς τον σκοπό αυτόν. Στην πράξη, φαίνεται ότι οι ΕΕΕ χρησιμοποιούνται πολύ σπάνια στο παρόν στάδιο και, ως εκ τούτου, η πείρα από το θέμα αυτό (τα σχετικά ζητήματα) είναι επίσης περιορισμένη. Ορισμένα κράτη μέλη ανέφεραν παραδείγματα περιπτώσεων στις οποίες ζήτησαν από το κράτος έκδοσης να χρησιμοποιήσει άλλο εφαρμοστέο μέσο για το αίτημά τους και συνήθως οι αρχές κατέληξαν σε συμφωνία μέσω απευθείας διαβουλεύσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

- *Η Επιτροπή καλείται να εξετάσει το ενδεχόμενο έκδοσης εγχειριδίου ή κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με την ΕΕΕ και την αλληλεπίδρασή της με άλλα μέσα δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένης της απόφασης-πλαισίου για το ΕΕΣ και του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1805 σχετικά με τις αποφάσεις δέσμευσης και δήμευσης. Επιπλέον, το ΕΔΚΔ ενθαρρύνεται να αυξήσει την ευαισθητοποίηση και τον διάλογο σχετικά με τη σύνδεση μεταξύ των εν λόγω μέσων.*
- *Η Επιτροπή καλείται να εξετάσει το ενδεχόμενο υποβολής νομοθετικής πρότασης για την τροποποίηση της οδηγίας, προβλέποντας τη δυνατότητα να ζητείται η συγκατάθεση για τη χρήση πληροφοριών που έχουν ήδη ανταλλαγεί μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου ή μέσω αυθόρμητης ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ δικαστικών αρχών, ως αποδεικτικών στοιχείων σε ποινικές διαδικασίες.*

5. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗ

5.1. Γενικές προκλήσεις

Σύμφωνα με το άρθρο 5 της οδηγίας, η ΕΕΕ μπορεί να εκδοθεί μόνο με τη συμπλήρωση και την υπογραφή του εντύπου που παρατίθεται στο παράρτημα Α. Το παράρτημα Α, το οποίο είναι διαθέσιμο σε όλες τις γλώσσες της ΕΕ, θεσπίστηκε για να παράσχει στις αρχές συνεπή και αποτελεσματικό τρόπο συμπερίληψης όλων των σχετικών πληροφοριών για το κράτος εκτέλεσης. Οι χωριστές ενότητες και τα τετραγωνίδια που πρέπει να «σημειωθούν» έχουν ως στόχο να παράσχουν επισκόπηση της υπόθεσης και των ζητούμενων μέτρων. Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων, οι επαγγελματίες ανέφεραν ότι, με την πάροδο των ετών, εξοικειώνονται όλο και περισσότερο με το έντυπο του παραρτήματος Α και με τη συμπλήρωσή του. Ωστόσο, η αξιολόγηση κατέδειξε ότι πλείστοι όσοι επαγγελματίες σε διάφορα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν δυσχέρειες όσον αφορά το παράρτημα Α. Το παρόν υποκεφάλαιο έχει ως σκοπό να προβεί μια επισκόπηση των συχνότερων προκλήσεων στο οικείο πεδίο.

- **Ελλειπείς/ασαφείς ΕΕΕ** Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη έχουν αναφέρει ότι λαμβάνουν συχνά ΕΕΕ οι οποίες είναι ελλειπείς, ασυνεπείς ή ασαφείς. Δεν είναι ασύνηθες οι ΕΕΕ να μην περιέχουν βασικές πληροφορίες σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά καθώς και τον χρόνο, τον τόπο και/ή την αιτιολόγηση του ζητούμενου ή των ζητούμενων μέτρων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η σύνοψη των πραγματικών περιστατικών είναι δύσκολο να γίνει κατανοητή, διότι η αρχή έκδοσης απλώς αντιγράφει και επικολλά μακροσκελείς και σύνθετες προτάσεις από σχετικά εθνικά έγγραφα. Ενδέχεται να προκύψουν λανθασμένοι αριθμοί τραπεζικών λογαριασμών ή λανθασμένα στοιχεία σχετικά με τον ύποπτο. Ενίοτε, η αρχή έκδοσης απαριθμεί τα μέτρα που επιθυμεί να εκτελεστούν, πλην όμως δεν σημειώνει τα κατάλληλα τετραγωνίδια στο τμήμα Γ. Επιπλέον, στο κείμενο παρατηρούνται αποκλίσεις, όσον αφορά, για παράδειγμα, την περιγραφή της κατάστασης του προς εξέταση προσώπου (μάρτυρας/θύμα/ύποπτος). Πολλές εκθέσεις περιλαμβάνουν σύσταση προς όλα τα κράτη μέλη να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή ώστε να διασφαλίζεται ότι λαμβάνεται υπόψη ο αναγνώστης και ότι τα πραγματικά περιστατικά και τα μέτρα που ζητούνται στην ΕΕΕ περιγράφονται με σαφώς δομημένο και κατανοητό τρόπο. Προτάθηκε επίσης οι αρχές έκδοσης να χρησιμοποιούν σύντομες προτάσεις και επακριβή διατύπωση για να διευκολύνουν την ακρίβεια των μεταφράσεων. Ωστόσο, οι ομάδες αξιολόγησης επισήμαναν ότι οι ελλείψεις στο περιεχόμενο της ΕΕΕ, όπως οι ανεπαρκείς πληροφορίες ή τα μεταφραστικά σφάλματα, δεν θα πρέπει να οδηγούν σε μη εκτέλεση της ΕΕΕ, αλλά μάλλον σε διαβούλευση με τις αρχές έκδοσης.

- **Τμήμα Δ.** Το τμήμα αυτό παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να ενημερώνουν τις αρχές εκτέλεσης ότι η ΕΕΕ σχετίζεται με προγενέστερη ΕΕΕ. Ωστόσο, η οδηγία δεν περιέχει ειδικό τμήμα στο οποίο να αναφέρεται ότι η ΕΕΕ σχετίζεται με άλλες αιτήσεις/εντολές δικαστικής συνεργασίας —όπως ΕΕΣ, ΚΟΕ, πιστοποιητικό δέσμευσης ή αίτηση ΑΔΣ— παρόλο που οι ομάδες αξιολόγησης και οι επαγγελματίες συμφώνησαν συχνά ότι η ενημέρωση όσον αφορά άλλες σχετικές αιτήσεις/εντολές είναι εξίσου σημαντική για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εκτέλεσης της ΕΕΕ. Για παράδειγμα, δεν είναι ασυνήθιστο μια ΕΕΕ να ζητεί κατ' οίκον έρευνα που πρέπει να συντονιστεί με ΕΕΣ με το οποίο ζητείται η σύλληψη του προσώπου που ζει στην εν λόγω οικία. Είναι αυτονόητο ότι οι αρμόδιες αρχές εκτέλεσης (οι οποίες μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με το μέσο) θα πρέπει να ενημερώνονται για όλα τα αιτήματα, προκειμένου να συντονίζεται ομαλά η εκτέλεση. Σε αρκετές εκθέσεις, οι επαγγελματίες εξέφρασαν την επιθυμία να προβλεφθεί ένα τμήμα στο παράρτημα Α στο οποίο να μπορούν να δηλώσουν τη σχέση με προγενέστερες αιτήσεις/εντολές. Ταυτόχρονα, τα κράτη μέλη ενθαρρύνθηκαν να θεωρήσουν ότι το τμήμα Δ παρέχει ήδη τον χώρο αναφοράς άλλων σχετικών αιτημάτων, ανεξάρτητα από τη νομική βάση τους.

- **Φιλικότητα του εντύπου προς τον χρήστη** Σε αρκετές εκθέσεις εκφράστηκε η ανάγκη να καταστεί το παράρτημα Α πιο φιλικό προς τον χρήστη. Ορισμένα κράτη μέλη ανέφεραν ότι τα τμήματα Γ και Ζ συχνά συγχέονται, διερωτώνται δε αν θα πρέπει να τοποθετηθούν διαδοχικά. Το τμήμα Γ απαιτεί από την αρχή έκδοσης να αναφέρει πρώτα, στην αρχή του εντύπου, τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν, με την αρχή έκδοσης να έχει τη δυνατότητα να αιτιολογήσει τα εν λόγω μέτρα μόνο παρακάτω στο έντυπο (στο τμήμα Ζ). Ορισμένες εκθέσεις πρότειναν να συμπεριληφθούν πρόσθετα μέτρα στο τμήμα Γ ως τετραγωνίδιο προς σημείωση, ιδίως για τις έρευνες, καθώς πρόκειται για ερευνητικό μέτρο που χρησιμοποιείται συχνά. Επιπλέον, προτάθηκε να βελτιωθεί το τμήμα Ζ μέσω της παροχής της δυνατότητας σημείωσης ενός τετραγωνιδίου το οποίο θα υποδεικνύει το στάδιο της έρευνας (προδικασία ή δίκη). Επιπλέον, παρατηρήθηκε ότι τα τμήματα Γ και Η περιέχουν περιττές επαναλήψεις και ότι οι επαγγελματίες πρέπει να αναφέρουν δύο φορές το είδος του μέτρου που ζητείται. Όσον αφορά τα τετραγωνίδια, ορισμένες αρχές κλίνουν προς τη γνώμη ότι πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ υπόπτου και κατηγορουμένου, και να διαθέτουν ένα τετραγωνίδιο για τους μάρτυρες και τα θύματα για κάθε μέτρο στο τμήμα Γ. Όλα τα κράτη μέλη υποστήριξαν ότι θα πρέπει να υπάρχει ένα τμήμα για τις ερωτήσεις που θα υποβάλλονται στον μάρτυρα/ύποπτο/κατηγορούμενο ή, εναλλακτικά, θα μπορούσε να σημειωθεί ένα τετραγωνίδιο που να παραπέμπει σε συνημμένο κατάλογο ερωτήσεων. Εν προκειμένω, κρίθηκε χρήσιμο να δημιουργηθεί χωριστό τμήμα για κατάλογο τυχόν συνημμένων εγγράφων (όπως μια απόφαση εθνικού δικαστηρίου). Τέλος, διάφορες εκθέσεις υπογράμμισαν ότι πολλοί επαγγελματίες θεωρούν το παράρτημα Α υπερβολικά εκτενές και θα εκτιμούσαν τη δυνατότητα συντόμευσης ή «απόκρυψης» τμημάτων που δεν είναι απαραίτητα σε συγκεκριμένες περιπτώσεις.

Ένα κράτος μέλος ανέφερε ένα συγκεκριμένο ζήτημα κατά την υπογραφή της ΕΕΕ. Ως άμεσο αποτέλεσμα του αυξημένου κινδύνου που ενέχει το οργανωμένο έγκλημα, επαγγελματίες του εν λόγω κράτους μέλους αποφάσισαν να υπογράψουν ανώνυμα την ΕΕΕ με έναν αριθμό, στις πλέον ευαίσθητες περιπτώσεις, για την προστασία της ταυτότητάς τους. Ωστόσο, δεν ήταν σαφές κατά πόσον η πρακτική αυτή συνάδει με την οδηγία.

Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων, τα κράτη μέλη ερωτήθηκαν πώς ανταποκρίνονται σε επείγουσες καταστάσεις και αν μπορούν να εκτελέσουν ερευνητικά μέτρα βάσει τηλεφωνικής κλήσης από συνάδελφο στο εξωτερικό. Τα περισσότερα κράτη μέλη (πλην ορισμένων εξαιρέσεων) δήλωσαν ότι δεν αποδέχονται ΕΕΕ που έχουν ανακοινωθεί προφορικά και, με εξαίρεση τις προπαρασκευαστικές ενέργειες, δεν ενεργούν ούτε εκτελούν ερευνητικό μέτρο πριν από την παραλαβή της ΕΕΕ σε γραπτή μορφή.

Συνολικά, η αξιολόγηση έχει δείξει ότι οι προκλήσεις όσον αφορά το έντυπο EEE είναι διττές. Πρώτον, απαιτείται ανάληψη νομοθετικής δράσης προκειμένου το παράρτημα Α να καταστεί πιο φιλικό προς τον χρήστη. Δεύτερον, τα κράτη μέλη θα πρέπει να καταβάλουν περισσότερες προσπάθειες για τη συμπλήρωση του εντύπου EEE με σαφή και συνεπή τρόπο και για την παροχή κατανοητών πληροφοριών.

5.2. Γλωσσικό καθεστώς και ζητήματα που σχετίζονται με τη μετάφραση

Το άρθρο 5 παράγραφος 2 της οδηγίας προβλέπει ότι κάθε κράτος μέλος πρέπει να αναφέρει ποια ή ποιες από τις επίσημες γλώσσες των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, επιπλέον της επίσημης γλώσσας ή των επίσημων γλωσσών του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους, μπορούν να χρησιμοποιούνται για τη συμπλήρωση ή τη μετάφραση της EEE όταν το εν λόγω κράτος μέλος είναι το κράτος εκτέλεσης. Η αιτιολογική σκέψη 14 ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν τουλάχιστον μία γλώσσα που χρησιμοποιείται ευρέως στην ΕΕ, εκτός από την επίσημη ή τις επίσημες γλώσσες τους.

Από την αξιολόγηση προέκυψε ότι ορισμένα κράτη μέλη είναι ευέλικτα όσον αφορά το γλωσσικό καθεστώς. Για παράδειγμα, ένα κράτος μέλος αποδέχεται επίσημα EEE σε τέσσερις γλώσσες. Άλλο κράτος μέλος αποδέχεται EEE σε τρεις γλώσσες και, επιπλέον, σε οποιαδήποτε άλλη γλώσσα, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπάρχουν εμπόδια στην αποδοχή της. Η αγγλική είναι η συνηθέστερη πρόσθετη γλώσσα που υποδεικνύουν τα κράτη μέλη. Ωστόσο, οι επισκέψεις έχουν αποκαλύψει ότι ορισμένα κράτη μέλη συμπεριέλαβαν μεν στην κοινοποίησή τους άλλη γλώσσα (συχνά την αγγλική), αλλά στην πράξη δεν φαίνεται να αποδέχονται EEE στην εν λόγω πρόσθετη γλώσσα.

Παρά τη διατύπωση του άρθρου 5 παράγραφος 2, ορισμένα κράτη μέλη έχουν υποδείξει μόνο τη δική τους επίσημη γλώσσα ως τη γλώσσα στην οποία αποδέχονται EEE. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν συμφωνήσει να αποδέχονται EEE στη γλώσσα της γειτονικής τους χώρας, υπό την προϋπόθεση της αμοιβαιότητας.

Οι περισσότερες εκθέσεις ενθάρρυναν όλα τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν στην κοινοποίησή τους σχετικά με το γλωσσικό καθεστώς μια άλλη γλώσσα που χρησιμοποιείται ευρέως στην Ένωση, εκτός από την επίσημη γλώσσα τους, σύμφωνα με το πνεύμα του άρθρου 5 παράγραφος 2 και της αιτιολογικής σκέψης 14 της οδηγίας. Μεγάλος αριθμός επαγγελματιών και αξιολογητών ανέφερε ότι η αγγλική είναι μια ευρέως χρησιμοποιούμενη γλώσσα στον τομέα της διεθνούς δικαστικής συνεργασίας.

Πολλά κράτη μέλη ανέφεραν δυσκολίες όσον αφορά τη μετάφραση των ΕΕΕ. Από την άποψη της εκτέλεσης, οι επαγγελματίες έρχονται αντιμέτωποι με (μηχανικές) μεταφράσεις πολύ κακής ποιότητας, γεγονός που σε ορισμένες περιπτώσεις καθιστά σχεδόν αδύνατη την κατανόηση των πραγματικών περιστατικών και του ζητούμενου ή των ζητούμενων μέτρων. Στις περιπτώσεις αυτές, ζητούνται συνήθως διευκρινίσεις ή νέα μετάφραση από το κράτος έκδοσης, με αποτέλεσμα να προκαλούνται καθυστερήσεις στην εκτέλεση. Σε ορισμένες εκθέσεις, θεωρήθηκε ορθή πρακτική η επισύναψη της αρχικής έκδοσης της ΕΕΕ στη μετάφραση, ώστε το κράτος εκτέλεσης να μπορεί να μεταφράζει το ίδιο την ΕΕΕ (ή αποσπάσματά της), εάν χρειαστεί. Ορισμένα κράτη μέλη σχολίασαν ότι θα προτιμούσαν να λάβουν μια ΕΕΕ μεταφρασμένη σε (καλά) αγγλικά παρά μια ΕΕΕ ανεπαρκώς μεταφρασμένη στην επίσημη γλώσσα τους.

Από την άποψη της έκδοσης, οι επαγγελματίες ανέφεραν προβλήματα στην εξεύρεση ειδικευμένου μεταφραστή για ορισμένες γλώσσες. Ορισμένες αρχές διαθέτουν εσωτερικές μεταφραστικές υπηρεσίες, αλλά συχνά όχι για κάθε επίσημη γλώσσα που ομιλείται στην ΕΕ. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, σε ορισμένες περιπτώσεις, η εξεύρεση ειδικευμένου μεταφραστή είναι δύσκολη και δαπανηρή. Ορισμένες εκθέσεις προσδιόρισαν ακόμα και περιπτώσεις στις οποίες φαινόταν ότι οι ΕΕΕ δεν μπορούσαν να εκδοθούν, διότι ήταν απλώς αδύνατο να μεταφραστούν στην επίσημη γλώσσα του κράτους εκτέλεσης.

Ανατρέχοντας στο κεφάλαιο 5.1., είναι αλήθεια ότι η ποιότητα των μεταφράσεων επηρεάζεται επίσης από τις συγκεχυμένες, ακατανόητες και ελλιπείς πληροφορίες στην αρχική έκδοση της ΕΕΕ. Αφετέρου, πολλές εκθέσεις κάλεσαν όλα τα κράτη μέλη να καταβάλλουν περισσότερες προσπάθειες για τη διασφάλιση και τη βελτίωση της ποιότητας των μεταφράσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

- Συνιστάται στις αρχές έκδοσης των κρατών μελών να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στη διασφάλιση μιας σαφώς διαρθρωμένης και κατανοητής περιγραφής των πραγματικών περιστατικών και των ζητούμενων μέτρων στην ΕΕΕ, και να καταβάλλουν προσπάθεια ώστε να λαμβάνεται υπόψη ο αναγνώστης.
- Συνιστάται στις αρχές έκδοσης των κρατών μελών, όταν εκδίδουν ΕΕΕ, να αναφέρουν στο παράρτημα Α όλες τις σχετικές αιτήσεις/εντολές δικαστικής συνεργασίας, όπως προγενέστερα/παράλληλα ΕΕΣ, πιστοποιητικά δέσμευσης ή ΚΟΕ.
- Η Επιτροπή καλείται να υποβάλει νομοθετική πρόταση για την τροποποίηση της οδηγίας, ώστε το παράρτημα Α να καταστεί πιο φιλικό προς τον χρήστη και πιο αποτελεσματικό, καθώς και να ληφθούν υπόψη οι ελλείψεις που έχουν εντοπιστεί.
- Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να αναφέρουν στη δήλωσή τους σχετικά με το γλωσσικό καθεστώς άλλη γλώσσα που χρησιμοποιείται ευρέως στην Ένωση, εκτός από την επίσημη γλώσσα τους, σύμφωνα με το πνεύμα του άρθρου 5 παράγραφος 2 και της αιτιολογικής σκέψης 14 της οδηγίας.
- Συνιστάται στις αρχές έκδοσης των κρατών μελών να διασφαλίζουν την καλή ποιότητα των μεταφράσεων. Επιπλέον, συνιστάται να επισυνάπτουν στη μετάφραση την αρχική έκδοση της ΕΕΕ.

6. ΔΙΑΒΙΒΑΣΗ ΤΗΣ ΕΕΕ ΚΑΙ ΑΠΕΥΘΕΙΑΣ ΕΠΑΦΗ

Σε αυτόν τον γύρο αξιολογήσεων εξετάστηκαν δύο κύρια θέματα σχετικά με τη διαβίβαση της ΕΕΕ: i) ο προσδιορισμός της αρμόδιας αρχής του κράτους εκτέλεσης στην οποία πρόκειται να αποσταλεί η ΕΕΕ· ii) τα μέσα διαβίβασης, δηλαδή αν και υπό ποιες προϋποθέσεις η ηλεκτρονική διαβίβαση της ΕΕΕ είναι επαρκής, ή αν είναι (επίσης) αναγκαία η διαβίβαση της πρωτότυπης έντυπης ΕΕΕ.

Μολονότι αναφέρθηκαν ορισμένες περιστασιακές δυσκολίες, οι αξιολογήσεις έδειξαν γενικά ότι ο προσδιορισμός της αρμόδιας αρχής εκτέλεσης δεν δημιουργεί σημαντικά προβλήματα.

Το ζήτημα των ασφαλών μέσων διαβίβασης αποδείχθηκε πιο ακανθώδες: στις εκθέσεις υπογραμμίστηκε η ύπαρξη διαφορετικών, και ενίοτε διστάμενων, απόψεων και προσεγγίσεων μεταξύ των κρατών μελών, οι οποίες θα μπορούσαν να έχουν κρίσιμο αντίκτυπο στην ομαλή εφαρμογή της ΕΕΕ. Αυτό που προκύπτει σαφώς από τον παρόντα γύρο αξιολογήσεων είναι ότι η πλήρης εφαρμογή του ηλεκτρονικού συστήματος ασφαλούς επικοινωνίας μεταξύ των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών (σύστημα ηλεκτρονικής ανταλλαγής ψηφιακών αποδεικτικών στοιχείων — e-EDES) αναμένεται να βελτιώσει σημαντικά την αποτελεσματικότητα, την ταχύτητα και την ασφάλεια της διαβίβασης των ΕΕΕ.

6.1. Προσδιορισμός της αρμόδιας αρχής εκτέλεσης

Οι αξιολογήσεις επιβεβαίωσαν ότι ο δικαστικός Άτλας του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου (Άτλας του ΕΔΔ) αποτελεί βασικό πόρο. Οι αρχές έκδοσης των κρατών μελών χρησιμοποιούν τακτικά και ενεργά τον Άτλαντα του ΕΔΔ για τον εντοπισμό και την καθιέρωση απευθείας επαφής με τις αρμόδιες αρχές εκτέλεσης άλλων κρατών μελών. Ωστόσο, επισημάνθηκε ότι οι πληροφορίες σχετικά με τις αρμόδιες αρχές στον Άτλαντα του ΕΔΔ ήταν μερικές φορές ελλιπείς ή παρωχημένες. Οι επαγγελματίες υπογράμμισαν ότι οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει πάντα να περιλαμβάνουν τις σωστές διευθύνσεις ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και τους σωστούς αριθμούς τηλεφώνου των αρμόδιων αρχών, προκειμένου να διευκολύνεται η απευθείας επαφή.

Επαγγελματίες από ένα κράτος μέλος πρότειναν το ΕΔΔ να εξετάσει το ενδεχόμενο να καταστήσει τον Άτλαντα διαθέσιμο σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ. Επιπλέον, σε μία έκθεση, το ΕΔΔ κλήθηκε να εξετάσει το ενδεχόμενο βελτίωσης του Άτλαντα όσον αφορά τις περιπτώσεις στις οποίες εκδίδεται ΕΕΕ για την εκτέλεση πολλαπλών ερευνητικών μέτρων.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι, κατά την ομόφωνη γνώμη των επαγγελματιών, ο Άτλας του ΕΔΔ έχει αποδειχθεί πολύτιμο εργαλείο και, δεδομένου ότι είναι σημαντικό να καθιερωθεί απευθείας επαφή βάσει της οδηγίας, προτάθηκε στα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι οι πληροφορίες τους σχετικά με τις αρμόδιες αρχές στον Άτλαντα του ΕΔΔ είναι ορθές, πλήρεις και επικαιροποιημένες.

Ωστόσο, ορισμένες φορές οι αρχές έκδοσης αντιμετωπίζουν δυσκολίες όσον αφορά τον προσδιορισμό της αρχής εκτέλεσης, ιδίως στα κράτη μέλη που δεν διαθέτουν κεντρικό σημείο για την παραλαβή ΕΕΕ, σε περιπτώσεις στις οποίες ζητούνται πολλαπλά ερευνητικά μέτρα και το κράτος εκτέλεσης έχει διαφορετικές αρμόδιες αρχές, ή όταν ο τόπος στον οποίο πρόκειται να εκτελεστεί το ζητούμενο μέτρο δεν είναι γνωστός. Όταν προκύπτουν δυσκολίες σε τέτοιες περιπτώσεις, οι αρχές έκδοσης καταφεύγουν σε μια σειρά διαφορετικών πηγών, σύμφωνα με το άρθρο 7 παράγραφος 5 της οδηγίας.

Σύμφωνα με τα πορίσματα αυτού του γύρου αξιολογήσεων, οι αρχές έκδοσης ζητούν συχνά βοήθεια από τα σημεία επαφής του ΕΔΔ ή, σε πιο περίπλοκες περιπτώσεις, από τα αρμόδια εθνικά γραφεία της Eurojust. Μπορούν επίσης να ζητούν πληροφορίες από τις κεντρικές αρχές, εφόσον έχουν οριστεί, από το Υπουργείο Δικαιοσύνης ή από δικαστικούς συνδέσμους που βρίσκονται στο κράτος μέλος τους ή είναι τοποθετημένοι στο εξωτερικό. Σε αρκετά κράτη μέλη, ομάδες/μονάδες/δίκτυα επαγγελματιών που ειδικεύονται ιδιαίτερα στη δικαστική συνεργασία είναι έτοιμες να συνδράμουν τους συναδέλφους τους στην αντιμετώπιση ζητημάτων που αφορούν διασυνοριακές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένου του προσδιορισμού της αρμόδιας αρχής εκτέλεσης. Ενίοτε χρησιμοποιούνται αστυνομικοί δίαυλοι για τον προσδιορισμό της αρμόδιας αρχής εκτέλεσης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, σε περιπτώσεις όπου οι αρχές που λαμβάνουν ΕΕΕ στο κράτος εκτέλεσης δεν είναι αρμόδιες για την αναγνώριση και την εκτέλεσή της, συμμορφώνονται γενικά με το άρθρο 7 παράγραφος 6 της οδηγίας και διαβιβάζουν αυτεπαγγέλτως την ΕΕΕ στην αρμόδια αρχή εκτέλεσης. Πράγματι, πλην ορισμένων εξαιρέσεων, οι επαγγελματίες δεν ανέφεραν περιπτώσεις στις οποίες η ΕΕΕ επεστράφη στην αρχή έκδοσης επειδή είχε αποσταλεί σε αρχή του κράτους εκτέλεσης η οποία δεν ήταν αρμόδια για την αναγνώριση ή την εκτέλεσή της. Σε ορισμένες εκθέσεις, η αυστηρή συμμόρφωση με το άρθρο 7 παράγραφος 6 θεωρήθηκε βέλτιστη πρακτική και συνιστάται σε όλα τα κράτη μέλη.

6.2. Μέσα διαβίβασης

Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν μεταφέρει σχεδόν κατά λέξη στη νομοθεσία τους το άρθρο 7 παράγραφος 1 της οδηγίας, σύμφωνα με το οποίο η ΕΕΕ θα πρέπει να διαβιβάζεται από την αρχή έκδοσης στην αρχή εκτέλεσης με οποιοδήποτε μέσο δυνάμενο να τεκμηριωθεί εγγράφως και κατά τρόπον ώστε το κράτος εκτέλεσης να μπορεί να πιστοποιήσει τη γνησιότητα.

Γενικά, οι επαγγελματίες συμφωνούν ότι η ηλεκτρονική διαβίβαση των ΕΕΕ αποτελεί πολύ καλύτερη λύση από την αποστολή εγγράφων μέσω ταχυδρομείου, η οποία είναι εγγενώς βραδύτερη και συνεπάγεται αυξημένο κόστος. Ωστόσο, δεδομένου ότι η υποχρέωση των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών να επικοινωνούν για τους σκοπούς μιας ΕΕΕ μέσω αποκεντρωμένου συστήματος ΤΠ δεν έχει ακόμη τεθεί σε ισχύ¹⁰, οι αρμόδιες αρχές εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν προβλήματα όσον αφορά τους ασφαλείς διαύλους, την προστασία των δεδομένων και τη γνησιότητα.

Οι αρμόδιες αρχές των περισσότερων κρατών μελών αποστέλλουν γενικά ΕΕΕ μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και αποδέχονται ΕΕΕ που διαβιβάζονται μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, υπό την προϋπόθεση ότι μπορούν να διαπιστώσουν τη γνησιότητά τους (για παράδειγμα, η γνησιότητα μπορεί να διασφαλίζεται μέσω ηλεκτρονικής υπογραφής ή ισοδύναμης μορφής επαλήθευσης).

Ορισμένα κράτη μέλη διευκρίνισαν ότι, ως αρχές εκτέλεσης, αποδέχονται ΕΕΕ που αποστέλλονται μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, εκτός εάν προκύψουν αμφιβολίες ή ζητήματα σχετικά με τη γνησιότητα· στις περιπτώσεις αυτές, ζητούν από την αρχή έκδοσης να αποστείλει την ΕΕΕ με άλλα συμφωνηθέντα εναλλακτικά μέσα.

Ωστόσο, ορισμένα κράτη μέλη επιμένουν να παραλαμβάνουν την πρωτότυπη ΕΕΕ ταχυδρομικώς, εκτός εάν η ΕΕΕ διαβιβάζεται μέσω ασφαλών διαύλων, όπως οι δίαυλοι της Eurojust. Σε επείγουσες περιπτώσεις, είναι δυνατόν να αρχίσει η εκτέλεση μιας ΕΕΕ προτού παραληφθεί ταχυδρομικώς, βάσει αντιγράφου που διαβιβάζεται ηλεκτρονικά. Στο πλαίσιο αυτό, ορισμένες ομάδες αξιολόγησης ενθάρρυναν τα κράτη μέλη να αποδέχονται ΕΕΕ που αποστέλλονται με ηλεκτρονικά μέσα, εφόσον συμμορφώνονται με το άρθρο 7 της οδηγίας, και όχι μόνο εκείνες που αποστέλλονται ταχυδρομικώς.

Οι αρμόδιες αρχές έκδοσης αρκετών κρατών μελών ανέφεραν ότι εξακολουθούν να αποστέλλουν πρωτότυπες ΕΕΕ ταχυδρομικώς / με υπηρεσία ταχυμεταφοράς, ακόμη και αφού τις διαβιβάσουν πρώτα ηλεκτρονικά. Λίγα κράτη μέλη είναι ιδιαίτερα αυστηρά εν προκειμένω και δεν αποστέλλουν ΕΕΕ μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου λόγω της έλλειψης ασφαλών διαύλων καθώς και για λόγους προστασίας των δεδομένων.

¹⁰ Σύμφωνα με το άρθρο 26 παράγραφος 3 του κανονισμού για την ψηφιοποίηση.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι οι αρμόδιες αρχές των διαφόρων κρατών μελών δεν είναι οι μόνες που υιοθετούν διαφορετικές προσεγγίσεις όσον αφορά το ζήτημα της διαβίβασης· ακόμη και επαγγελματίες από το ίδιο κράτος μέλος έχουν ενίοτε αποκλίνουσες απόψεις σχετικά με τον τρόπο αποστολής και παραλαβής των ΕΕΕ. Σε ένα κράτος μέλος, κατά τη διάρκεια της επιτόπιας επίσκεψης, οι περισσότεροι επαγγελματίες ήταν της άποψης ότι η αποστολή ΕΕΕ μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ήταν επαρκής, ενώ άλλοι επαγγελματίες εξέφρασαν την άποψη ότι οι ΕΕΕ θα πρέπει να αποστέλλονται ηλεκτρονικά μόνο εάν διαβιβάζονται μέσω της Eurojust.

Τυχόν προβλήματα που σχετίζονται με την ασφαλή διαβίβαση των ΕΕΕ αναμένεται να επιλυθούν μετά την πλήρη εφαρμογή του αποκεντρωμένου συστήματος ΤΠ βάσει του ενιαίου νομικού πλαισίου που δημιουργήθηκε με τον κανονισμό για την ψηφιοποίηση¹¹. Από τις 17 Ιανουαρίου 2028 η διασυννοριακή επικοινωνία βάσει της οδηγίας θα πραγματοποιείται κατά κανόνα μέσω τέτοιου αποκεντρωμένου συστήματος ΤΠ. Τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέξουν να αναπτύξουν ή να προσαρμόσουν τα δικά τους εθνικά συστήματα ΤΠ για να συνδεθούν με το αποκεντρωμένο σύστημα ΤΠ ή να χρησιμοποιήσουν το λογισμικό εφαρμογής αναφοράς που θα αναπτύξει η Επιτροπή για τους σκοπούς αυτούς. Δεδομένων των οφελών που μπορεί να αποφέρει ένα ασφαλές μέσο επικοινωνίας, διατυπώθηκε η σύσταση στα κράτη μέλη, έως ότου τεθεί σε λειτουργία το αποκεντρωμένο σύστημα ΤΠ για την ΕΕΕ στο πλαίσιο του κανονισμού για την ψηφιοποίηση, να χρησιμοποιούν το e-EDES, το οποίο αναπτύχθηκε από την Επιτροπή για τη στήριξη των ανταλλαγών στο πλαίσιο της οδηγίας. Το e-EDES, το οποίο χρησιμοποιείται επί του παρόντος ως εθελοντικό εργαλείο, προβλέπεται να καταστεί το λογισμικό εφαρμογής αναφοράς στο πλαίσιο του κανονισμού για την ψηφιοποίηση.

Επί του παρόντος, η χρήση του e-EDES είναι προαιρετική: δεν συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη στο πιλοτικό έργο, ούτε είναι συνδεδεμένες όλες οι αρχές των κρατών μελών που συμμετέχουν στο πιλοτικό έργο. Τα κράτη μέλη που συμμετέχουν ήδη στο πιλοτικό έργο e-EDES επαινέθηκαν για το γεγονός αυτό από τις ομάδες αξιολόγησης, οι οποίες τα ενθάρρυναν επίσης να συνδέσουν όλες τις αρμόδιες αρχές με το σύστημα, πράγμα που σε ορισμένα κράτη μέλη φαίνεται να είναι αρκετά δύσκολο λόγω της έλλειψης επαρκών ψηφιακών υποδομών.

Οι επαγγελματίες που χρησιμοποιούν το e-EDES ανέφεραν ορισμένες δυσκολίες που αντιμετώπισαν και τα χαρακτηριστικά του συστήματος που θα μπορούσαν να βελτιωθούν (π.χ. η υποχρέωση συμπλήρωσης του εντύπου ΕΕΕ απευθείας στο e-EDES αναφέρθηκε ως προβληματική· οι επαγγελματίες ανέφεραν επίσης ότι το e-EDES δεν λαμβάνει υπόψη την ανάγκη αποθήκευσης των ΕΕΕ στις εθνικές βάσεις δικαστικών δεδομένων). Ως εκ τούτου, οι ομάδες αξιολόγησης κάλεσαν την Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο βελτίωσης του συστήματος, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα που εντοπίστηκαν και να ληφθούν υπόψη οι προτάσεις που διατυπώθηκαν κατά τη διάρκεια αυτού του γύρου αξιολογήσεων.

¹¹ Κανονισμός (ΕΕ) 2023/2844 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2023, για την ψηφιοποίηση της δικαστικής συνεργασίας και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη σε διασυννοριακές αστικές, εμπορικές και ποινικές υποθέσεις και για την τροποποίηση ορισμένων πράξεων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας.

6.3. Απευθείας επαφή

Μετά τη διαβίβαση της ΕΕΕ, στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων, η επικοινωνία πραγματοποιείται απευθείας μεταξύ των αρχών έκδοσης και εκτέλεσης, συνήθως μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή τηλεφώνου. Σε ορισμένες εκθέσεις, οι ομάδες αξιολόγησης επικρότησαν το γεγονός ότι οι αρμόδιες αρχές των ενδιαφερόμενων κρατών μελών επιδιώκουν πάντα να έρχονται σε απευθείας επαφή κατά την εκτέλεση μιας ΕΕΕ για την αντιμετώπιση τυχόν αμφιβολιών ή την επίλυση τυχόν προβλημάτων που ενδέχεται να προκύψουν. Προτάθηκε επίσης στα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι το πρόσωπο ή τα πρόσωπα επικοινωνίας που αναφέρονται στην ΕΕΕ μιλούν την αγγλική γλώσσα σε επαρκές επίπεδο ώστε να καθίσταται δυνατή η αποτελεσματική απευθείας επικοινωνία (βλ. επίσης κεφάλαιο 14).

Η επικοινωνία πραγματοποιείται μέσω ή με τη συνδρομή της Eurojust, του ΕΔΔ ή της κεντρικής αρχής όταν ανακύπτουν προβλήματα επικοινωνίας, σε περίπτωση καθυστερήσεων, σε πολύπλοκες ή επείγουσες περιπτώσεις ή όταν υπάρχει ιδιαίτερη ανάγκη συντονισμού (π.χ. ΕΕΕ που αφορά πολλαπλά ερευνητικά μέτρα, ή ερευνητικά μέτρα που πρέπει να εκτελεστούν σε διαφορετικά κράτη μέλη). Η προστιθέμενη αξία της Eurojust και του ΕΔΔ όσον αφορά τη διευκόλυνση της επικοινωνίας και του συντονισμού, ιδίως σε πολύπλοκες και/ή πολυμερείς υποθέσεις, υπογραμμίστηκε συχνά από τους επαγγελματίες κατά τη διάρκεια αυτού του γύρου αξιολογήσεων.

6.4. Υποχρέωση ενημέρωσης – Παράρτημα Β

Το άρθρο 16 παράγραφος 1 της οδηγίας υποχρεώνει το κράτος εκτέλεσης να επιβεβαιώσει την παραλαβή της ΕΕΕ εντός μίας εβδομάδας από την παραλαβή της συμπληρώνοντας και αποστέλλοντας το έντυπο του παραρτήματος Β. Σκοπός του παραρτήματος Β είναι να ενημερώνεται το κράτος έκδοσης ότι η ΕΕΕ έχει παραληφθεί προσηκόντως· αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για την καθιέρωση απευθείας επαφής μεταξύ των αρχών εκτέλεσης και έκδοσης.

Τα περισσότερα κράτη μέλη θεωρούν ότι το παράρτημα Β είναι κατάλληλο για τον επιδιωκόμενο σκοπό, αν και ορισμένες εκθέσεις περιέχουν προτάσεις για αλλαγές, όπως η υποχρεωτική αναγραφή διεύθυνσης ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή η κατάργηση της ανάγκης υπογραφής του εντύπου. Δεδομένου ότι το έντυπο περιέχει χώρο ο οποίος προορίζεται για κάθε περαιτέρω πληροφορία που κρίνεται χρήσιμη για την αρχή έκδοσης για την επιτυχή έκβαση της διαδικασίας συνεργασίας, θεωρείται ότι ο χώρος αυτός θα μπορούσε να χρησιμοποιείται για να ειδοποιηθεί η αρχή έκδοσης για την ελλιπή ή εσφαλμένη συμπλήρωση του εντύπου που παρατίθεται στο παράρτημα Α και για να ζητείται από την αρχή έκδοσης να προβεί σε όλες τις αναγκαίες ή κατάλληλες προσθήκες και/ή διορθώσεις.

Ορισμένα κράτη μέλη ισχυρίστηκαν ότι τα στοιχεία επικοινωνίας που είχε συμπληρώσει το κράτος εκτέλεσης ήταν συχνά ελλιπή ή εσφαλμένα. Οι εκθέσεις ανέφεραν επίσης ότι ορισμένοι επαγγελματίες επέλεξαν να επιβεβαιώσουν την παραλαβή των ΕΕΕ με άλλα μέσα και όχι με το έντυπο του παραρτήματος Β, για παράδειγμα αποστέλλοντας απλώς μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Αν και ορισμένοι επαγγελματίες παραδέχθηκαν ότι περιστασιακά, λόγω φόρτου εργασίας ή άλλων παραγόντων, ξεχνούσαν να αποστείλουν το παράρτημα Β, το κύριο (ειρωνικό) συμπέρασμα εν προκειμένω είναι ότι, καθώς φαίνεται, το παράρτημα Β αποστέλλεται μεν πάντα αλλά δεν λαμβάνεται ποτέ. Οι αρχές έκδοσης αρκετών κρατών μελών ανέφεραν ότι συχνά χρειάστηκε να αποστείλουν υπενθυμίσεις στο κράτος εκτέλεσης, καθώς δεν είχαν λάβει το παράρτημα Β.

Δεδομένου του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζει το παράρτημα Β στη δημιουργία απευθείας επαφών, πολλές εκθέσεις καλούν όλα τα κράτη μέλη να αποστέλλουν συστηματικά το παράρτημα Β και να παρέχουν πλήρη και ορθά στοιχεία επικοινωνίας στο κράτος έκδοσης.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

- *Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι πληροφορίες στον Δικαστικό Άτλαντα του ΕΔΔ είναι ορθές, πλήρεις και επικαιροποιημένες, προκειμένου να διευκολύνεται ο προσδιορισμός της αρμόδιας αρχής εκτέλεσης και να καθίσταται δυνατή η απευθείας επαφή μεταξύ των αρχών έκδοσης και εκτέλεσης.*
- *Οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών ενθαρρύνονται να αποστέλλουν ΕΕΕ με ηλεκτρονικά μέσα, όπου είναι δυνατόν, και να αποδέχονται ΕΕΕ που λαμβάνονται με ηλεκτρονικά μέσα, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 7 της οδηγίας.*
- *Έως ότου τεθεί σε λειτουργία το αποκεντρωμένο σύστημα ΤΠ για την ΕΕΕ βάσει του κανονισμού για την ψηφιοποίηση και όταν, για τους σκοπούς του κανονισμού για την ψηφιοποίηση, τα κράτη μέλη προβλέπουν τη χρήση του λογισμικού εφαρμογής αναφοράς, συνιστάται στα εν λόγω κράτη μέλη να επιταχύνουν την υλοποίηση του πιλοτικού έργου e-EDES και να συνδέσουν όλες τις αρμόδιες αρχές με αυτό το σύστημα, με σκοπό τη διασφάλιση της ταχείας και ασφαλούς διαβίβασης των ΕΕΕ, της σχετικής επικοινωνίας και των αποδεικτικών στοιχείων.*
- *Οι αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών, καθώς και οι κεντρικές αρχές, κατά περίπτωση, θα πρέπει να αποστέλλουν συστηματικά το παράρτημα Β. Επιπλέον, θα πρέπει να περιλαμβάνουν ορθά και πλήρη στοιχεία επικοινωνίας στο παράρτημα Β και θα πρέπει πάντα να περιλαμβάνουν διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.*

7. ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ, ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟ ΕΙΔΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 της οδηγίας, η αρχή έκδοσης μπορεί να εκδίδει ΕΕΕ μόνον όταν αυτό είναι αναγκαίο και αναλογικό για τους σκοπούς της διαδικασίας και εάν το ερευνητικό μέτρο ή τα ερευνητικά μέτρα που προβλέπονται στην ΕΕΕ θα μπορούσαν να είχαν διαταχθεί υπό τις ίδιες προϋποθέσεις σε παρόμοια εγχώρια υπόθεση. Η οδηγία αφήνει την αξιολόγηση του κατά πόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές στην αρχή έκδοσης (άρθρο 6 παράγραφος 2). Η αρχή εκτέλεσης μπορεί να διαβουλευτεί με την αρχή έκδοσης όταν έχει λόγους να πιστεύει ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1, αλλά η οδηγία αφήνει την αρχή έκδοσης να κρίνει αν θα ανακαλέσει ή όχι την ΕΕΕ μετά την εν λόγω διαβούλευση, πράγμα που σημαίνει ότι αυτό δεν θα πρέπει να συνιστά λόγο μη εκτέλεσης (άρθρο 6 παράγραφος 3).

Η αξιολόγηση έχει δείξει ότι τα περισσότερα κράτη μέλη εφαρμόζουν σχεδόν τα ίδια κριτήρια όταν αξιολογούν κατά πόσον η έκδοση ΕΕΕ είναι αναγκαία και αναλογική. Τα σημαντικότερα στοιχεία της αξιολόγησης αυτής είναι, γενικά, η σοβαρότητα του αδικήματος, η παρεμβατικότητα του μέτρου, το κατά πόσον τα αποδεικτικά στοιχεία μπορούν να αποκτηθούν με άλλα μέσα και η σημασία των αποδεικτικών στοιχείων για την έρευνα. Σε ορισμένα κράτη μέλη εφαρμόζεται η αρχή της νομιμότητας, η οποία μπορεί να επηρεάσει την αναγκαιότητα και την αναλογικότητα της έκδοσης μιας ΕΕΕ. Τα εν λόγω κράτη μέλη προβλέπουν συνήθως εξαιρέσεις από την αρχή της νομιμότητας, οι οποίες, ωστόσο, τους επιτρέπουν να διενεργούν επαρκή αξιολόγηση.

Τα κράτη μέλη που διαθέτουν σύστημα βάσει του οποίου μια ανακριτική αρχή είναι αρμόδια για την έκδοση ΕΕΕ με επακόλουθη διαδικασία επικύρωσης αντιμετωπίζουν ενίοτε περιπτώσεις στις οποίες η αρχή επικύρωσης έχει αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον πληρούνται οι αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας. Στις περιπτώσεις αυτές, η αρχή επικύρωσης μπορεί να αποφασίσει να μην επικυρώσει την ΕΕΕ, αλλά, σύμφωνα με τους επαγγελματίες, αυτό σπάνια συμβαίνει στην πράξη, καθώς οι αρχές μπορούν συνήθως να συμφωνήσουν από κοινού σχετικά με τα επόμενα βήματα. Ορισμένα κράτη μέλη διαθέτουν κεντρικό σύστημα και απαιτούν όλες οι ΕΕΕ που πρόκειται να εκδοθούν να αποστέλλονται μέσω εξειδικευμένης υπηρεσίας, συχνά εντός της εισαγγελικής αρχής. Έχει παρατηρηθεί ότι ειδικευμένοι επαγγελματίες μπορούν να συμβουλευούν τους συναδέλφους τους σε θέματα αναγκαιότητας και αναλογικότητας, γεγονός που έχει συχνά επικροτηθεί από τους αξιολογητές.

Μολονότι οι αρχές εκτέλεσης συναντούν ενίοτε ΕΕΕ στις οποίες η αναγκαιότητα και η αναλογικότητα είναι, κατά την άποψη τους, αμφισβητήσιμες, η αξιολόγηση έδειξε ότι, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, ακολουθείται η διαδικασία διαβούλευσης και οι ΕΕΕ εξακολουθούν να εκτελούνται από την αρχή εκτέλεσης, σε ορισμένες περιπτώσεις δε αφού συμφωνηθεί εναλλακτικός τρόπος δράσης με την αρχή έκδοσης. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι αρχές εκτέλεσης έχουν επίσης αρνηθεί να εκτελέσουν ΕΕΕ με βάση τη δική τους αξιολόγηση της αρχής της αναλογικότητας, είτε ρητά είτε σιωπηρά.

Επιπλέον, το άρθρο 10 της οδηγίας προβλέπει ότι η αρχή εκτέλεσης χρησιμοποιεί διαφορετικό είδος ερευνητικού μέτρου σε περιπτώσεις στις οποίες το ερευνητικό μέτρο δεν υφίσταται στο κράτος εκτέλεσης, το ερευνητικό μέτρο δεν θα ήταν διαθέσιμο σε παρόμοια εγχώρια υπόθεση ή το ερευνητικό μέτρο που επιλέγεται από την αρχή εκτέλεσης θα απέφερε τα ίδια αποτελέσματα με λιγότερο παρεμβατικά μέσα. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, το άρθρο 10 παράγραφος 4 υποχρεώνει την αρχή εκτέλεσης να ενημερώνει πρώτα την αρχή έκδοσης, η οποία μπορεί να αποφασίσει να ανακαλέσει ή να συμπληρώσει την ΕΕΕ.

Ωστόσο, αρκετές εκθέσεις έχουν επισημάνει ότι οι αρχές εκτέλεσης δεν ενημερώνουν πάντα την αρχή έκδοσης όταν αποφασίζουν να κάνουν χρήση λιγότερο παρεμβατικού μέτρου. Οι επαγγελματίες διευκρίνισαν ότι δεν βλέπουν την ανάγκη αυτή, καθώς το λιγότερο παρεμβατικό μέτρο απέφερε ακριβώς το ίδιο αποτέλεσμα με το ζητούμενο μέτρο. Ωστόσο, όπως επισήμαναν οι αξιολογητές, η πρακτική αυτή θα μπορούσε να έχει απρόβλεπτες συνέπειες στο κράτος έκδοσης, και, επομένως, οι ομάδες αξιολόγησης συνέστησαν επανειλημμένα να ενημερώνεται πάντα η αρχή έκδοσης σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 4.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

- ***Οι αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών θα πρέπει πάντα να ενημερώνουν την αρχή έκδοσης σε περίπτωση προσφυγής σε άλλο ερευνητικό μέτρο, σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 4 της οδηγίας.***

8. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΕΕΕ, ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

8.1. Αναγνώριση και εκτέλεση σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης

Σύμφωνα με το άρθρο 9 παράγραφος 1 της οδηγίας, η αρχή εκτέλεσης πρέπει να αναγνωρίζει την ΕΕΕ χωρίς περαιτέρω διατυπώσεις και να διασφαλίζει την εκτέλεσή της με τον ίδιο τρόπο όπως εάν το ερευνητικό μέτρο είχε διαταχθεί στο κράτος εκτέλεσης. Η αξιολόγηση έδειξε ότι τα περισσότερα κράτη μέλη δεν διαφοροποιούν μεταξύ αναγνώρισης και εκτέλεσης και απλώς παίρνουν την απόφαση να εκτελέσουν την ΕΕΕ χωρίς άλλες διατυπώσεις, εκτός εάν συντρέχουν λόγοι μη αναγνώρισης, μη εκτέλεσης ή αναβολής. Ορισμένα κράτη μέλη διαφοροποιούν μεταξύ αναγνώρισης και εκτέλεσης, πράγμα που συχνά οδηγεί σε δύο επίσημες αποφάσεις. Ορισμένες εκθέσεις ανέφεραν ότι, όταν συντρέχουν λόγοι μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης, θα πρέπει να λαμβάνεται ρητή απόφαση στην οποία να αναφέρονται οι λόγοι που ισχύουν για την υπόθεση.

Η διαβίβαση της υποκείμενης εθνικής δικαστικής απόφασης συζητήθηκε συχνά κατά τη διάρκεια των επισκέψεων. Η οδηγία δεν προβλέπει υποχρέωση της αρχής έκδοσης να επισυνάπτει την εθνική δικαστική απόφαση στην ΕΕΕ.

Πράγματι, πολλοί επαγγελματίες τόνισαν ότι, λόγω της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, δεν θα πρέπει να απαιτείται η διαβίβαση της υποκείμενης δικαστικής απόφασης· θα αρκούσε μια απλή αναφορά σε αυτήν στο παράρτημα Α. Ωστόσο, στην πράξη, φαίνεται ότι ορισμένα κράτη εκτέλεσης απαιτούν τη σχετική δικαστική απόφαση και εξαρτούν την εκτέλεση της ΕΕΕ από την παραλαβή της. Αυτό μπορεί να προκαλέσει καθυστερήσεις και σύγχυση, ιδίως σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει δικαστική απόφαση. Σε αρκετές εκθέσεις, οι ομάδες αξιολόγησης έκριναν αναγκαίο να συστήσουν στις αρχές εκτέλεσης να μην απαιτούν να επισυνάπτεται στην ΕΕΕ η υποκείμενη δικαστική απόφαση, καθώς μια τέτοια υποχρέωση δεν συνάγεται από την οδηγία. Ορισμένες εκθέσεις καλούσαν την Επιτροπή να διευκρινίσει το ζήτημα σε εγχειρίδιο για την ΕΕΕ.

Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων, πολλά κράτη μέλη ανέφεραν ότι, όταν λαμβάνουν αποτελέσματα από το κράτος εκτέλεσης, είναι συχνά δύσκολο να προσδιοριστεί αν η ΕΕΕ είχε εκτελεστεί πλήρως ή εν μέρει, τόσο μάλλον που τα αποτελέσματα είναι στη γλώσσα του κράτους εκτέλεσης και μπορεί να καταλαμβάνουν πολλές σελίδες. Συχνά θεωρήθηκε βέλτιστη πρακτική, άξια μίμησης για τις αρχές εκτέλεσης, να προσθέτουν συνοδευτική επιστολή κατά την αποστολή των αποτελεσμάτων, εξηγώντας αν η ΕΕΕ έχει εκτελεστεί πλήρως ή εν μέρει και, εάν το δεύτερο, ποια ερευνητικά μέτρα εξακολουθούν να εκκρεμούν. Όσον αφορά τη διαδικασία διαβούλευσης που προβλέπει το άρθρο 9 παράγραφος 6 της οδηγίας, τα κράτη μέλη επαινέθηκαν επίσης για την πρακτική της διαβίβασης μερικών αποτελεσμάτων «σε κυλιόμενη βάση», ανάλογα με τον επείγοντα χαρακτήρα της υπόθεσης και τις ανάγκες της αρχής έκδοσης.

8.2. Τήρηση διατυπώσεων και παραδεκτό αποδεικτικών στοιχείων

Όπως ορίζεται στο άρθρο 9 παράγραφος 2 της οδηγίας, οι αρχές εκτέλεσης πρέπει να συμμορφώνονται με τις διατυπώσεις που υποδεικνύει η αρχή έκδοσης, εφόσον αυτές δεν αντιβαίνουν στις θεμελιώδεις αρχές του δικαίου του κράτους εκτέλεσης.

Σχετικά με το θέμα αυτό, τα κράτη μέλη, κατά τη διάρκεια των επισκέψεων, ανέφεραν ότι αντιμετωπίζουν ορισμένες προκλήσεις. Από την οπτική της έκδοσης, περιγράφηκαν αρκετές περιπτώσεις μη συμμόρφωσης με βασικές διατυπώσεις. Ακολουθούν ορισμένα από τα πιο συχνά αναφερόμενα παραδείγματα:

- Το κράτος εκτέλεσης δεν μερίμνησε για την παρουσία δικαστή, συνηγόρου υπεράσπισης ή μαρτύρων κατά τη διάρκεια κατ' οίκον έρευνας ή εξέτασης, μολονότι αυτό αποτελεί υποχρέωση βάσει του δικαίου του κράτους έκδοσης.
- Το καθεστώς του προς εξέταση προσώπου και άρα οι διαδικαστικές διατυπώσεις που συνδέονται με το καθεστώς (π.χ. μάρτυρας έναντι υπόπτου) τροποποιήθηκαν από την αρχή εκτέλεσης χωρίς προηγούμενη διαβούλευση, πράγμα που επηρέασε δυσμενώς την έρευνα στο κράτος έκδοσης.
- Τα έγγραφα που περιέχουν δικαιώματα ή επίσημη κοινοποίηση σχετικά με το δικονομικό καθεστώς δεν επιδόθηκαν στον ενδιαφερόμενο, μολονότι αυτό απαιτείται από το δίκαιο του κράτους έκδοσης.
- Δεν πραγματοποιήθηκε ένορκη εξέταση μάρτυρα, παρόλο που αυτό ήταν απαραίτητο για το παραδεκτό μιας τέτοιας εξέτασης ως αποδεικτικού στοιχείου στο κράτος έκδοσης.

Η μη συμμόρφωση με ζητούμενες διατυπώσεις είχε ανεπιθύμητες συνέπειες, όπως η υποχρέωση αποστολής άλλης ΕΕΕ για την επανάληψη του ζητούμενου μέτρου, ή σοβαρότερες συνέπειες, όπως το απαράδεκτο των αποδεικτικών στοιχείων ή, ακόμη χειρότερα, η κατάρρευση μιας ολόκληρης έρευνας.

Σύμφωνα με αρκετούς επαγγελματίες και αξιολογητές, ορισμένες αρχές ερμηνεύουν τις «θεμελιώδεις αρχές του δικαίου» πολύ ευρέως, απορρίπτοντας ορισμένες διατυπώσεις απλώς και μόνο επειδή δεν υπάρχουν στο δικό τους δίκαιο. Αυτό θεωρήθηκε προβληματικό και ασύμβατο προς την οδηγία.

Από την οπτική της εκτέλεσης, οι επαγγελματίες του κλάδου χαρακτήρισαν ορισμένες διατυπώσεις επαχθείς και δύσχρηστες. Ορισμένα κράτη μέλη αμφισβητούν αν αξίζει να επιδώσουμε ή να κοινοποιήσουμε ένα έγγραφο σε κάποιο άτομο, όταν δεν μπορούμε να απαντήσουμε σε τυχόν ερωτήματα που αυτό θα θέσει. Επιπλέον, τα κράτη μέλη υποστήριξαν ότι ορισμένες φορές είναι πολύ δυσνόητες οι διατυπώσεις που έχει ζητήσει το κράτος έκδοσης. Το εφαρμοστέο δικονομικό δίκαιο μπορεί να είναι εντελώς διαφορετικό μεταξύ κρατών μελών, ενώ χρονοβόρες, πολύπλοκες ή ενίοτε ανεπαρκείς εξηγήσεις περιπλέκουν ακόμη περισσότερο τα πράγματα.

Πολλές εκθέσεις υπογραμμίζουν τη σημασία της συμμόρφωσης με τις ζητούμενες διατυπώσεις, καθώς είναι ζωτικής σημασίας για το παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων στο κράτος έκδοσης. Γι' αυτό ακριβώς τα κράτη μέλη καλούνται επανειλημμένα να σέβονται τις ζητούμενες διατυπώσεις στο μέτρο του δυνατού και να ερμηνεύουν στενά την έννοια των «θεμελιωδών αρχών του δικαίου». Ταυτόχρονα, ωστόσο, κρίθηκε σκόπιμο να προταθεί στις αρχές έκδοσης να περιγράφουν σαφώς τις ζητούμενες διατυπώσεις και τη σημασία τους στο τμήμα I του παραρτήματος Α, έχοντας κατά νου ότι ο αναγνώστης πιθανότατα δεν είναι εξοικειωμένος με το ποινικό δικονομικό δίκαιο του εν λόγω κράτους μέλους.

Εκτός από τις προκλήσεις που εντοπίστηκαν σχετικά με τις διατυπώσεις, η παρούσα αξιολόγηση δεν εντόπισε άλλα σημαντικά ζητήματα σχετικά με το παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων στο πλαίσιο της ΕΕΕ.

8.3. Προθεσμίες και επείγων χαρακτήρας

Αρκετοί επαγγελματίες είναι της άποψης ότι οι προθεσμίες που προβλέπονται στο άρθρο 12 της οδηγίας έχουν αυξήσει σημαντικά την ταχύτητα της διασυνοριακής συνεργασίας σε σύγκριση με το καθεστώς ΑΔΣ. Οι επαγγελματίες σε ορισμένα κράτη μέλη έχουν διαπιστώσει αλλαγή νοοτροπίας και η αυξημένη συμμετοχή της Eurojust και των σημείων επαφής του ΕΔΔ συνέβαλε στη βελτίωση της συμμόρφωσης με τις προθεσμίες.

Ωστόσο, εντοπίστηκαν ορισμένες προκλήσεις. Οι επαγγελματίες παρατήρησαν ότι ορισμένα κράτη μέλη συνήθως συμμορφώνονται με τις προθεσμίες, ενώ άλλα φαίνεται να υπερβαίνουν συχνά τις προθεσμίες που προβλέπονται στην οδηγία. Επιπλέον, πολλές αρχές έκδοσης διαπίστωσαν ότι, σε περίπτωση καθυστέρησης, σπανίως ενημερώνονταν για τους λόγους και η αρχή εκτέλεσης συχνά δεν απαντούσε σε υπενθυμίσεις ή αιτήματα για νέα ενημέρωση. Αρκετές εκθέσεις εξέφρασαν την άποψη ότι οι αρχές εκτέλεσης θα πρέπει να συμμορφώνονται με τις προθεσμίες και να ενημερώνουν την αρχή έκδοσης σε περίπτωση καθυστέρησης, αναφέροντας τους λόγους. Φαίνεται ότι οι λόγοι αναβολής που προβλέπονται στο άρθρο 15 της οδηγίας σπανίως εφαρμόζονται στην πράξη.

Από την οπτική της εκτέλεσης, τα κράτη μέλη ανέφεραν ότι ορισμένες φορές υπήρξε υπέρβαση προθεσμιών λόγω πολυπλοκότητας του ή των ζητούμενων μέτρων, συσσωρευμένων υποθέσεων και έλλειψης πόρων, ή λόγω του ότι ζητήθηκαν πρόσθετες πληροφορίες από το κράτος έκδοσης.

Το τμήμα Β του παραρτήματος Α επιτρέπει στο κράτος έκδοσης να επιλέξει τετραγωνάκι που δηλώνει «επείγον». Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων, όλα τα κράτη μέλη μνημόνευσαν παρεμφερή κριτήρια για τον χαρακτηρισμό μιας ΕΕΕ ως επείγουσας: επικείμενη ημερομηνία δίκης, προθεσμίες σχετικά με την κράτηση υπόπτου, κίνδυνος καταστροφής αποδεικτικών στοιχείων κ.λπ. Από την άλλη, επαγγελματίες σε ολόκληρη την ΕΕ φαίνεται να αντιμετωπίζουν κι αυτοί τις ίδιες προκλήσεις όταν εκτελούν ΕΕΕ που έχει χαρακτηριστεί επείγουσα. Ανέφεραν ότι, παρόλο που είχε επιλεγεί το τετραγωνίδιο του «επείγοντος», η επιλογή αυτή συχνά δεν εξηγούνταν και δεν υπήρχαν πουθενά σημαντικές πληροφορίες, όπως η ημερομηνία της δίκης ή η προτίμηση για τον χρόνο εκτέλεσης. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι ομάδες αξιολόγησης συνιστούν σε όλα τα κράτη μέλη, όταν επισημαίνουν μια ΕΕΕ ως «επείγουσα», να παρέχουν τις σχετικές πληροφορίες ώστε να τεκμηριώνουν αυτόν τον επείγοντα χαρακτήρα. Ταυτόχρονα, συνιστάται στα κράτη μέλη να κάνουν εύλογη χρήση της επισήμανσης «επείγον», ώστε αυτή να μην χάσει το νόημά της.

Επιπλέον, ορισμένες εκθέσεις ανέφεραν ότι, αν χορηγηθεί στα εθνικά μέλη η εξουσία που προβλέπεται στο άρθρο 8 παράγραφος 3 στοιχείο β) και παράγραφος 4 του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1727 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με τον οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη συνεργασία στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης (Eurojust) και την αντικατάσταση και κατάργηση της απόφασης 2002/187/ΔΕΥ του Συμβουλίου (κανονισμός Eurojust), αυτό θα διευκόλυνε σημαντικά την επίλυση επείγουσών υποθέσεων.

8.4. Έξοδα

Το άρθρο 21 της οδηγίας ορίζει ότι τα έξοδα εκτέλεσης μιας ΕΕΕ στο έδαφος του κράτους εκτέλεσης βαρύνουν αποκλειστικά το κράτος αυτό. Ωστόσο, ο νομοθέτης έχει λάβει υπόψη ότι η εκτέλεση μιας ΕΕΕ μπορεί να συνεπάγεται εξαιρετικά υψηλό κόστος για το κράτος εκτέλεσης. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η αρχή εκτέλεσης μπορεί να διαβουλευτεί με την αρχή έκδοσης για το αν και πώς θα μπορούσε να επιμεριστεί το κόστος ή μήπως θα πρέπει να τροποποιηθεί η ΕΕΕ. Όπως υπογραμμίζεται στην αιτιολογική σκέψη 23, το εξαιρετικά υψηλό κόστος δεν θα πρέπει να αποτελεί πρόσθετο λόγο άρνησης και δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται καταχρηστικά κατά τρόπο που να καθυστερεί ή να εμποδίζει την εκτέλεση της ΕΕΕ. Πράγματι, όταν δεν μπορεί να επιτευχθεί συμφωνία, η οδηγία αφήνει στην αρχή έκδοσης την εξουσία να αποφασίσει να αποσύρει την ΕΕΕ (ή μέρος της) ή να αναλάβει δαπάνες που θεωρούνται εξαιρετικά υψηλές.

Στην πράξη, τα περισσότερα κράτη μέλη δεν αντιμετώπισαν σημαντικές δυσκολίες από εξαιρετικά υψηλό κόστος. Σε ορισμένες επισκέψεις, δόθηκαν παραδείγματα όπου χρειάστηκαν διαβουλεύσεις για να αντιμετωπιστούν ζητήματα σχετικά με το κόστος, όπως το αίτημα για μεγάλο όγκο δεδομένων, σύνθετες εκθέσεις εμπειρογνομόνων ή μακρά περίοδος παρακολούθησης τηλεφωνικών συνδιαλέξεων. Οι περιπτώσεις αυτές επιλύθηκαν γενικά μέσω διαβουλεύσεων μεταξύ των αρχών εκτέλεσης και έκδοσης. Επιπλέον, ορισμένες εκθέσεις υπογράμμισαν ότι το κόστος της υποχρεωτικής υπεράσπισης δεν θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως εξαιρετικά υψηλό. Ορισμένα κράτη μέλη υποστήριξαν ότι είναι δύσκολο να οριστεί ο όρος «εξαιρετικά υψηλό κόστος» και εξέφρασαν την άποψη ότι για το θέμα αυτό θα ήταν χρήσιμο να καταρτιστούν κατευθυντήριες γραμμές σε επίπεδο ΕΕ.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

- Συνιστάται στις αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών να μην ζητούν συστηματικά από το κράτος έκδοσης να διαβιβάζει την υποκείμενη εθνική δικαστική απόφαση ως συνημμένο στην ΕΕΕ.
- Οι αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών, όταν αποστέλλουν τα αποτελέσματα στο κράτος έκδοσης, καλό θα είναι να προσθέτουν συνοδευτική επιστολή στην οποία να αναφέρεται αν η ΕΕΕ έχει εκτελεστεί πλήρως ή εν μέρει. Σε περίπτωση μερικής εκτέλεσης και όσον αφορά τη διαδικασία διαβούλευσης που προβλέπει το άρθρο 9 παράγραφος 6 της οδηγίας, οι αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών καλό θα είναι να συμβουλευούνται το κράτος έκδοσης για τη διαβίβαση των αποτελεσμάτων «σε κυλιόμενη βάση», ανάλογα με τον επείγοντα χαρακτήρα της υπόθεσης και τις ανάγκες της αρχής έκδοσης.
- Οι αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών θα πρέπει να μεριμνούν ώστε οι ζητούμενες διατυπώσεις τηρούνται στο μέτρο του δυνατού και απορρίπτονται μόνο όταν αντιβαίνουν σε «θεμελιώδεις αρχές του δικαίου», την δε τελευταία αυτή έννοια να την ερμηνεύουν συσταλτικά, με την έννοια ότι οι ζητούμενες διατυπώσεις δεν θα πρέπει να απορρίπτονται αποκλειστικά και μόνο επειδή δεν υπάρχουν στο εθνικό τους δίκαιο. Ταυτόχρονα, συνιστάται στις αρχές έκδοσης των κρατών μελών να περιγράφουν σαφώς στο τμήμα I τις ζητούμενες διατυπώσεις και τη σημασία τους.
- Συνιστάται στις αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών να τηρούν τις προθεσμίες που προβλέπονται στην οδηγία για την αναγνώριση και την εκτέλεση της ΕΕΕ και, σε περίπτωση καθυστερήσεων, να ενημερώνουν το κράτος έκδοσης το συντομότερο δυνατό, αναφέροντας τους λόγους.
- Συνιστάται στις αρχές έκδοσης των κρατών μελών, όταν επισημαίνουν μια ΕΕΕ ως «επείγουσα», να παρέχουν όλες τις σχετικές πληροφορίες για την τεκμηρίωση του επείγοντος. Ταυτόχρονα, συνιστάται η ορθολογική χρήση της επισήμανσης αυτής, ώστε να μην χάνει το νόημά της.

9. ΚΑΝΟΝΑΣ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ

9.1. Χρήση αποδεικτικών στοιχείων σε άλλες διαδικασίες από το κράτος έκδοσης

Σε αντίθεση με άλλα νομικά πλαίσια, η οδηγία δεν περιέχει γενική διάταξη περί του κανόνα της ειδικότητας, με μόνη εξαίρεση τη διάταξη περί προσωρινής μετάθεσης (άρθρο 22 παράγραφος 8 της οδηγίας). Αυτή η έλλειψη γενικής διάταξης θα μπορούσε να οδηγήσει στη σκέψη ότι ο κανόνας της ειδικότητας δεν έχει εφαρμογή στο πλαίσιο της οδηγίας. Ωστόσο, η αξιολόγηση κατέδειξε σαφώς ότι τα κράτη μέλη έχουν αποκλίνουσες απόψεις ως προς την εφαρμογή του κανόνα της ειδικότητας στο πλαίσιο της ΕΕΕ, ενώ ακόμη και οι επαγγελματίες εντός του ίδιου κράτους μέλους ενδέχεται να διαφωνούν ως προς το αν και σε ποιο βαθμό έχει εφαρμογή ο κανόνας της ειδικότητας.

Αφενός, πολλά κράτη μέλη είναι της γνώμης ότι ο κανόνας της ειδικότητας έχει εφαρμογή στο πλαίσιο της ΕΕΕ, αν και με διαφορετικό σκεπτικό. Ορισμένα κράτη μέλη πιστεύουν ότι ο κανόνας της ειδικότητας κατοχυρώνεται στο άρθρο 19 παράγραφος 3 της οδηγίας για την εμπιστευτικότητα και ότι ο κανόνας της ειδικότητας αποτελεί μορφή εμπιστευτικότητας. Ορισμένα άλλα κράτη μέλη βασίζονται στον κανόνα της ειδικότητας στο εθνικό τους δίκαιο, ενώ άλλα πιστεύουν ότι αποτελεί γενική αρχή της διεθνούς δικαστικής συνεργασίας και εφαρμόζεται σε όλες τις πράξεις στον τομέα της συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Όσοι πιστεύουν ενθέρμως στον κανόνα της ειδικότητας αναφέρονται στις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας για να καταδείξουν ότι ο κανόνας της ειδικότητας πρέπει να έχει εφαρμογή· διαφορετικά, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν αποδεικτικά στοιχεία σε περιπτώσεις στις οποίες δεν θα ήταν αναγκαία και αναλογική η έκδοση ΕΕΕ.

Από την οπτική της έκδοσης, οι περισσότερες αρχές έκδοσης στα εν λόγω κράτη μέλη θα ζητούν τη συγκατάθεση του κράτους εκτέλεσης όταν επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν τα αποδεικτικά στοιχεία που παρασχέθηκαν από τις αρχές εκτέλεσης σε άλλες διαδικασίες. Από την οπτική της εκτέλεσης, ορισμένες αρχές στα εν λόγω κράτη μέλη θα δηλώνουν ρητά ότι τα προς διαβίβαση αποδεικτικά στοιχεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο για τους σκοπούς για τους οποίους ζητήθηκαν. Άλλα δεν προσδιορίζουν τις προϋποθέσεις αυτές, αλλά απλώς λαμβάνουν ως δεδομένο ότι τα αποδεικτικά στοιχεία δεν θα χρησιμοποιηθούν για κανέναν άλλο σκοπό. Ο τρόπος με τον οποίο θα πρέπει να αξιολογείται μια αίτηση συγκατάθεσης διαφέρει μεταξύ των κρατών μελών. Γενικά αξιολογείται αν, σε περίπτωση που η αίτηση συγκατάθεσης ήταν χωριστή ΕΕΕ, η ΕΕΕ αυτή θα εκτελεστεί.

Από την άλλη, μια ομάδα κρατών μελών πιστεύει ότι ο κανόνας της ειδικότητας δεν έχει εφαρμογή στο πλαίσιο της ΕΕΕ. Κάποια απ' αυτά τα κράτη εφαρμόζουν την οδηγία (ΕΕ) 2016/680 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου όταν πρόκειται για τη χρήση αποδεικτικών στοιχείων που λαμβάνουν υπό την ιδιότητα του κράτους έκδοσης. Κατά τη γνώμη τους, η οδηγία αυτή προβλέπει την ελεύθερη ροή δεδομένων, επιτρέποντας έτσι τη χρήση των αποδεικτικών στοιχείων σε άλλες διαδικασίες, εφόσον τηρούνται οι αρχές προστασίας των δεδομένων και το κράτος εκτέλεσης δεν έχει δηλώσει ρητά ότι τα στοιχεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνο για τους σκοπούς που περιγράφονται στην ΕΕΕ.

Υπό το φως αυτών των διυστάμενων απόψεων, η πλειονότητα των εκθέσεων ανά χώρα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η σαφήνεια σχετικά με το θέμα αυτό είναι σημαντική και αναγκαία, πράγμα που εξηγεί γιατί η Επιτροπή έχει συχνά κληθεί να υποβάλει νομοθετική πρόταση ώστε να διευκρινίσει αν ο κανόνας της ειδικότητας έχει εφαρμογή στο πλαίσιο της ΕΕΕ.

9.2. Έναρξη νέων ποινικών ερευνών μετά την εκτέλεση ΕΕΕ

Αρκετά κράτη μέλη ανέφεραν ότι εάν, κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης μιας ΕΕΕ, προκύψουν πληροφορίες ότι έχει διαπραχθεί στο έδαφος του αντίστοιχου κράτους μέλους έγκλημα άλλο από εκείνο που οδήγησε στην έκδοση της ΕΕΕ (τυχαία ανακάλυψη), θα κινήσουν εγχώρια έρευνα. Κάποια εξ αυτών υποχρεούνται να το πράξουν, καθώς δεσμεύονται από την αρχή της νομιμότητας. Ωστόσο, δεν ενημερώνουν όλα τα κράτη μέλη το κράτος έκδοσης εάν έχει κινηθεί εγχώρια έρευνα βάσει ΕΕΕ.

Για λόγους συντονισμού και για την πρόληψη πιθανής βλάβης εις βάρος της έρευνας του κράτους έκδοσης, πολλές εκθέσεις έχουν συστήσει σε όλες τις αρχές εκτέλεσης να ενημερώνουν την αρχή έκδοσης εάν κινηθεί εγχώρια διαδικασία μετά την παραλαβή ΕΕΕ ή με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία που συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο ΕΕΕ, εάν η εγχώρια υπόθεση σχετίζεται με την υπόθεση για την οποία εκδόθηκε η ΕΕΕ.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

- *Η Επιτροπή καλείται να διευκρινίσει κατά πόσον ο κανόνας της ειδικότητας έχει εφαρμογή στο πλαίσιο της ΕΕΕ, υποβάλλοντας, εάν είναι αναγκαίο, νομοθετική πρόταση για την τροποποίηση της οδηγίας.*
- *Για λόγους συντονισμού και για την πρόληψη πιθανής βλάβης εις βάρος της έρευνας του κράτους έκδοσης, συνιστάται στις αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών να ενημερώνουν το κράτος έκδοσης αν κινήθηκε εγχώρια διαδικασία μετά την εκτέλεση ΕΕΕ, εάν η εγχώρια υπόθεση σχετίζεται με την υπόθεση για την οποία εκδόθηκε η ΕΕΕ.*

10. ΛΟΓΟΙ ΜΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ Ή ΜΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ

10.1. Γενικά

Το άρθρο 11 της οδηγίας απαριθμεί τους λόγους μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης που ισχύουν για όλα τα ερευνητικά μέτρα, ενώ άλλες διατάξεις της οδηγίας ρυθμίζουν πρόσθετους λόγους μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης που αφορούν ειδικά ορισμένα ερευνητικά μέτρα.

Επαγγελματίες από όλα τα κράτη μέλη ανέφεραν λίγες περιπτώσεις στις οποίες προέβαλαν λόγους μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης, είτε ως αρχές έκδοσης είτε ως αρχές εκτέλεσης. Αυτό επιβεβαιώθηκε επίσης από στατιστικά στοιχεία που δείχνουν χαμηλό αριθμό περιπτώσεων μη εκτέλεσης, έστω και αν αυτό αφορά μόνο τα κράτη μέλη για τα οποία υπήρχαν διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία.

Οι συχνότεροι λόγοι για τους οποίους δεν εκτελούνται ΕΕΕ είναι αντικειμενικοί (π.χ. το προς εξέταση πρόσωπο δεν διαμένει πλέον στο κράτος εκτέλεσης ή δεν μπορεί να εντοπιστεί) και δεν περιλαμβάνουν κανέναν από τους λόγους μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης που προβλέπονται στο άρθρο 11 ή από τους πρόσθετους λόγους μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης που αφορούν ειδικώς ορισμένα ερευνητικά μέτρα.

Οι επαγγελματίες ανέφεραν επίσης περιπτώσεις στις οποίες η ΕΕΕ που παρέλαβαν ήταν τόσο ελλιπής ή ανακριβής που η εκτέλεση ήταν αδύνατη (π.χ. δεν παρέχονταν επαρκή στοιχεία για να ταυτοποιηθεί το πρόσωπο το οποίο αφορούσε το μέτρο ή δεν ήταν σαφές ποιο ερευνητικό μέτρο πρέπει να εκτελεστεί) και δεν δόθηκαν πρόσθετες πληροφορίες, παρόλο που τις ζήτησαν οι αρχές εκτέλεσης, γεγονός που οδήγησε σε μη εκτέλεση. Στο πλαίσιο αυτό, σε ορισμένες εκθέσεις, οι ομάδες αξιολόγησης υπογράμμισαν ότι ελλείψεις στο περιεχόμενο της ΕΕΕ, όπως ανεπαρκείς πληροφορίες, μεταφραστικά σφάλματα ή τυπικά ελαττώματα (π.χ. έλλειψη υπογραφής), δεν θα πρέπει να οδηγούν σε αυτόματη άρνηση εκτέλεσης της ΕΕΕ, αλλά σε διαβουλεύσεις με τις αρχές έκδοσης (βλ. επίσης κεφάλαιο 5).

Οι εκθέσεις αξιολόγησης για επιμέρους κράτη μέλη προσφέρουν μια ενδιαφέρουσα ανθολόγηση περιπτώσεων (ενίοτε ασυνήθιστων) μη εκτέλεσης που περιέγραψαν επαγγελματίες του κλάδου, τόσο ως αρχές έκδοσης όσο και ως αρχές εκτέλεσης. Για ορισμένες από αυτές τις περιπτώσεις, οι ομάδες αξιολόγησης εξέφρασαν επιφυλάξεις ως προς τη συμβατότητα της άρνησης με τις διατάξεις της οδηγίας.

Οι μηχανισμοί διαβούλευσης που προβλέπονται στην οδηγία (ιδίως στα άρθρα 10 παράγραφος 4 και 11 παράγραφος 4) φαίνεται να τηρούνται σε τακτική βάση. Πριν αποφασίσει να μην αναγνωρίσει ή να μην εκτελέσει μια ΕΕΕ, η αρχή εκτέλεσης διαβουλεύεται γενικά με την αρχή έκδοσης και, κατά περίπτωση, ζητεί πρόσθετες πληροφορίες προκειμένου να αξιολογήσει περαιτέρω αν συντρέχουν λόγοι άρνησης.

Ωστόσο, ορισμένες αρχές έκδοσης ανέφεραν περιπτώσεις στις οποίες τους κοινοποιήθηκε άρνηση χωρίς προηγούμενη διαβούλευση. Επιπλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις, η ΕΕΕ επεστράφη χωρίς να δοθεί επίσημη αιτιολογημένη απόφαση και ο λόγος μη εκτέλεσης κοινοποιήθηκε μόνο σε μεταγενέστερη αλληλογραφία. Επισημάνθηκε συναφώς ότι, σε περιπτώσεις μη εκτέλεσης, οι λόγοι και η νομική βάση της μη εκτέλεσης θα πρέπει να κοινοποιούνται αμέσως στην αρχή έκδοσης.

Η σημασία της προηγούμενης διαβούλευσης τονίστηκε συχνά κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης. Σύμφωνα με την εμπειρία πολλών επαγγελματιών του κλάδου, όταν ανακύπτουν ζητήματα σχετικά με την πιθανή ύπαρξη λόγων άρνησης, η άμεση διαβούλευση επιτρέπει συχνά στην αρχή εκτέλεσης να επαναξιολογήσει τη δυνατότητα εφαρμογής του λόγου μη εκτέλεσης που προβλήθηκε αρχικά (π.χ. συγκεντρώνοντας περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την ποινική έρευνα και αξιολογώντας ορθά αν το αιτούμενο μέτρο θα επιτρεπόταν σε παρόμοια εγχώρια υπόθεση). Σε ορισμένες εκθέσεις, οι ομάδες αξιολόγησης επαίνεσαν τις αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών που εφάρμοσαν τον μηχανισμό διαβούλευσης σε όλες τις περιπτώσεις πιθανής άρνησης. Σε μία έκθεση προτάθηκε να επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής της υποχρεωτικής διαδικασίας διαβούλευσης του άρθρου 11 παράγραφος 4 και σε άλλους λόγους μη εκτέλεσης¹².

Το ζήτημα της ορθής μεταφοράς των διατάξεων της οδηγίας περί λόγων μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης εξετάστηκε συχνά στο πλαίσιο αυτού του γύρου αξιολογήσεων.

Ενώ στην οδηγία όλοι οι λόγοι μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης είναι προαιρετικοί, αρκετά κράτη μέλη, όταν μετέφεραν την οδηγία στο εθνικό δίκαιο, τους έκαναν —ορισμένους ή όλους— υποχρεωτικούς.

¹² Το άρθρο 11 παράγραφος 4 της οδηγίας προβλέπει υποχρεωτικές διαβουλεύσεις μόνο στις περιπτώσεις μη αναγνώρισης / μη εκτέλεσης που αναφέρονται στο άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχεία α), β), δ), ε) και στ).

Οι ομάδες αξιολόγησης εξέτασαν προσεκτικά τους λόγους που προέβαλαν οι αρχές των κρατών μελών όσον αφορά τη δυνατότητα πρόβλεψης υποχρεωτικών λόγων μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης. Σύμφωνα με τις αρχές ορισμένων κρατών μελών, οι προαιρετικοί λόγοι θα ήταν ασυμβίβαστοι με το αντίστοιχο εθνικό νομικό πλαίσιο ή τη νομική παράδοση ή θα υποχρέωναν τον νομοθέτη να καθορίσει λεπτομερή κριτήρια για την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας των δικαστηρίων. Η ασφάλεια δικαίου αναφέρθηκε επίσης ως λόγος υποχρεωτικής μη εκτέλεσης. Επιπλέον, ορισμένοι επαγγελματίες του κλάδου θεωρούν ότι κάποιοι από τους λόγους μη εκτέλεσης που απαριθμούνται στο άρθρο 11 της οδηγίας είναι τέτοιοι ώστε, μόλις διαπιστωθεί ότι ισχύει ένας από αυτούς, η εκτέλεση είναι αδύνατη (π.χ. παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων) και μια διαφορετική διατύπωση της νομοθεσίας μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο («δύναται» αντί για «πρέπει») δεν θα οδηγούσε σε διαφορετικό αποτέλεσμα στην πράξη.

Επιπλέον, η νομοθεσία ορισμένων κρατών μελών με την οποία μεταφέρεται η οδηγία στο εθνικό δίκαιο περιλαμβάνει πρόσθετους λόγους μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης που δεν προβλέπονται στην οδηγία.

Μολονότι η πλημμελής μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο δεν φαίνεται ακόμη να έχει προκαλέσει σημαντικά συστημικά προβλήματα στην πράξη, όπως καταδεικνύεται από το χαμηλό ποσοστό αρνήσεων, ο παρών γύρος αξιολογήσεων έδειξε ότι ορισμένα κράτη μέλη, κάνοντας υποχρεωτικούς όλους τους λόγους μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης, εμπόδισαν (ή ίσως εμποδίσουν) τις αρμόδιες αρχές να εκτελέσουν ΕΕΕ τις οποίες σε αντίθετη περίπτωση πιθανότατα θα εκτελούσαν.

Κατά τις επιτόπιες επισκέψεις δόθηκαν ορισμένα παραδείγματα, όπως, μεταξύ άλλων, ότι η έλλειψη συναίνεσης του κρατουμένου μεταφέρθηκε στη νομοθεσία ορισμένων κρατών μελών ως υποχρεωτικός λόγος μη εκτέλεσης ΕΕΕ που εκδίδονται για προσωρινή μεταγωγή· ή ότι αυτό συνέβη με την έλλειψη συναίνεσης του υπόπτου/κατηγορουμένου ως προς ΕΕΕ που εκδόθηκαν για εξέταση μέσω βιντεοδιάσκεψης.

Γι' αυτό, σε αρκετές εκθέσεις, οι ομάδες αξιολόγησης συνέστησαν στα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη να εξετάσουν το ενδεχόμενο να ευθυγραμμίσουν τη νομοθεσία μεταφοράς με την οδηγία και να κάνουν προαιρετικούς όλους τους λόγους μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης, καθώς και να περιορίσουν τους λόγους μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης σε όσους προβλέπονται στην οδηγία. Τονίστηκε ότι, στο πνεύμα της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και αναγνώρισης, η εκτέλεση των ΕΕΕ θα πρέπει να αποτελεί τον βασικό κανόνα και η άρνηση θα πρέπει να αποτελεί εξαίρεση, η οποία θα πρέπει να ερμηνεύεται στενά.

10.2. Διττό αξιόποينو

Ακόμη και ελλείψει ολοκληρωμένων στατιστικών στοιχείων, φαίνεται ότι ο συνηθέστερος λόγος μη εκτέλεσης των ΕΕΕ είναι η έλλειψη διττού αξιοποίνου, όπως ορίζεται στο άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχείο ζ) της οδηγίας. Αυτός ο λόγος άρνησης δεν ισχύει για τα ερευνητικά μέτρα του άρθρου 10 παράγραφος 2 (μη καταναγκαστικά μέτρα) και σε περιπτώσεις όπου η ΕΕΕ αφορά ένα από τα ποινικά αδικήματα που απαριθμούνται στο παράρτημα Δ, τα οποία εξαιρούνται από τον έλεγχο του διττού αξιοποίνου εάν το αδίκημα τιμωρείται στο κράτος έκδοσης με στερητική της ελευθερίας ποινή ή στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας ανώτατης διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών.

Κατά την αξιολόγηση δόθηκαν παραδείγματα που αφορούσαν, μεταξύ άλλων, τροχαίες παραβάσεις, περιπτώσεις παραβίασης υποχρεώσεων διατροφής και φορολογικά αδικήματα.

Γενικά, οι επαγγελματίες δεν έχουν αντιμετωπίσει σημαντικά προβλήματα όσον αφορά το διττό αξιόποينو στο πλαίσιο της ΕΕΕ, ούτε ως αρχή έκδοσης είτε ως αρχή εκτέλεσης. Ωστόσο, οι δικαστικές αρχές διαφόρων κρατών μελών τόνισαν ότι είναι ζωτικής σημασίας να περιγράφεται με σαφήνεια το ποινικό αδίκημα, ώστε η αρχή εκτέλεσης να είναι σε θέση να αξιολογήσει αν η πράξη συνιστά ποινικό αδίκημα σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης.

Εκτός από λίγες περιπτώσεις, οι επαγγελματίες δεν έχουν αντιμετωπίσει περιπτώσεις στις οποίες έγινε επίκληση του κριτηρίου του διττού αξιοποίνου σε σχέση με τα ερευνητικά μέτρα που απαριθμούνται στο άρθρο 10 παράγραφος 2 της οδηγίας (μη καταναγκαστικά μέτρα).

Επαγγελματίες από ορισμένα κράτη μέλη ανέφεραν περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων στις οποίες ο έλεγχος του διττού αξιοποίνου εφαρμόστηκε εσφαλμένα σε σχέση με τις κατηγορίες αδικημάτων που ορίζονται στο παράρτημα Δ. Στο πλαίσιο αυτό, οι ομάδες αξιολόγησης τόνισαν ότι, σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχείο ζ) της οδηγίας, εναπόκειται στην αρχή έκδοσης να αναφέρει αν το αδίκημα εμπίπτει σε μία από τις κατηγορίες που απαριθμούνται στο παράρτημα Δ.

10.3. Αρχή *ne bis in idem*

Σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχείο δ) της οδηγίας, η αναγνώριση ή η εκτέλεση μιας ΕΕΕ μπορεί να απορριφθεί όταν η εκτέλεση θα αντέβαινε στην αρχή *ne bis in idem*. Δεν αναφέρθηκαν σημαντικά προβλήματα όσον αφορά την εφαρμογή αυτού του λόγου άρνησης.

Όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν εθνικό αρχείο ποινικού μητρώου. Υπάρχει κεντρική βάση δεδομένων για παλαιότερες και εν εξελίξει ποινικές υποθέσεις σε αρκετά κράτη μέλη, η οποία θα επιτρέπει στην αρχή εκτέλεσης να επαληθεύει όχι μόνο πιθανές παραβιάσεις της αρχής *ne bis in idem*, αλλά και συνδέσμους και συνδέσεις με εν εξελίξει εγχώριες έρευνες. Ωστόσο, με βάση το αποτέλεσμα των αξιολογήσεων, φαίνεται ότι σε ορισμένα κράτη μέλη οι αρχές εκτέλεσης δεν ελέγχουν τακτικά την ύπαρξη προηγούμενων αποφάσεων που θα συνιστούσαν περίπτωση *ne bis in idem*, ούτε επαληθεύουν αν βρίσκονται σε εξέλιξη εθνικές έρευνες για την ίδια πράξη και/ή κατά του ίδιου προσώπου. Επαγγελματίες από ορισμένα κράτη μέλη επισήμαναν ότι η αρχή *ne bis in idem* αποτελεί επιχείρημα το οποίο θα προέβαλλε ο ύποπτος/κατηγορούμενος, διότι αυτός αναμένεται να εγείρει τέτοιο ζήτημα.

Ωστόσο, σε ορισμένες εκθέσεις, οι ομάδες αξιολόγησης έκριναν σκόπιμο να ενθαρρύνουν τα κράτη μέλη να χρησιμοποιήσουν τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους για να εκτιμήσουν αν ενδέχεται να υπάρξει παραβίαση της αρχής *ne bis in idem*, ενώ κάλεσαν τα κράτη μέλη που δεν διαθέτουν εθνική κεντρική βάση δεδομένων σχετικά με όλες τις εν εξελίξει και περατωμένες ποινικές υποθέσεις να δημιουργήσουν μια τέτοια βάση δεδομένων.

10.4. Ασυλίες ή προνόμια

Κατά το άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχείο α) της οδηγίας, η αναγνώριση ή η εκτέλεση μιας ΕΕΕ μπορεί να απορριφθεί σε περιπτώσεις όπου υπάρχει ασυλία ή προνόμιο σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο του κράτους εκτέλεσης που εμποδίζει την εκτέλεση της ΕΕΕ ή όταν υπάρχουν κανόνες περί ορισμού και περιορισμού της ποινικής ευθύνης σχετικά με την ελευθερία του Τύπου και την ελευθερία της έκφρασης σε άλλα μέσα ενημέρωσης που εμποδίζει την εκτέλεση της ΕΕΕ.

Όπως διευκρινίζεται στην αιτιολογική σκέψη 20 της οδηγίας, δεν υπάρχει κοινός ορισμός τού τι συνιστά ασυλία ή προνόμιο στο δίκαιο της Ένωσης· ο ακριβής ορισμός των όρων αυτών επαφίεται στο εθνικό δίκαιο. Από τις αξιολογήσεις προέκυψε ότι, ακόμη και στη νομοθεσία αρκετών κρατών μελών, δεν έχει θεσπιστεί κάποια γενική έννοια της ασυλίας ή του προνομίου. Οι ασυλίες και τα προνόμια που προβλέπονται για τα πρόσωπα ορισμένων θέσεων και επαγγελμάτων καθορίζονται σε ειδικούς νόμους.

Επαγγελματίες από τα περισσότερα κράτη μέλη δεν έχουν αντιμετωπίσει περιπτώσεις στις οποίες έγινε επίκληση αυτού του λόγου άρνησης, είτε ως αρχή έκδοσης είτε ως αρχή εκτέλεσης. Ορισμένοι επαγγελματίες ανέφεραν περιπτώσεις στις οποίες η ΕΕΕ εκδόθηκε με σκοπό την έρευνα σε δικηγορικά γραφεία, θέτοντας έτσι το ζήτημα της προστασίας που απολαμβάνει το νομικό επάγγελμα.

Συγκεκριμένα ζητήματα σχετικά με την εφαρμογή αυτού του λόγου άρνησης τέθηκαν από το κράτος μέλος που φιλοξενεί την έδρα ορισμένων θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Οι αρμόδιες αρχές εκτέλεσης ανέφεραν περιπτώσεις στις οποίες εκδόθηκε ΕΕΕ για την κατάσχεση εγγράφων από πρόσωπο που εργάζεται ως υπάλληλος θεσμικού οργάνου της ΕΕ ή για την εξέταση υπαλλήλων της ΕΕ. Σε τέτοιες περιπτώσεις, όταν προέκυψε τυχόν ζήτημα σχετικά με ασυλίες και/ή προνόμια και έπρεπε να υπάρξει επικοινωνία με την αρμόδια αρχή για την άρση αυτών των ασυλιών/προνομίων, αποδείχθηκε δύσκολο να ληφθεί απάντηση από το αρμόδιο θεσμικό όργανο της ΕΕ. Οι αρχές εκτέλεσης αποφάσισαν να παραπέμψουν το ζήτημα στο κράτος έκδοσης, σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 5 της οδηγίας, το οποίο προβλέπει ότι, όταν η εξουσία άρσης του προνομίου ή της ασυλίας ανήκει σε αρχή διεθνούς οργανισμού, εναπόκειται στο κράτος έκδοσης να ζητήσει από την οικεία αρχή να ασκήσει την εξουσία αυτή.

Η ομάδα αξιολόγησης έκρινε σκόπιμο να συστήσει σε όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να ορίσουν ένα σημείο επαφής για τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών για τις περιπτώσεις στις οποίες η εκτέλεση μιας ΕΕΕ απαιτεί τη συνεργασία θεσμικού οργάνου της ΕΕ και κάλεσε τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να διασφαλίσουν ότι τέτοια αιτήματα διεκπεραιώνονται και ότι παρέχονται απαντήσεις στο οικείο κράτος μέλος.

10.5. Θεμελιώδη δικαιώματα

Η οδηγία είναι η πρώτη πράξη αμοιβαίας αναγνώρισης που προβλέπει ρητά λόγο μη αναγνώρισης / μη εκτέλεσης σχετικό με πιθανές παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχείο στ) της οδηγίας, η αναγνώριση ή η εκτέλεση ΕΕΕ μπορεί να απορριφθεί εάν υπάρχουν σοβαροί λόγοι να θεωρηθεί ότι η εκτέλεση του ερευνητικού μέτρου θα ήταν ασυμβίβαστη με τις υποχρεώσεις του κράτους εκτέλεσης σύμφωνα με το άρθρο 6 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι, με βάση τα πορίσματα των αξιολογήσεων, προκύπτει ότι αυτός ο λόγος μη εκτέλεσης δεν εφαρμόστηκε σχεδόν ποτέ στην πράξη. Αναφέρθηκε μόνο μία περίπτωση κατά την οποία η εκτέλεση ΕΕΕ που είχε εκδοθεί για προσωρινή μεταγωγή απορρίφθηκε λόγω κακών συνθηκών κράτησης στο κράτος έκδοσης.

Το ζήτημα των θεμελιωδών δικαιωμάτων εξετάστηκε επίσης σε υποθέσεις συναφείς με την εκτέλεση ΕΕΕ που εκδόθηκαν για την εξέταση κατηγορουμένου μέσω βιντεοδιάσκεψης κατά τη διάρκεια της κύριας δίκης.

Ωστόσο, όπως επισημάνθηκε σε ορισμένες εκθέσεις, πρόκειται για περιπτώσεις στις οποίες οι αρχές εκτέλεσης φαίνεται να συγχέουν τον γενικό λόγο μη εκτέλεσης «θεμελιωδών δικαιωμάτων» που προβλέπεται στο άρθρο 11 παράγραφος 1 στοιχείο στ) της οδηγίας με τον λόγο των θεμελιωδών αρχών του νομικού συστήματος του κράτους εκτέλεσης (άρθρο 24 παράγραφος 2 στοιχείο β) της οδηγίας). Ζητήματα που αφορούν ακροάσεις μέσω βιντεοδιάσκεψης εξετάζονται λεπτομερέστερα στο κεφάλαιο 12.3. Αρκεί να επισημανθεί εδώ ότι ορισμένα κράτη μέλη αρνούνται να εκτελέσουν ΕΕΕ που έχουν εκδοθεί για την εξέταση κατηγορουμένου μέσω βιντεοδιάσκεψης στο στάδιο της δίκης, ακόμη και αν ο κατηγορούμενος δώσει τη συγκατάθεσή του. Στις περιπτώσεις αυτές, οι αρχές εκτέλεσης είναι της γνώμης ότι η εκτέλεση των ΕΕΕ θα οδηγούσε σε παραβίαση της αρχής της αμεσότητας και/ή άλλων θεμελιωδών αρχών του νομικού τους συστήματος. Στο πλαίσιο αυτό, τίθεται ενίοτε το ζήτημα του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου για να εξηγηθεί γιατί η εξέταση μέσω βιντεοδιάσκεψης θεωρείται ασύμβατη με τις θεμελιώδεις αρχές του νομικού συστήματος του κράτους εκτέλεσης.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

- *Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι, σύμφωνα με την οδηγία, όλοι οι λόγοι μη αναγνώρισης / μη εκτέλεσης ορίζονται ως προαιρετικοί στη νομοθεσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο. Επιπλέον, δεν θα πρέπει να θεσπίζονται πρόσθετοι λόγοι μη αναγνώρισης / μη εκτέλεσης πέραν όσων προβλέπονται στην οδηγία.*
- *Οι αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών θα πρέπει να συμμορφώνονται με την υποχρεωτική διαδικασία διαβούλευσης του άρθρου 11 παράγραφος 4 της οδηγίας. Σε περιπτώσεις όπου οι αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών εξετάζουν το ενδεχόμενο να εφαρμόσουν οποιονδήποτε από τους άλλους λόγους μη αναγνώρισης / μη εκτέλεσης που προβλέπονται στην οδηγία, καλό θα είναι, πριν αποφασίσουν να μην αναγνωρίσουν ή να μην εκτελέσουν μια ΕΕΕ, να συμβουλευθούν την αρχή έκδοσης και, όπου ενδείκνυται, να ζητούν πρόσθετες πληροφορίες, ώστε να αξιολογήσουν ορθά αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για τον λόγο μη αναγνώρισης / μη εκτέλεσης.*

11.ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ

11.1. Ένδικα μέσα στο κράτος έκδοσης και εκτέλεσης

Κατά το άρθρο 14 παράγραφος 1 της οδηγίας, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν, ότι για τα ερευνητικά μέτρα που προβλέπονται στην ΕΕΕ είναι διαθέσιμα ένδικα μέσα ισοδύναμα με αυτά που προβλέπονται σε παρόμοια εγχώρια υπόθεση. Οι ουσιαστικοί λόγοι για την έκδοση της ΕΕΕ μπορούν να προσβληθούν μόνο με ένδικο μέσο ενώπιον του κράτους έκδοσης, με την επιφύλαξη των διασφαλίσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο κράτος εκτέλεσης (άρθρο 14 παράγραφος 2).

Βάσει των πορισμάτων αυτού του γύρου αξιολογήσεων, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν συνολικά, τόσο ως κράτη έκδοσης όσο και ως κράτη εκτέλεσης, ότι τα ένδικα μέσα που είναι διαθέσιμα σε παρόμοιες εγχώριες υποθέσεις έχουν εφαρμογή και στα ερευνητικά μέτρα που ζητούνται και εκτελούνται στο πλαίσιο της ΕΕΕ.

Ως κράτη εκτέλεσης, λίγα μόνο κράτη μέλη προβλέπουν συγκεκριμένο ένδικο μέσο κατά της απόφασης με την οποία αναγνωρίζεται ή διατάσσεται η εκτέλεση μιας ΕΕΕ. Στα περισσότερα κράτη μέλη, το ερευνητικό μέτρο που εκτελείται στο πλαίσιο της ΕΕΕ δύναται να προσβληθεί από τους διαδίκους και/ή από το θιγόμενο από το μέτρο πρόσωπο. Σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 2 της οδηγίας, η νομοθεσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών συχνά προβλέπει ρητά ότι οι ουσιαστικοί λόγοι για την έκδοση ΕΕΕ μπορούν να προσβληθούν μόνο ενώπιον του κράτους έκδοσης.

Τα μέσα έννομης προστασίας ποικίλλουν από κράτος μέλος σε κράτος μέλος: εάν το ερευνητικό μέτρο έχει διαταχθεί από εισαγγελέα, σε πολλά κράτη μέλη το ενδιαφερόμενο πρόσωπο δύναται να προσβάλει την απόφαση ενώπιον ανώτερου εισαγγελέα ή δικαστή· σε περιπτώσεις στις οποίες το ερευνητικό μέτρο προϋποθέτει δικαστική (π.χ. ανακριτική) απόφαση ή ένταλμα, χωρεί ένδικο μέσο κατά της εν λόγω απόφασης ή άδειας ενώπιον ανώτερου δικαστηρίου. Ορισμένα κράτη μέλη προβλέπουν ένδικα μέσα κατά συγκεκριμένων ερευνητικών μέτρων (π.χ. ερευνών)· σε άλλα κράτη μέλη, παρέχεται ένα γενικό ένδικο μέσο για τον έλεγχο της νομιμότητας οποιουδήποτε ερευνητικού μέτρου ή για την επίκληση τυχόν προσβολής των δικαιωμάτων του ενδιαφερόμενου προσώπου.

Ως κράτη έκδοσης, η πλειονότητα των κρατών μελών δεν προβλέπει συγκεκριμένο ένδικο μέσο κατά της έκδοσης ΕΕΕ καθαυτής. Ο ενδιαφερόμενος διάδικος δύναται να προσβάλει την υποκείμενη εισαγγελική ή δικαστική διάταξη (π.χ. εντολή έρευνας) ακριβώς όπως και σε εγχώρια υπόθεση. Επιπλέον, οι επαγγελματίες του κλάδου τόνισαν ότι η εγκυρότητα και/ή το παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων που συλλέγονται μέσω ΕΕΕ μπορούν να αμφισβητηθούν σε διάφορα στάδια της ποινικής διαδικασίας.

Σε ορισμένες εκθέσεις, οι ομάδες αξιολόγησης υπογράμμισαν ότι οι πληροφορίες σχετικά με τα διαθέσιμα ένδικα μέσα είναι αναγκαίες για να μπορέσει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο να ζητήσει την άσκηση αποτελεσματικού δικαστικού ελέγχου. Ως εκ τούτου, μολονότι αναγνωρίζεται ότι, στην περίπτωση πολλών ερευνητικών μέτρων, μόνο εκ των υστέρων θα είναι διαθέσιμο ορισμένο ένδικο μέσο, οι ομάδες αξιολόγησης συνέστησαν στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οι εν λόγω πληροφορίες παρέχονται πάντοτε εγκαίρως, σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 3 της οδηγίας.

Επισημάνθηκε επίσης ότι η διάρθρωση των ένδικων μέσων που είναι διαθέσιμα στο κράτος εκτέλεσης και η διάρκεια των σχετικών διαδικασιών δεν θα πρέπει να θέτουν σε κίνδυνο την αποτελεσματική λειτουργία της ΕΕΕ με υπέρμετρη καθυστέρηση της διαβίβασης των συλλεχθέντων αποδεικτικών στοιχείων στο κράτος έκδοσης.

Το θέμα των ένδικων μέσων τέθηκε στις συζητήσεις με τους συνηγόρους υπεράσπισης. Οι δικηγόροι από ορισμένα κράτη μέλη έθεσαν το ζήτημα της περιορισμένης πρόσβασης στο περιεχόμενο της ΕΕΕ στο κράτος εκτέλεσης, καθώς και της ανεπαρκούς πληροφόρησης σχετικά με τα διαθέσιμα ένδικα μέσα στο κράτος έκδοσης. Σε αρκετά κράτη μέλη, οι συνήγοροι υπεράσπισης δεν παρέθεσαν παραδείγματα χρήσης ένδικων μέσων στο πλαίσιο της ΕΕΕ. Σε ορισμένες εκθέσεις τονίστηκε η περιορισμένη γνώση και πείρα των δικηγόρων σχετικά με το νομικό πλαίσιο της ΕΕΕ, μεταξύ άλλων όσον αφορά τα ένδικα μέσα.

11.2. Οι αποφάσεις *Gavanozov*

Το θέμα των ένδικων μέσων εξετάστηκε επίσης υπό το πρίσμα των αποφάσεων που εξέδωσε το ΔΕΕ σε δύο συναφείς υποθέσεις, τη C-324/17 (*Gavanozov I*) και τη C-852/19 (*Gavanozov II*), το 2019 και το 2021, αντίστοιχα.

Στην πρώτη απόφαση, το ΔΕΕ διασαφήνισε το είδος των πληροφοριών που πρέπει να περιλαμβάνονται στο τμήμα I του εντύπου του παραρτήματος Α. Το ΔΕΕ ερμήνευσε το άρθρο 5 παράγραφος 1 της οδηγίας σε συνδυασμό με την ενότητα I του παραρτήματος Α και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η δικαστική αρχή του κράτους μέλους έκδοσης δεν οφείλει να περιγράψει, στην ενότητα I, τα ένδικα μέσα που προβλέπονται στο κράτος μέλος της αρχής αυτής κατά της έκδοσης ΕΕΕ. Η αρχή έκδοσης οφείλει μόνο να αναφέρει κατά πόσον «έχει ασκηθεί ήδη ένδικο μέσο κατά της έκδοσης ΕΕΕ» και, εάν ναι, να παράσχει περιγραφή του ένδικου μέσου, περιλαμβανομένων τυχόν αναληπτέων ενεργειών και τεθισών προθεσμιών.

Στην υπόθεση *Gavanozov II*, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι εθνική νομοθεσία κράτους μέλους έκδοσης η οποία δεν προβλέπει κανένα ένδικο μέσο κατά της έκδοσης ΕΕΕ για έρευνα, κατάσχεση και εξέταση μάρτυρα με βιντεοδιάσκεψη δεν συνάδει με το άρθρο 14 της οδηγίας σε συνδυασμό με το άρθρο 24 παράγραφος 7 της οδηγίας και το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά συνέπεια, ελλείψει ένδικου μέσου, η έκδοση ΕΕΕ για τα προαναφερθέντα ερευνητικά μέτρα αντίκειται στο άρθρο 6 της οδηγίας σε συνδυασμό με το άρθρο 47 του Χάρτη και το άρθρο 4 παράγραφος 3 της ΣΕΕ, και το κράτος εκτέλεσης θα πρέπει να αρνηθεί να αναγνωρίσει/εκτελέσει την ΕΕΕ. Στην απόφασή του, το ΔΕΕ έκρινε ότι το ένδικο μέσο θα πρέπει να παρέχει στον ενδιαφερόμενο διάδικο τη δυνατότητα να αμφισβητήσει, στο κράτος έκδοσης, την αναγκαιότητα και το σύννομο μιας ΕΕΕ, τουλάχιστον έναντι των ουσιαστικών λόγων στους οποίους στηρίζεται η έκδοσή της.

Αμέσως μετά την απόφαση *Gavanozov II*, οι επαγγελματίες του κλάδου στα κράτη μέλη εξέφρασαν σοβαρές ανησυχίες σχετικά με τον δυνητικά σημαντικό αντίκτυπο της απόφασης στη λειτουργία της ΕΕΕ, ιδίως εάν οι αρχές που επιβεβαιώθηκαν από το ΔΕΕ εφαρμόζονταν σε άλλα ερευνητικά μέτρα.

Μολονότι η κατάσταση παραμένει ρευστή, εν αναμονή περαιτέρω εξελίξεων, το κύριο πόρισμα αυτής της αξιολόγησης επί του θέματος είναι ότι η απόφαση *Gavanozov II* δεν είχε σημαντικό αντίκτυπο στην εφαρμογή της ΕΕΕ καθ'αυτήν μέχρι στιγμής.

Τα περισσότερα κράτη μέλη δεν σκοπεύουν να προβούν σε νομοθετικές τροποποιήσεις συνεπεία της απόφασης *Gavanozov II*, καθώς θεωρούν ότι η εθνική τους νομοθεσία και πρακτική συνάδουν με τις αρχές που έχει επιβεβαιώσει το ΔΕΕ.

Όσον αφορά τις ΕΕΕ που εκδίδονται για τη διενέργεια ερευνών και κατασχέσεων, τα κράτη μέλη, ως κράτη έκδοσης, προβλέπουν ένδικα μέσα που καθιστούν δυνατή την αμφισβήτηση των ουσιαστικών λόγων στους οποίους στηρίζεται η εντολή έρευνας ή κατάσχεσης. Όσον αφορά άλλα ερευνητικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της εξέτασης μάρτυρα με βιντεοδιάσκεψη, ορισμένα κράτη μέλη αναφέρθηκαν στη δυνατότητα άσκησης συνταγματικής προσφυγής σε περιπτώσεις προσβολής θεμελιωδών δικαιωμάτων, ή στην κίνηση αστικών διαδικασιών κατά του κράτους προς αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε λόγω της επίμαχης προσβολής. Ωστόσο, η εθνική νομοθεσία πολλών κρατών μελών προβλέπει ότι ένα πρόσωπο το οποίο θίγεται από τυχόν ενέργειες ή αποφάσεις που εκδίδονται κατά τη διάρκεια της έρευνας μπορεί να ασκήσει προσφυγή σχετικά με τις εν λόγω ενέργειες και αποφάσεις.

Οι ομάδες αξιολόγησης εξέφρασαν επιφυλάξεις ως προς την πραγματική διαθεσιμότητα ένδικων μέσων κατά της έκδοσης ΕΕΕ για μέτρα μη καταναγκαστικού χαρακτήρα σε ορισμένα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της εξέτασης μάρτυρα μέσω βιντεοδιάσκεψης. Ωστόσο, είναι δύσκολο να προβλεφθεί ο τρόπος με τον οποίο οι εισαγγελείς και τα δικαστήρια των κρατών μελών θα εφαρμόσουν στην πράξη τις αρχές της απόφασης *Gavanozov II* και εξακολουθεί να υπάρχει κάποια αβεβαιότητα όσον αφορά την έννοια και το πεδίο εφαρμογής ενός αποτελεσματικού ένδικου μέσου, τουλάχιστον όσον αφορά την εξέταση μάρτυρα με βιντεοδιάσκεψη και άλλα μέτρα μη καταναγκαστικού χαρακτήρα.

Όσον αφορά τον αντίκτυπο της απόφασης *Gavanozov II*, οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών δεν ανέφεραν, ούτε ως αρχές έκδοσης ούτε ως αρχές εκτέλεσης, περίπτωση στην οποία να απορρίφθηκε η εκτέλεση ΕΕΕ λόγω έλλειψης ένδικων μέσων κατά της έκδοσης της ΕΕΕ στο κράτος έκδοσης.

Ως αρχές έκδοσης, τα κράτη μέλη ανέφεραν ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες, μετά την απόφαση *Gavanozov II*, ζητήθηκε από τις αρχές εκτέλεσης να παράσχουν πληροφορίες σχετικά με την ύπαρξη ένδικων μέσων στο κράτος έκδοσης. Ωστόσο, τα εν λόγω αιτήματα παροχής συμπληρωματικών πληροφοριών δεν είχαν ως αποτέλεσμα την άρνηση εκτέλεσης της ΕΕΕ.

Ως αρχές εκτέλεσης, οι επαγγελματίες του κλάδου επισήμαναν ότι, βάσει της απόφασης *Gavanozov I* και της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, όταν λαμβάνουν ΕΕΕ για έρευνα ή κατάσχεση ή για την εξέταση μάρτυρα με βιντεοδιάσκεψη, δεν ζητούν από την αρχή έκδοσης να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τα ένδικα μέσα που είναι διαθέσιμα στο κράτος έκδοσης. Ορισμένοι επαγγελματίες του κλάδου υποστήριξαν ότι η συστηματική εξέταση από τις αρχές εκτέλεσης των προβλεπόμενων ένδικων μέσων στο κράτος έκδοσης θα αντέβαινε στην ίδια την ιδέα της αμοιβαίας αναγνώρισης. Μόνο εφόσον συντρέχει συγκεκριμένος λόγος ανησυχίας σε συγκεκριμένη υπόθεση θα πρέπει η αρχή εκτέλεσης να ζητά πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τα διαθέσιμα ένδικα μέσα.

Μετά την απόφαση *Gavanozov II*, μόνο ένα κράτος μέλος θέσπισε ένδικο μέσο ειδικά κατά της έκδοσης ΕΕΕ καθαυτήν: σε περίπτωση άσκησης προσφυγής από το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, το αρμόδιο δικαστήριο πρέπει να εξετάζει κατά πόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις για την έκδοση της ΕΕΕ. Το κράτος μέλος που εμπλέκεται άμεσα στην υπόθεση *Gavanozov II* ανέφερε ότι τροποποίησε τη νομοθεσία του προκειμένου να διασφαλίσει τη συμμόρφωση προς την απόφαση του ΔΕΕ. Ένα ακόμη κράτος μέλος βρίσκεται επί του παρόντος στη διαδικασία αξιολόγησης ενδεχόμενων τροποποιήσεων της νομοθεσίας του. Αξίζει να προστεθεί ότι σε ορισμένα κράτη μέλη, μολονότι δεν έχουν επέλθει νομοθετικές αλλαγές μετά την απόφαση *Gavanozov II*, στην πράξη έχει επεκταθεί η δυνατότητα εφαρμογής ήδη υφιστάμενων ένδικων μέσων στις ΕΕΕ που εκδίδονται για την εξέταση μάρτυρα με βιντεοδιάσκεψη.

12. ΕΙΔΙΚΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

12.1. Γενικά

Το κεφάλαιο IV (άρθρα 22-29) της οδηγίας περιέχει ειδικές διατάξεις για ορισμένα ερευνητικά μέτρα. Το κεφάλαιο V (άρθρα 30-31) αφορά την παρακολούθηση των τηλεπικοινωνιών.

Η ανάγκη ειδικής ρύθμισης ορισμένων ειδών ερευνητικών μέτρων προκύπτει, μεταξύ άλλων, από την περιπλοκότητά τους, τον αντίκτυπό τους στα θεμελιώδη δικαιώματα των θιγόμενων προσώπων και τις σημαντικές διαφορές μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών των κρατών μελών.

Ως εκ τούτου, δεν είναι τυχαίο ότι στην οδηγία προβλέπεται για πολλά από τα εν λόγω ερευνητικά μέτρα πρόσθετος λόγος άρνησης της εκτέλεσης, καθώς αναφέρεται ότι χωρεί επίσης άρνηση της εκτέλεσης της ΕΕΕ αν η εκτέλεση του ερευνητικού μέτρου δεν θα επιτρεπόταν σε παρόμοια εγχώρια υπόθεση.

Ο παρών γύρος αξιολογήσεων κατέδειξε ότι οι αποκλίνοντες διαδικαστικοί κανόνες για ορισμένα ερευνητικά μέτρα, εξακολουθούν, ενδεχομένως, να αποτελούν ακανθώδες ζήτημα στο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας. Οι εμπειρογνώμονες σημείωσαν ότι ορισμένες εθνικές νομοθεσίες θέτουν ιδιαίτερα αυστηρά όρια για ορισμένα είδη ερευνητικών μέτρων. Σε ένα κράτος μέλος, για παράδειγμα, μπορούν να επιτραπούν ορισμένες μορφές παρακολούθησης τηλεπικοινωνιών μόνον εάν ο ύποπτος είναι σεσημασμένος.

Προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στις αρμόδιες αρχές έκδοσης να λαμβάνουν γενικές πληροφορίες σχετικά με τους κανόνες που ισχύουν στα λοιπά κράτη μέλη για τα ερευνητικά μέτρα, συνιστάται στα κράτη μέλη να συμπληρώνουν και να επικαιροποιούν δεόντως το *Fiches Belges* σχετικά με τα ερευνητικά μέτρα στον ιστότοπο του ΕΔΔ.

Επισημάνθηκε επίσης επανειλημμένως ότι είναι κατά μείζονα λόγο σημαντικό το παράρτημα Α να περιέχει επαρκείς πληροφορίες σχετικά με την υπό έρευνα ποινική υπόθεση, προκειμένου να μπορούν οι αρχές εκτέλεσης να εκτιμήσουν ευχερώς αν το ερευνητικό μέτρο θα επιτρεπόταν σε παρόμοια εγχώρια υπόθεση.

Επιπλέον, όσον αφορά τα πιο περίπλοκα μέτρα και υποθέσεις, υπογραμμίστηκε για άλλη μια φορά ότι η απευθείας επαφή και οι έγκαιρες διαβουλεύσεις μεταξύ των αρμόδιων αρχών και, όπου απαιτείται, η συμμετοχή της Eurojust, είναι υψίστης σημασίας για την επιτυχή εκτέλεση των ΕΕΕ.

Εκτός από τα ζητήματα που προκύπτουν από τις διαφορές στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών, ο παρών γύρος αξιολογήσεων κατέδειξε ότι ορισμένες από τις δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες του κλάδου κατά την εφαρμογή της ΕΕΕ όσον αφορά συγκεκριμένα ερευνητικά μέτρα πρέπει να αντιμετωπιστούν μέσω νομοθεσίας σε επίπεδο ΕΕ.

12.2. Προσωρινή μεταγωγή

Ο παρών γύρος αξιολογήσεων κατέδειξε ότι η προσωρινή μεταγωγή που προβλέπεται στα άρθρα 22 και 23 της οδηγίας εφαρμόστηκε σε πολύ περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων.

Οι αρμόδιες αρχές αρκετών κρατών μελών δεν είχαν εμπειρία αυτού του μέτρου, ούτε ως αρχές έκδοσης ούτε ως αρχές εκτέλεσης. Οι επαγγελματίες του κλάδου επισήμαναν ότι η εξέταση με βιντεοδιάσκεψη θεωρείται πιο πρακτική και συχνά πιο αναλογική λύση.

Ωστόσο, ΕΕΕ για προσωρινή μεταγωγή δύναται να εκδοθεί για οποιοδήποτε άλλο ερευνητικό μέτρο προϋποθέτει την παρουσία του εν λόγω προσώπου (π.χ. αναγνωριστική παράταξη), και όχι μόνο με σκοπό την εξέταση προσώπου που κρατείται στο κράτος εκτέλεσης. Επιπλέον, ορισμένοι επαγγελματίες του κλάδου υπογράμμισαν τη σημασία του μέτρου αυτού, καθώς ορισμένες φορές είναι ζωτικής σημασίας ένας βασικός μάρτυρας που κρατείται σε άλλο κράτος μέλος να εμφανίζεται αυτοπροσώπως ενώπιον του δικαστηρίου.

Ενίοτε ανέκυψαν προβλήματα στην επιλογή του ορθού μέσου. Γενικά, οι αρμόδιες αρχές διακρίνουν ορθώς μεταξύ της προσωρινής παράδοσης βάσει του ΕΕΣ για τους σκοπούς της ποινικής δίωξης και της προσωρινής μεταγωγής στο πλαίσιο της ΕΕΕ για τους σκοπούς της συλλογής αποδεικτικών στοιχείων.

Όπως διευκρινίζεται στην αιτιολογική σκέψη 25 της οδηγίας, όταν ένα πρόσωπο που κρατείται σε ένα κράτος μέλος πρόκειται να μεταχθεί σε άλλο κράτος μέλος για τους σκοπούς της ποινικής δίωξης, μεταξύ δε άλλων να προσαχθεί ενώπιον δικαστηρίου για τη διεξαγωγή της δίκης, θα πρέπει να εκδίδεται ΕΕΣ σύμφωνα με την απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου. Σύμφωνα με την οδηγία, μοναδικός σκοπός της προσωρινής μεταγωγής είναι η εκτέλεση συγκεκριμένου ερευνητικού μέτρου που προϋποθέτει την παρουσία του προσώπου (π.χ. εξέταση κατηγορουμένου ή αναγνωριστική παράταξη).

Ωστόσο, οι επαγγελματίες του κλάδου ανέφεραν περιπτώσεις στις οποίες οι αρχές έκδοσης και εκτέλεσης είχαν διυστάμενες απόψεις σχετικά με το ποια νομική βάση πρέπει να εφαρμοστεί. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η εκτέλεση ΕΕΕ που είχε εκδοθεί για τη διασφάλιση της παράστασης κατηγορουμένου στη δίκη απορρίφθηκε, διότι ορθώς η αρχή εκτέλεσης υποστήριζε ότι η προσωρινή παράδοση θα έπρεπε να είχε ζητηθεί βάσει του ΕΕΣ. Στις περισσότερες περιπτώσεις, μετά από κατάλληλη διαβούλευση, οι αρχές έκδοσης και εκτέλεσης συμφώνησαν σχετικά με το μέσο που έπρεπε να χρησιμοποιηθεί.

Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ των δύο μέσων μπορεί μερικές φορές να είναι λιγότερο σαφής και η αρχή έκδοσης ενδέχεται να δυσκολεύεται να αποφασίσει σχετικά με τη νομική βάση, δεδομένων, εκτός των άλλων, των διαφορετικών απαιτήσεων για το ΕΕΣ και την ΕΕΕ (π.χ. η έλλειψη συναίνεσης του κατηγορουμένου αποτελεί λόγο μη εκτέλεσης στο πλαίσιο της ΕΕΕ).

Είναι σκόπιμο να επισημανθεί μια περίπτωση που αναφέρθηκε από κράτος μέλος ώστε να καταδειχθεί η αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο μέσων. Το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος έλαβε εξαιρετικά επείγον αίτημα βάσει της οδηγίας για την προσωρινή μεταγωγή προσώπου που εκτίει στερητική της ελευθερίας ποινή στο κράτος εκτέλεσης. Η αρμόδια αρχή εκτέλεσε αμέσως την ΕΕΕ. Στη συνέχεια, αποδείχθηκε ότι η ίδια αρχή έκδοσης είχε ήδη εκδώσει ΕΕΣ προς τον σκοπό της ποινικής δίωξης κατά του ίδιου προσώπου στην ίδια υπόθεση, και ότι διαφορετική αρμόδια αρχή από το ίδιο κράτος εκτέλεσης είχε ήδη διατάξει την παράδοση του προσώπου, αλλά την είχε αναβάλει έως το τέλος της ποινής που εξέτιε το εν λόγω πρόσωπο στο κράτος εκτέλεσης. Εν προκειμένω, η ΕΕΕ φαίνεται να εκδόθηκε προκειμένου να αποφευχθεί η αναβολή της παράδοσης που διατάχθηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας ΕΕΣ.

Δεδομένων των πρακτικών δυσχερειών που αντιμετωπίζουν μερικές φορές οι επαγγελματίες του κλάδου, θα μπορούσε να είναι χρήσιμη η παροχή εγχειριδίου ή κατευθυντήριων γραμμών από την Επιτροπή, οι οποίες να καλύπτουν τη διασύνδεση μεταξύ της ΕΕΕ και άλλων μέσων δικαστικής συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένου του ΕΕΣ, όπως συνιστάται στο κεφάλαιο 4.

Η εκτέλεση της ΕΕΕ για προσωρινή μεταγωγή μπορεί να απορριφθεί εάν το κρατούμενο πρόσωπο δεν συναινεί σε αυτή (άρθρο 22 παράγραφος 2 στοιχείο α) της οδηγίας). Ως αρχές έκδοσης, τα κράτη μέλη δεν διαθέτουν ειδικές διαδικασίες για να διαπιστώσουν, πριν από την έκδοση και τη διαβίβαση της ΕΕΕ, αν το πρόσωπο πρόκειται να συναινέσει στην προσωρινή μεταγωγή. Οι προηγούμενες διαβουλεύσεις με τις αρχές εκτέλεσης, συμπεριλαμβανομένης της συγκατάθεσης του ενδιαφερόμενου προσώπου, θεωρήθηκαν βέλτιστη πρακτική.

Σε ορισμένα κράτη μέλη, σε αντίθεση με την οδηγία, η έλλειψη συναίνεσης του κρατουμένου αποτελεί υποχρεωτικό λόγο μη εκτέλεσης. Οι ομάδες αξιολόγησης συνέστησαν στα κράτη μέλη να ευθυγραμμίσουν τη νομοθεσία τους για τη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό τους δίκαιο. Όπως επισημαίνεται σε ορισμένες εκθέσεις, η δυνατότητα του κρατουμένου να εμποδίσει τη μεταγωγή ενδέχεται να παρεμποδίσει τη δικαστική συνεργασία. Οι εμπειρογνώμονες ανέφεραν την περίπτωση ΕΕΕ που εκδόθηκε για την προσωρινή μεταγωγή υπόπτου/κατηγορουμένου προκειμένου αυτός να συμμετάσχει σε αναγνωριστική παράσταση στο κράτος έκδοσης. Εάν η έλλειψη συγκατάθεσης αποτελεί υποχρεωτικό λόγο μη εκτέλεσης, θα καταστεί αδύνατη η εφαρμογή του ερευνητικού μέτρου, με αποτέλεσμα να παρεμποδίζεται η συλλογή αποδεικτικών στοιχείων και να υπονομεύεται η έρευνα.

Τα περισσότερα κράτη μέλη δήλωσαν ότι δεν αντιμετώπισαν δυσχέρειες όσον αφορά τη διασφάλιση της κράτησης του μεταγόμενου προσώπου στο κράτος έκδοσης κατά τη διάρκεια της μεταγωγής, δεδομένου ότι η ΕΕΕ θεωρείται επαρκής νομική βάση για την κράτηση. Σε ορισμένα κράτη μέλη, πρέπει να εκδοθεί εθνική διαταγή κράτησης βάσει της ΕΕΕ από την αρμόδια αρχή.

12.3. Εξέταση με βιντεοδιάσκεψη

Η εξέταση μαρτύρων, εμπειρογνομόνων, υπόπτων και κατηγορουμένων με βιντεοδιάσκεψη, όπως ρυθμίζεται από το άρθρο 24 της οδηγίας, αποτελεί ερευνητικό μέτρο που ζητείται και εκτελείται συχνά τόσο κατά το στάδιο της έρευνας όσο και κατά το στάδιο της δίκης.

Όπως επισημαίνεται σε ορισμένες εκθέσεις, η διεξαγωγή ακροάσεων με βιντεοδιάσκεψη σε ποινικές διαδικασίες αποτελεί καινοτόμο προσέγγιση, η οποία έχει αλλάξει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνονται και παρουσιάζονται τα αποδεικτικά στοιχεία, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα των δικαστικών συστημάτων και επιταχύνοντας την απονομή δικαιοσύνης. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, αρκετά κράτη μέλη εισήγαγαν ή επέκτειναν τη χρήση βιντεοδιάσκεψης σε εγχώριες υποθέσεις, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχεια της απονομής της δικαιοσύνης, ενώ θέσπισαν και τις αναγκαίες τεχνικές ρυθμίσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας των συστημάτων βιντεοδιάσκεψης.

Το άρθρο 24 παράγραφος 2 προβλέπει ότι, πέρα των λόγων άρνησης της αναγνώρισης ή της εκτέλεσης του άρθρου 11, είναι επίσης δυνατή η άρνηση εκτέλεσης της ΕΕΕ για εξέταση με βιντεοδιάσκεψη εάν: α) δεν συναινεί ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος, ή β) η εκτέλεση ενός τέτοιου ερευνητικού μέτρου σε συγκεκριμένη υπόθεση αντίκειται στις θεμελιώδεις αρχές της νομοθεσίας του κράτους εκτέλεσης.

Αρκετά κράτη μέλη έχουν μεταφέρει στο εθνικό τους δίκαιο τη μη συναίνεση του υπόπτου ή κατηγορουμένου ως υποχρεωτικό λόγο μη εκτέλεσης. Όσον αφορά τους λοιπούς λόγους μη εκτέλεσης, οι ομάδες αξιολόγησης κάλεσαν τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη να ευθυγραμμίσουν το δίκαιο μεταφοράς τους με την οδηγία.

Τα ακόλουθα δύο υποκεφάλαια αφορούν δύο συναφή αλλά διαφορετικά θέματα. Το πρώτο αφορά τις βιντεοδιασκέψεις που ζητούνται για την εξέταση του υπόπτου/κατηγορουμένου με σκοπό τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων (π.χ. εξέταση του υπόπτου/κατηγορουμένου από τον εισαγγελέα ή το δικαστήριο), ενώ η δεύτερη αφορά τις βιντεοδιασκέψεις ως μέσο για τη διασφάλιση της εξ αποστάσεως συμμετοχής του κατηγορουμένου στην κύρια δίκη του από άλλο κράτος μέλος.

12.3.1. Εξέταση του υπόπτου/κατηγορουμένου στο στάδιο της έρευνας και της δίκης για αποδεικτικούς σκοπούς

Στην πλειονότητα των κρατών μελών, οι αρμόδιες αρχές μπορούν να εκδίδουν και να εκτελούν ΕΕΕ για την εξέταση υπόπτου ή κατηγορουμένου τόσο κατά τη διάρκεια των ερευνών όσο και κατά το στάδιο της δίκης. Ορισμένα κράτη μέλη, στα οποία η φυσική παρουσία του κατηγορουμένου στη δίκη του είναι υποχρεωτική, μπορεί να μην εκδίδουν ΕΕΕ για την εξέταση κατηγορουμένου στο στάδιο της δίκης, πλην όμως ενδέχεται να εκτελούν τέτοιες ΕΕΕ.

Ωστόσο, ορισμένα κράτη μέλη δεν επιτρέπουν ποτέ την έκδοση και την εκτέλεση ΕΕΕ για την εξέταση κατηγορουμένου κατά το στάδιο της δίκης, ανεξάρτητα από το εάν αυτός συναινέσει. Τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη είναι της γνώμης ότι η εξέταση κατηγορουμένου με βιντεοδιάσκεψη στο στάδιο της δίκης θα παραβίαζε την αρχή της αμεσότητας και θα συνιστούσε προσβολή του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη και του δικαιώματος (άμεσης) πρόσβασης σε συνήγορο υπεράσπισης.

Οι ομάδες αξιολόγησης επεσήμαναν ότι η αρχή της αμεσότητας και τα δικαιώματα της υπεράσπισης μπορούν να υπόκεινται σε περιορισμούς, όπου αυτό είναι αναγκαίο και αναλογικό για την ικανοποίηση σχετικών δημόσιων συμφερόντων, όπως επιβεβαιώνεται από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου¹³.

Επιπλέον, επισημάνθηκε ότι η εξέταση κατηγορουμένου με βιντεοδιάσκεψη για αποδεικτικούς σκοπούς δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην προσβολή των δικαιωμάτων υπεράσπισής του και ότι μπορούν να θεσπιστούν αποτελεσματικές ρυθμίσεις για τη διασφάλιση της άμεσης και εμπιστευτικής επικοινωνίας μεταξύ του κατηγορουμένου και του συνηγόρου υπεράσπισής του.

Επιπλέον, κατά το άρθρο 24 παράγραφος 2 στοιχείο β) της οδηγίας, είναι δυνατή η άρνηση εκτέλεσης της ΕΕΕ σε περίπτωση που η εξέταση με βιντεοδιάσκεψη *σε μια συγκεκριμένη υπόθεση* θα αντίκειτο στις θεμελιώδεις αρχές της νομοθεσίας του κράτους εκτέλεσης, υποχρεώνοντας έτσι την αρχή εκτέλεσης να εκτιμήσει αν *από τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης* προκύπτει ότι η εκτέλεση της ΕΕΕ θα είχε ως αποτέλεσμα προσβολές ή περιορισμούς των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου οι οποίες θα αντίκειντο στις θεμελιώδεις αρχές της νομοθεσίας του κράτους εκτέλεσης.

Οι ομάδες αξιολόγησης και αρκετοί επαγγελματίες του κλάδου τόνισαν επίσης ότι η εξέταση με βιντεοδιάσκεψη δύναται να αποτελέσει αναλογική εναλλακτική λύση έναντι πιο επεμβατικών μέτρων, όπως η προσωρινή μεταγωγή ή ακόμη και η παράδοση βάσει ΕΕΣ, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 26 της οδηγίας.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, προτάθηκε στα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη να επανεξετάσουν τη νομοθεσία και/ή την πρακτική τους ώστε να είναι σε θέση, ανάλογα με τις περιστάσεις της υπόθεσης, να εκτελούν ΕΕΕ που εκδίδονται για την εξέταση κατηγορουμένου με βιντεοδιάσκεψη για αποδεικτικούς σκοπούς και κατά το στάδιο της δίκης.

¹³ Βλ. *Marcello Viola κατά Ιταλίας*, αριθ. 45106/04, 5 Οκτωβρίου 2006· *Sakhnovskiy κατά Ρωσίας*, αριθ. 21272/03, 2 Νοεμβρίου 2010· *Boyets κατά Ουκρανίας*, αριθ. 20963/08, 30 Ιανουαρίου 2018· *Dijkhuizen κατά Κάτω Χωρών*, αριθ. 61591/16, 9 Ιουνίου 2021.

12.3.2. Εξέταση με βιντεοδιάσκεψη για τη διασφάλιση της παρουσίας του κατηγορουμένου στην κύρια δίκη

Στον παρόντα γύρο αξιολογήσεων εξετάστηκε επίσης κατά πόσον μπορεί να εκδοθεί ΕΕΕ για την εξέταση με βιντεοδιάσκεψη με σκοπό τη διασφάλιση της εξ αποστάσεως συμμετοχής του κατηγορουμένου καθ' όλη τη διάρκεια της κύριας δίκης από άλλο κράτος μέλος.

Το ερώτημα έχει δύο διαφορετικές πτυχές.

Πρώτον, το ζήτημα κατά πόσον η εξ αποστάσεως συμμετοχή του κατηγορουμένου στη δίκη του με βιντεοδιάσκεψη συνάδει με τον σεβασμό του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, και δεύτερον, κατά πόσον συνάδει με το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, δεδομένου ότι η συμμετοχή του κατηγορουμένου στην κύρια δίκη δεν σχετίζεται (πάντοτε) με τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων.

Αρκετά κράτη μέλη εκδίδουν και εκτελούν τέτοιες ΕΕΕ, ιδίως όταν ο κατηγορούμενος συναινεί. Η προσέγγισή τους στηρίζεται σε διάφορες εκτιμήσεις, ορισμένες από τις οποίες μπορούν να συνοψιστούν ως εξής.

Η πρακτική αυτή, κατά τη γνώμη των εν λόγω κρατών μελών, φαίνεται να συνάδει με το πνεύμα της οδηγίας. Η αιτιολογική σκέψη 26 απαιτεί ρητά από τις αρχές έκδοσης να εκτιμούν κατά πόσον μια ΕΕΕ για την εξέταση υπόπτου/κατηγορουμένου με βιντεοδιάσκεψη θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως αποτελεσματική εναλλακτική λύση αντί του ΕΕΣ. Πράγματι, οι επαγγελματίες του κλάδου τόνισαν ότι η εκτέλεση των ΕΕΕ που εκδίδονται για τη διασφάλιση της εξ αποστάσεως συμμετοχής του κατηγορουμένου στην κύρια δίκη από άλλο κράτος μέλος συνιστά αποτελεσματικό μέσο για την αποφυγή της δυσανάλογης χρήσης ΕΕΣ. Όπως υποστηρίζουν ορισμένοι επαγγελματίες του κλάδου, η έκδοση ΕΕΣ για τη διασφάλιση της συμμετοχής κατηγορουμένου στη δίκη θα πρέπει να αποτελεί την «έσχατη λύση».

Επιπλέον, εάν ο κατηγορούμενος συναινεί, η συμμετοχή του στην κύρια δίκη με βιντεοδιάσκεψη από άλλο κράτος μέλος αποτελεί πολύ καλύτερη επιλογή από την ερήμην δίκη. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η βιντεοδιάσκεψη δύναται να θεωρηθεί εργαλείο που διευκολύνει την άσκηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης του κατηγορουμένου.

Έχει σημειωθεί ότι η εθνική νομοθεσία αρκετών κρατών μελών προβλέπει την εξ αποστάσεως συμμετοχή του κατηγορουμένου στη δίκη του σε εγχώριες υποθέσεις, αλλά υπόκειται σε ειδικές προϋποθέσεις που αποσκοπούν στην προστασία των δικαιωμάτων υπεράσπισης. Επαγγελματίες του κλάδου από ένα κράτος μέλος επισήμαναν ότι ο κατηγορούμενος έχει το δικαίωμα να εξεταστεί και να προβεί σε δηλώσεις ανά πάσα στιγμή κατά τη διάρκεια της κύριας δίκης σύμφωνα με το εθνικό του δίκαιο (π.χ. να διατυπώσει παρατηρήσεις επί των μαρτυρικών καταθέσεων). Ως εκ τούτου, η ΕΕΕ που εκδίδεται προς διασφάλιση της συμμετοχής κατηγορουμένου με βιντεοδιάσκεψη έχει επίσης αποδεικτικούς σκοπούς.

Κατά τη διάρκεια των αξιολογήσεων, έγινε επίσης αναφορά στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που μνημονεύεται στο προηγούμενο υποκεφάλαιο, σύμφωνα με την οποία η συμμετοχή κατηγορουμένου σε ποινική διαδικασία μέσω βιντεοδιάσκεψης δεν αντιβαίνει αυτή καθαυτή στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, υπό την προϋπόθεση ότι η προσφυγή σε ένα τέτοιο μέτρο εξυπηρετεί θεμιτό σκοπό και ότι οι ρυθμίσεις που διέπουν τη διενέργειά του συνάδουν με τις απαιτήσεις του σεβασμού της δίκαιης δίκης, συμπεριλαμβανομένων του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη και της αποτελεσματικής άσκησης των δικαιωμάτων υπεράσπισης.

Οι ομάδες αξιολόγησης συμφώνησαν συχνά με αυτές τις εκτιμήσεις.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στις 4 Ιουλίου 2024 το ΔΕΕ εξέτασε το ζήτημα της συμμετοχής κατηγορουμένου στην κύρια δίκη με βιντεοδιάσκεψη στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 8 παράγραφος 1 της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343¹⁴. Στην απόφασή του, το ΔΕΕ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 8 παράγραφος 1 της προαναφερθείσας οδηγίας έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει τη δυνατότητα του κατηγορουμένου να συμμετάσχει, κατόπιν ρητού αιτήματός του, στις ακροαματικές διαδικασίες της δίκης του μέσω βιντεοδιάσκεψης, εφόσον, εξάλλου, διασφαλίζεται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη¹⁵. Μολονότι η απόφαση δεν απαντά στο ερώτημα αν μπορεί να εκδοθεί ΕΕΕ για τη διασφάλιση της εξ αποστάσεως συμμετοχής του κατηγορουμένου, επισημαίνει ότι η συμμετοχή του κατηγορουμένου στη δίκη του μέσω βιντεοδιάσκεψης δεν προσκρούει αυτή καθαυτή στο δικαίωμα σε δίκαιη δίκη βάσει του δικαίου της Ένωσης.

¹⁴ Οδηγία (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας.

¹⁵ ΔΕΕ, απόφαση της 4ης Ιουλίου 2024 στην υπόθεση C-760/22 FP κ.λπ.

Ωστόσο, ορισμένα κράτη μέλη θεωρούν και υποστηρίζουν σθεναρά ότι δεν μπορεί ποτέ να εκδοθεί και να εκτελεστεί ΕΕΕ για την εξέταση κατηγορουμένου με βιντεοδιάσκεψη με σκοπό τη διασφάλιση της συμμετοχής του στην κύρια δίκη από άλλο κράτος μέλος, ούτε καν με συναίνεση του κατηγορουμένου.

Είναι της γνώμης ότι η εκτέλεση των εν λόγω ΕΕΕ, εν γένει, θα αντέβαινε στις θεμελιώδεις αρχές της έννομης τάξης τους και θα προσέβαλε τα δικαιώματα υπεράσπισης του κατηγορουμένου.

Επιπλέον, υποστηρίζουν ότι η εξέταση κατηγορουμένου μέσω βιντεοδιάσκεψης καθ' όλη τη διάρκεια της κύριας δίκης δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Σύμφωνα με το άρθρο 1 της οδηγίας, μπορεί να εκδοθεί ΕΕΕ για την εκτέλεση ενός ή περισσότερων ερευνητικών μέτρων στο κράτος εκτέλεσης για τη λήψη αποδεικτικών στοιχείων, και η συμμετοχή του κατηγορουμένου στην κύρια δίκη δεν σχετίζεται (πάντοτε) με τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων. Όσον αφορά την αιτιολογική σκέψη 26, επισημάνθηκε επίσης ότι η εν λόγω αιτιολογική σκέψη θεωρεί την ΕΕΕ ως πιθανή εναλλακτική του ΕΕΣ σε περιπτώσεις στις οποίες η ΕΕΕ για την εξέταση του υπόπτου/κατηγορουμένου εκδίδεται για αποδεικτικούς σκοπούς.

Κατά τη διάρκεια του παρόντος γύρου αξιολογήσεων, τόσο οι εμπειρογνώμονες όσο και οι επαγγελματίες του κλάδου παρακολούθησαν εκ του σύνεγγυς τις εξελίξεις σχετικά με το ζήτημα αυτό σε συνάρτηση με την προδικαστική παραπομπή που εκκρεμεί ενώπιον του ΔΕΕ (συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-255/23 και C-285/23). Ένα από τα ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο ΔΕΕ ήταν αν το άρθρο 24 παράγραφος 1 της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η εξέταση κατηγορουμένου με βιντεοδιάσκεψη περιλάμβανε περιπτώσεις στις οποίες ο κατηγορούμενος συμμετείχε στη δίκη με βιντεοδιάσκεψη σε κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος μέλος διαμονής του.

Ωστόσο, στις 6 Ιουνίου 2024, το ΔΕΕ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν συνέτρεχε λόγος να αποφανθεί επί των προδικαστικών παραπομπών, δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο δεν είχε αναστείλει την εθνική διαδικασία εν αναμονή της απόφασης του ΔΕΕ¹⁶.

Επί του παρόντος εκκρεμεί μια άλλη αίτηση προδικαστικής απόφασης για το ίδιο ζήτημα ενώπιον του ΔΕΕ, το οποίο ενδέχεται να παράσχει ορισμένη καθοδήγηση στο εγγύς μέλλον¹⁷.

¹⁶ ΔΕΕ, απόφαση της 6ης Ιουνίου 2024 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-255/23 και C-285/23, *AVVA κ.λπ.*, σκέψη 38.

¹⁷ Υπόθεση C-325/24 Bissilli, αίτηση για την έκδοση προδικαστικής απόφασης υποβληθείσα στις 2 Μαΐου 2024.

Δεδομένων των διστάμενων απόψεων των κρατών μελών και λαμβανομένου υπόψη ότι, κατά την άποψη πολλών επαγγελματιών του κλάδου, η εξ αποστάσεως συμμετοχή κατηγορουμένου στην κύρια δίκη από άλλο κράτος μέλος δύναται να αποτελέσει πολύτιμο εργαλείο για την ενίσχυση της δικαστικής συνεργασίας και αποτελεσματικό μέσο για τη διασφάλιση της αναλογικής χρήσης άλλων πιο επεμβατικών νομικών μέσων, οι ομάδες αξιολόγησης κάλεσαν την Επιτροπή να αντιμετωπίσει το ζήτημα αυτό μέσω νομοθεσίας. Ορισμένες ομάδες αξιολόγησης πρότειναν την τροποποίηση της οδηγίας και τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 24, ενώ άλλες ομάδες αξιολόγησης κάλεσαν την Επιτροπή να εξετάσει το ζήτημα από γενικότερη σκοπιά, λαμβάνοντας υπόψη και άλλα μέσα, δεδομένου ότι η διασφάλιση της εξ αποστάσεως συμμετοχής του κατηγορουμένου σε δίκη από άλλο κράτος μέλος δεν σχετίζεται (πάντα) με τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων.

12.3.3. Εξέταση με βιντεοδιάσκεψη χωρίς έκδοση ΕΕΕ

Κατά τη διάρκεια των επιτόπιων επισκέψεων που πραγματοποιήθηκαν στον παρόντα γύρο αξιολογήσεων, διεξήχθησαν συχνές και ενίοτε έντονες συζητήσεις σχετικά με τις πρακτικές ορισμένων κρατών μελών, στο πλαίσιο των οποίων οι αρμόδιες αρχές, σε περιπτώσεις στις οποίες το ενδιαφερόμενο πρόσωπο συναινεί, οργανώνουν εξέταση με βιντεοδιάσκεψη, επικοινωνώντας απευθείας με τον μάρτυρα, τον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο που βρίσκεται σε άλλο κράτος μέλος, προκειμένου να επιτραπεί στο εν λόγω πρόσωπο να συμμετάσχει στη διαδικασία και να καταθέσει, χωρίς την έκδοση ΕΕΕ (στο εξής: απευθείας βιντεοδιασκέψεις). Η νομοθεσία ορισμένων κρατών μελών προβλέπει τη δυνατότητα διενέργειας διασυνοριακής εξέτασης με βιντεοδιάσκεψη χωρίς την έκδοση ΕΕΕ. Ένα κράτος μέλος επισήμανε ότι ορισμένες φορές η δικαστική αρχή που εγκρίνει την βιντεοδιάσκεψη σε εγχώριες υποθέσεις ενδέχεται να μην γνωρίζει ότι το ενδιαφερόμενο πρόσωπο μετέχει στην βιντεοδιάσκεψη από άλλο κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται (προσωρινά). Ένα άλλο κράτος μέλος τόνισε ότι η πρακτική της διεξαγωγής διασυνοριακής ακρόασης χωρίς έκδοση ΕΕΕ βασίζεται στη συγκατάθεση και την οικειοθελή συνεργασία του ενδιαφερόμενου προσώπου και προσομοιάζει με περιπτώσεις στις οποίες μάρτυρας/ύποπτος ευρισκόμενος σε άλλο κράτος μέλος αποστέλλει οικειοθελώς έγγραφα μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στις ανακριτικές αρχές.

Παρότι ορισμένες ομάδες αξιολόγησης αναγνωρίζουν τα πρακτικά πλεονεκτήματα αυτής της μεθόδου, έκριναν ότι η εν λόγω πρακτική δεν συνάδει με την οδηγία.

Ορισμένα κράτη μέλη παρατήρησαν ότι η πρακτική αυτή αντίκειται στην αρχή της κυριαρχίας του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το προς εξέταση πρόσωπο.

Επίσης, όσον αφορά το ζήτημα των διασυνοριακής εξέτασης χωρίς ΕΕΕ, οι εμπειρογνώμονες και οι επαγγελματίες του κλάδου αναμένουν διευκρινίσεις από το ΔΕΕ. Ένα από τα ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο ΔΕΕ στις συνεδिकाσθείσες υποθέσεις C-255/23 και C-285/23 αφορούσε το κατά πόσον η εξέταση με βιντεοδιάσκεψη θα μπορούσε να διοργανωθεί από το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της υπόθεσης χωρίς την έκδοση ΕΕΕ, αλλά απλώς με την αποστολή στο ενδιαφερόμενο πρόσωπο του συνδέσμου προκειμένου να συμμετάσχει στην βιντεοδιάσκεψη από το κράτος μέλος διαμονής του. Όπως προαναφέρθηκε, το ΔΕΕ έκρινε ότι δεν ήταν αναγκαίο να αποφανθεί επί των εν λόγω αιτημάτων.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω και ελλείψει διευκρινίσεων από το ΔΕΕ, οι ομάδες αξιολόγησης συνέστησαν στα οικεία κράτη μέλη να επανεξετάσουν το ενδεχόμενο να εφαρμόσουν την πρακτική της εξέτασης προσώπων που βρίσκονται σε άλλο κράτος μέλος με βιντεοδιάσκεψη χωρίς την έκδοση ΕΕΕ.

12.3.4. Πρακτικές προκλήσεις

Κατά τη διάρκεια των αξιολογήσεων, εξετάστηκαν ζητήματα σχετικά με τη διοργάνωση εξέτασης με βιντεοδιάσκεψη και εντοπίστηκαν ορισμένες βέλτιστες πρακτικές.

Αναφέρθηκαν αρκετές υποθέσεις στις οποίες ήταν εξαιρετικά δύσκολο να τηρηθεί η ημερομηνία που προτάθηκε από τις αρχές έκδοσης για την εξέταση, δεδομένου ότι η προτεινόμενη ημερομηνία ήταν πολύ κοντά στην ημερομηνία παραλαβής της ΕΕΕ. Ως εκ τούτου, συνιστάται οι ΕΕΕ για εξέταση με βιντεοδιάσκεψη να αποστέλλονται πολύ νωρίτερα, να αναφέρουν χρονοδιάγραμμα για τη διεξαγωγή της εξέτασης και να προβλέπουν εναλλακτικές ημερομηνίες. Αυτό θα παρείχε στην αρχή εκτέλεσης επαρκή χρόνο για τον εντοπισμό και την κλήτευση του προς εξέταση προσώπου, καθώς και για την κράτηση κατάλληλης αίθουσας δικαστηρίου, λαμβανομένου παράλληλα υπόψη του χρονοδιαγράμματος εργασιών της αρχής εκτέλεσης. Συνιστάται επίσης, όπου είναι δυνατόν, να αναφέρεται η αναμενόμενη διάρκεια της εξέτασης.

Οι επαγγελματίες του κλάδου ανέφεραν επίσης περιπτώσεις στις οποίες ανέκυψαν τεχνικές δυσκολίες κατά την εκτέλεση βιντεοδιάσκεψης λόγω της ασυμβατότητας των διαφορετικών συστημάτων ή συσκευών βιντεοδιάσκεψης που χρησιμοποιούνται από τις αρχές έκδοσης και εκτέλεσης. Ορισμένα κράτη μέλη πρότειναν ως πιο σκόπιμη την εξεύρεση τεχνικής λύσης σε επίπεδο ΕΕ για τη διεξαγωγή βιντεοδιασκέψεων, προκειμένου να ξεπεραστούν αυτά τα τεχνικά προβλήματα. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή κλήθηκε να εξετάσει τη δυνατότητα παροχής ασφαλούς και διαλειτουργικού συστήματος διασυνοριακών βιντεοδιασκέψεων, το οποίο να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από όλα τα κράτη μέλη.

Θεωρήθηκε βέλτιστη πρακτική να συμπεριληφθούν στο τμήμα H2 του παραρτήματος Α τεχνικές πληροφορίες και τα στοιχεία επικοινωνίας ενός τεχνικού με σκοπό τη δημιουργία διαύλου μεταξύ της αρχής έκδοσης και της αρχής εκτέλεσης. Προτάθηκε, επίσης, το παράρτημα Α να περιλαμβάνει ειδικό πλαίσιο για τα τεχνικά στοιχεία επικοινωνίας που απαιτούνται για τη διασφάλιση της ομαλής διεξαγωγής της βιντεοδιάσκεψης.

Ένα κράτος μέλος επαινέθηκε για την εφαρμογή, στο πλαίσιο του δικαστικού σώματος, αυτοματοποιημένου συστήματος κρατήσεων για βιντεοδιασκέψεις, το οποίο διασφαλίζει επίσης ότι τα στοιχεία επικοινωνίας και οι τεχνικές λεπτομέρειες καταχωρίζονται εκ των προτέρων και είναι ορθές.

Εντοπίστηκαν επίσης περαιτέρω βέλτιστες πρακτικές σε τυποποιημένο έντυπο που κατάρτισαν οι αρχές εκτέλεσης ενός κράτους μέλους και εστάλη στις αρχές έκδοσης προκειμένου να παρασχεθούν όλες οι τεχνικές πληροφορίες που απαιτούνται για τη διευκόλυνση της διεξαγωγής της βιντεοδιάσκεψης και την αποφυγή τεχνικών προβλημάτων στο μέτρο του δυνατού.

Με βάση τα πορίσματα του παρόντος γύρου αξιολογήσεων, μπορεί να λεχθεί ότι τα κράτη μέλη έχουν γενικά παράσχει στις αρμόδιες αρχές ασφαλή και επαρκή εξοπλισμό για την οργάνωση και την αποτελεσματική διεξαγωγή εξέτασης με βιντεοδιάσκεψη. Ορισμένα κράτη μέλη στα οποία εντοπίστηκαν ελλείψεις ενθαρρύνθηκαν να λάβουν περαιτέρω μέτρα για να διασφαλίσουν ότι θα τεθούν στη διάθεση των αρμόδιων αρχών οι κατάλληλες εγκαταστάσεις και ο κατάλληλος εξοπλισμός για τη διεξαγωγή βιντεοδιασκέψεων.

12.4. Εξέταση με τηλεφωνική διάσκεψη

Οι ΕΕΕ που εκδίδονται για την εξέταση προσώπου ως μάρτυρα ή πραγματογνώμονα μέσω τηλεφωνικής διάσκεψης σύμφωνα με το άρθρο 25 της οδηγίας είναι πολύ σπάνιες.

Τα περισσότερα κράτη μέλη δεν έχουν ακόμη ασχοληθεί με αυτό το ερευνητικό μέτρο, ούτε ως κράτος έκδοσης είτε ως κράτος εκτέλεσης. Όπως επισημάνθηκε κατά τη διάρκεια των αξιολογήσεων, δεδομένης της αυξανόμενης χρήσης της εξέτασης με βιντεοδιάσκεψη, η εξέταση με τηλεφωνική διάσκεψη είναι πλέον κάπως παρωχημένη, αν και στην πράξη ενδέχεται να αποδειχθεί χρήσιμη (για παράδειγμα, ως εναλλακτική λύση όταν ανακύπτουν τεχνικά προβλήματα κατά τη διοργάνωση βιντεοδιάσκεψης).

Στις λίγες περιπτώσεις στις οποίες εφαρμόστηκε το συγκεκριμένο ερευνητικό μέτρο, τα κράτη μέλη δεν αντιμετώπισαν δυσχέρειες όσον αφορά τις διαδικασίες και τις διατυπώσεις της εξέτασης με τηλεφωνική διάσκεψη.

Ορισμένα κράτη μέλη μπορούν να εκτελούν την ΕΕΕ που έχει εκδοθεί με σκοπό την εξέταση μέσω τηλεφωνικής διάσκεψης, αλλά δεν μπορούν να εκδίδουν τέτοιου είδους ΕΕΕ, δεδομένου ότι η τηλεφωνική διάσκεψη δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ερευνητικό μέτρο σύμφωνα με την εθνική τους νομοθεσία. Ορισμένα κράτη μέλη δεν έχουν μεταφέρει το άρθρο 25 της οδηγίας στο εθνικό τους δίκαιο και η νομοθεσία τους δεν προβλέπει αυτό το ερευνητικό μέτρο. Ως εκ τούτου, εάν λάβουν αίτημα για τη διεξαγωγή εξέτασης μέσω τηλεφωνικής διάσκεψης, κατόπιν διαβούλευσης με την αρχή έκδοσης, προτείνουν την αντικατάστασή της με εξέταση μέσω βιντεοδιάσκεψης.

12.5. Πληροφορίες σχετικά με τραπεζικούς και άλλους χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς και τραπεζικές και άλλες χρηματοοικονομικές συναλλαγές

Ενώ τα άρθρα 26 και 27 της οδηγίας ρυθμίζουν τις ΕΕΕ που εκδίδονται για την απόκτηση υφιστάμενων πληροφοριών σχετικά με τραπεζικούς και άλλους χρηματοοικονομικούς λογαριασμούς, καθώς και σχετικά με τραπεζικές και άλλες χρηματοπιστωτικές συναλλαγές αντίστοιχα, το άρθρο 28 παράγραφος 1 στοιχείο α) αφορά την απόκτηση πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο σχετικά με τις πράξεις που πρόκειται να πραγματοποιηθούν στο μέλλον (παρακολούθηση τραπεζικών και άλλων χρηματοπιστωτικών πράξεων).

Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι ο παρών γύρος αξιολογήσεων κατέδειξε ότι οι ΕΕΕ που εκδίδονται για τη λήψη τραπεζικών πληροφοριών αποτελούν συνήθη πρακτική. Είναι γνωστό ότι όλο και περισσότερες έρευνες —από τις απλούστερες έως τις πιο σύνθετες και ευαίσθητες— βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στη συλλογή τραπεζικών πληροφοριών.

Τα εθνικά νομικά πλαίσια για τα εν λόγω ερευνητικά μέτρα διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Σε ορισμένα κράτη μέλη, απαιτείται δικαστική απόφαση για τη λήψη πληροφοριών σχετικά με τραπεζικές πράξεις, ενώ σε άλλα κράτη μέλη αρκεί η έκδοση εισαγγελικής εντολής ή ακόμη και η υποβολή αιτήματος από την αστυνομία. Στα περισσότερα κράτη μέλη δεν υπάρχουν περιορισμοί που να συνδέονται με το δικονομικό καθεστώς του προσώπου (π.χ. ύποπτος, μάρτυρας, θύμα) του οποίου ζητούνται οικονομικές πληροφορίες, καθώς η μόνη προϋπόθεση που τίθεται είναι οι ζητούμενες πληροφορίες να είναι συναφείς με την έρευνα. Σε ορισμένα κράτη μέλη τραπεζικές πληροφορίες μπορούν να παρέχονται μόνο για συγκεκριμένο αριθμό αξιόποινων πράξεων ή για αδικήματα που τιμωρούνται με ορισμένο κατώτατο όριο ποινής. Ορισμένοι επαγγελματίες τόνισαν ότι οι σοβαροί περιορισμοί στη χρήση των εν λόγω ερευνητικών μέτρων μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό εμπόδιο για την αποτελεσματική διερεύνηση σοβαρών διασυνοριακών εγκλημάτων.

Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν κεντρικό μητρώο τραπεζικών λογαριασμών στο οποίο είναι καταχωρισμένοι όλοι οι τραπεζικοί λογαριασμοί που τηρούνται στη χώρα από φυσικά και νομικά πρόσωπα. Οι αρχές επιβολής του νόμου έχουν συχνά άμεση πρόσβαση στα εν λόγω μητρώα. Η ύπαρξη κεντρικού μητρώου διευκολύνει και επιταχύνει σε μεγάλο βαθμό την εκτέλεση των ΕΕΕ. Ως εκ τούτου, οι ομάδες αξιολόγησης ενθάρρυναν τα κράτη μέλη που δεν έχουν ακόμη δημιουργήσει κεντρικό μητρώο να το πράξουν, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την οδηγία (ΕΕ) 2015/849¹⁸, και να συμπεριλάβουν στο μητρώο τους δεδομένα σχετικά με λογαριασμούς που τηρούνται σε όλες τις τράπεζες.

Στο πλαίσιο των ερευνητικών μέτρων για τη συλλογή τραπεζικών πληροφοριών, συζητήθηκε η πρακτική των ΕΕΕ που περιέχουν «αλυσιδωτά» αιτήματα. Σε ένα σύννηθες σενάριο, η αρχή έκδοσης ζητεί επιβεβαίωση για το εάν ο ύποπτος τηρεί τραπεζικό λογαριασμό και, εν τοιαύτη περιπτώσει, την παροχή πληροφοριών σχετικά με τις τραπεζικές δραστηριότητες του υπόπτου. Ανάλογα με το αποτέλεσμα, ζητούνται πληροφορίες σχετικά με περαιτέρω πράξεις, με σκοπό την παρακολούθηση της διαδρομής του χρήματος. Μολονότι τα κράτη μέλη δεν ανέφεραν γενικά δυσχέρειες στην εκτέλεση τέτοιου είδους ΕΕΕ, ορισμένοι επαγγελματίες εξέφρασαν επιφυλάξεις σχετικά με την πρακτική αυτή και σημείωσαν ότι οι εν λόγω ΕΕΕ θα μπορούσαν μερικές φορές να είναι «υπερβολικές» και να συνεπάγονται για την αρχή εκτέλεσης όχι μόνο τη λήψη ερευνητικών μέτρων, αλλά και την ανάλυση των αποδεικτικών στοιχείων που συλλέγονται προκειμένου αυτή να προχωρήσει στις περαιτέρω ζητούμενες ερευνητικές ενέργειες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι διαβουλεύσεις με την αρχή έκδοσης κατά την εκτέλεση της ΕΕΕ αποδείχθηκαν χρήσιμες.

Κατά τη διάρκεια των αξιολογήσεων, οι επαγγελματίες διατύπωσαν ορισμένες προτάσεις για τη βελτίωση της εκτέλεσης των ΕΕΕ που εκδίδονται για τη συλλογή τραπεζικών πληροφοριών.

¹⁸ Οδηγία (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της οδηγίας 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής

Σε ορισμένα κράτη μέλη, οι πληροφορίες σχετικά με τους τραπεζικούς λογαριασμούς και τις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές συνήθως συλλέγονται και διαβιβάζονται στην αρχή έκδοσης σε ηλεκτρονική μορφή. Προκειμένου να διασφαλίζεται η ταχεία διαβίβαση τραπεζικών πληροφοριών, συνιστάται σε όλα τα κράτη μέλη να εξετάσουν το ενδεχόμενο να καταστήσουν δυνατή για τις τράπεζες και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, καθώς και για τις αρχές εκτέλεσης, την επεξεργασία τραπεζικών πληροφοριών σε ηλεκτρονική μορφή. Η εν λόγω πρακτική επιτρέπει στα ερευνητικά όργανα του κράτους έκδοσης να επεξεργάζονται και να αναλύουν ευκολότερα αυτούς τους τεράστιους όγκους δεδομένων. Στο πλαίσιο αυτό, επισημάνθηκε ότι θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει ειδικό τμήμα στο παράρτημα Α σχετικά με τις τεχνικές πληροφορίες που απαιτούνται για τη λήψη τραπεζικών δεδομένων σε ηλεκτρονική μορφή.

Σύμφωνα με το άρθρο 19 παράγραφος 4 της οδηγίας, οι τράπεζες και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα διατάσσονται γενικά από τις αρχές εκτέλεσης ή υποχρεούνται εκ του νόμου να μην αποκαλύπτουν στους πελάτες τους πληροφορίες σχετικά με το αίτημα για τραπεζικά δεδομένα ή εν εξελίξει ποινικές έρευνες. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η άνευ αδείας γνωστοποίηση αιτήματος σε πελάτες ενδέχεται να συνιστά ποινικό αδίκημα. Κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης, αναφέρθηκαν λίγες μόνο περιπτώσεις στις οποίες οι πληροφορίες γνωστοποιήθηκαν σε πελάτες τραπεζών στο πλαίσιο της εκτέλεσης ΕΕΕ.

Το δίκαιο ορισμένων κρατών μελών δεν επιτρέπει στις ανακριτικές και δικαστικές αρχές να διατάσσουν ή να ζητούν την παρακολούθηση τραπεζικών λογαριασμών σε πραγματικό χρόνο, είτε σε εγχώριες υποθέσεις είτε κατά την εκτέλεση ΕΕΕ. Οι επαγγελματίες δήλωσαν ότι θα επιθυμούσαν τη θέσπιση αυτού του μέτρου, δεδομένου ότι θα μπορούσε να αποτελέσει ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο έρευνας. Τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη παροτρύνθηκαν να εξετάσουν το ενδεχόμενο τροποποίησης της νομοθεσίας τους ώστε να προβλεφθεί ρητά η παρακολούθηση των τραπεζικών λογαριασμών σε πραγματικό χρόνο.

12.6. Παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών

Οι εθνικές νομοθεσίες των περισσότερων κρατών μελών προβλέπουν ότι η παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών δύναται να επιτραπεί i) για τη διερεύνηση σοβαρών αξιόποινων πράξεων (που απαριθμούνται σε κατάλογο αδικημάτων ή με αναφορά στο κατώτατο όριο ποινής)· ii) εάν υπάρχουν υπόνοιες ότι έχει διαπραχθεί ή διαπράττεται σοβαρή αξιόποινη πράξη· iii) εάν η παρακολούθηση είναι απολύτως αναγκαία για τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων που διαφορετικά θα ήταν αδύνατον ή πολύ δύσκολο να συλλεχθούν.

Ωστόσο, ενώ τα κράτη μέλη συμμερίζονται αυτές τις γενικές αρχές, τα εθνικά νομικά πλαίσια διαφέρουν σημαντικά. Σε κάποια κράτη μέλη, ορισμένες μορφές παρακολούθησης τηλεπικοινωνιών δύναται να επιτραπούν μόνο για πολύ περιορισμένο αριθμό αξιόποινων πράξεων (π.χ. τρομοκρατία ή εγκλήματα κατά της ασφάλειας του κράτους). Ορισμένα κράτη μέλη έχουν ιδιαίτερα αυστηρούς κανόνες για τις περιπτώσεις στις οποίες η παρακολούθηση αφορά πρόσωπα για τα οποία δεν υπάρχουν υπόνοιες ότι διέπραξαν αξιόποινη πράξη, αλλά είναι κατά τα λοιπά πρόσωπα που ενδιαφέρουν την έρευνα. Σε ορισμένα κράτη μέλη απαγορεύεται η χρήση κατασκοπευτικού λογισμικού.

Κατά τη διάρκεια των αξιολογήσεων, τα κράτη μέλη ανέφεραν, υπό την ιδιότητά τους τόσο ως αρχές έκδοσης όσο και ως αρχές εκτέλεσης, περιπτώσεις στις οποίες η εκτέλεση ΕΕΕ για την παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών απορρίφθηκε με το σκεπτικό ότι το μέτρο δεν θα είχε εγκριθεί σε παρόμοια εγχώρια υπόθεση.

Σε ορισμένες εκθέσεις, οι ομάδες αξιολόγησης επισήμαναν ότι η ύπαρξη πολύ αυστηρών εθνικών κανόνων για την έγκριση της παρακολούθησης τηλεπικοινωνιών έχει επιπτώσεις στη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις και ενδέχεται να παρεμποδίσει την καταπολέμηση σοβαρών μορφών διεθνικού εγκλήματος.

12.6.1. Έννοια και πεδίο εφαρμογής της «παρακολούθησης τηλεπικοινωνιών»

Αυτός ο γύρος αξιολογήσεων επιβεβαίωσε ότι το κύριο ζήτημα που αφορά την εφαρμογή του εν λόγω ερευνητικού μέτρου είναι η έννοια της «παρακολούθησης τηλεπικοινωνιών».

Η οδηγία δεν ορίζει την έννοια «παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών» στα άρθρα 30-31 (παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών), ούτε στο άρθρο 2 (ορισμοί) ή στις αιτιολογικές σκέψεις της. Ούτε αυτός ορίζεται σε κάποια άλλη ευρωπαϊκή νομοθετική πράξη. Ως εκ τούτου, δεν υπάρχει ενιαία αντίληψη εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και οι επαγγελματίες έχουν διστάμενες απόψεις σχετικά με το αν ορισμένα ερευνητικά μέτρα, όπως η παρακολούθηση GPS, η τοποθέτηση κοριού σε αυτοκίνητο, η εγκατάσταση κατασκοπευτικού λογισμικού σε συσκευή με σκοπό την παρακολούθηση συνομιλιών στην πηγή ή η παρακολούθηση ήχου/βίντεο, εμπίπτουν στα άρθρα 30 και 31 της οδηγίας.

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν υιοθετήσει αυστηρή ερμηνεία, κατά την οποία η παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών καλύπτει μόνο την παρακολούθηση και την καταγραφή επικοινωνιών που πραγματοποιούνται σε ορισμένα είδη τηλεπικοινωνιακών συστημάτων, όπως οι υποκλοπές τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, αποκλείοντας έτσι την παρακολούθηση επικοινωνιών μεταξύ προσώπων που βρίσκονται στον ίδιο χώρο με τη χρήση είτε τεχνολογικής συσκευής (π.χ. συσκευή στην οποία έχει εγκατασταθεί κατασκοπευτικό λογισμικό) είτε κρυμμένου μικροφώνου (κοριός). Βάσει αυτής της στενής ερμηνείας, τα συγκεκριμένα μέτρα εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 28 της οδηγίας, το οποίο ρυθμίζει τα ερευνητικά μέτρα που συνεπάγονται τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων σε πραγματικό χρόνο. Τα κράτη μέλη που υιοθετούν αυτή τη στενή ερμηνεία υποστηρίζουν ότι τα άρθρα 30 και 31 αναφέρονται στις «τηλεπικοινωνίες» και, ως εκ τούτου, δεν καλύπτουν άλλες «επικοινωνίες» που πραγματοποιούνται χωρίς τη χρήση κάποιου είδους τηλεπικοινωνιακής τεχνολογίας.

Άλλα κράτη μέλη έχουν υιοθετήσει ευρύτερη ερμηνεία και θεωρούν ότι τα άρθρα 30 και 31 εφαρμόζονται και σε άλλα μέτρα, όπως η παρακολούθηση επικοινωνιών μεταξύ προσώπων που βρίσκονται στον ίδιο χώρο, όπως η τοποθέτηση κοριού σε αυτοκίνητα, η παρακολούθηση μέσω κατασκοπευτικού λογισμικού εγκατεστημένου σε συσκευή και η παρακολούθηση ήχου/βίντεο σε ιδιωτικούς χώρους. Ορισμένα κράτη μέλη περιλαμβάνουν την παρακολούθηση GPS στην έννοια της παρακολούθησης των τηλεπικοινωνιών.

Στην απόφασή του στην υπόθεση C-670/22, *M.N. (EncroChat)*, που εκδόθηκε στις 30 Απριλίου 2024, το ΔΕΕ παρείχε διευκρινίσεις, κρίνοντας ότι η διείσδυση σε τερματικές συσκευές με σκοπό την εξαγωγή δεδομένων επικοινωνίας, κίνησης ή θέσης, από υπηρεσία επικοινωνίας που βασίζεται στο διαδίκτυο συνιστά «παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών», κατά την έννοια του άρθρου 31 παράγραφος 1 της οδηγίας.

Ωστόσο, δεν είναι ακόμη σαφές αν το ίδιο ισχύει και για άλλα είδη ερευνητικών μέτρων, όπως η τοποθέτηση κοριού σε οχήματα ή η παρακολούθηση GPS.

12.6.2. Ο μηχανισμός κοινοποίησης βάσει του άρθρου 31

Όλες οι εκθέσεις υπογράμμισαν ότι το κύριο πλεονέκτημα του άρθρου 31 είναι η δυνατότητα κοινοποίησης «κατά τη διάρκεια» ή «εκ των υστέρων» σε απλουστευμένη μορφή (παράρτημα Γ). Ο μηχανισμός κοινοποίησης είναι ζωτικής σημασίας ώστε τα κράτη μέλη να μπορούν να συνεχίζουν τα μέτρα παρακολούθησης, όπως η παρακολούθηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, η παρακολούθηση μέσω GPS ή η τοποθέτηση κοριού σε όχημα, στο έδαφος άλλου κράτους μέλους από το οποίο δεν απαιτείται τεχνική βοήθεια και στο οποίο ο στόχος του μέτρου ενδέχεται να μετακινηθεί ή (ενίοτε, απροσδόκητα) να έχει ήδη μετακινηθεί.

Τα κράτη μέλη που ερμηνεύουν στενά τον όρο «παρακολούθησης τηλεπικοινωνιών» δεν αποδέχονται κοινοποιήσεις βάσει του άρθρου 31 για μέτρα που δεν εμπίπτουν στην δική τους ερμηνεία του όρου. Κατά συνέπεια, εάν ένα όχημα με κοριό ή ένα όχημα στο οποίο έχει εγκατασταθεί συσκευή GPS εισέρχεται στο έδαφός τους, απαιτούν την έκδοση ΕΕΕ (παράρτημα Α), συνήθως βάσει του άρθρου 28, πριν από τη διέλευση των συνόρων, δεδομένου ότι η τοποθέτηση κοριού σε αυτοκίνητο ή η παρακολούθηση μέσω GPS δεν θεωρούνται παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών. Ωστόσο, το άρθρο 28 της οδηγίας δεν συνοδεύεται από μηχανισμό κοινοποίησης παρόμοιο με εκείνον που προβλέπεται στο άρθρο 31 αυτής.

Οι ομάδες αξιολόγησης τόνισαν ότι η ανάγκη για ένα μηχανισμό εκ των υστέρων κοινοποίησης φαίνεται να είναι κατά μείζονα λόγο αναγκαία αν ληφθεί υπόψη ότι, σε πολλές περιπτώσεις, η γνώση της διέλευσης των συνόρων από τον παρακολουθούμενο στόχο προκύπτει μόνο κατά τη διάρκεια της παρακολούθησης και συχνά μετά το πέρας αυτής. Στις περιπτώσεις αυτές, η έκδοση ΕΕΕ (παράρτημα Α) δεν είναι εφικτή και η χρήση κοινοποίησης «κατά τη διάρκεια» ή «εκ των υστέρων» είναι αναγκαία για τη διασφάλιση του παραδεκτού του υλικού της παρακολούθησης ως αποδεικτικού στοιχείου.

Κατά τη διάρκεια των αξιολογήσεων, διατυπώθηκαν διάφορες προτάσεις από επαγγελματίες για δυνητικές τροποποιήσεις της οδηγίας. Προτάθηκε η επέκταση του πεδίου εφαρμογής των άρθρων 30 και 31 με την αντικατάσταση του όρου «τηλεπικοινωνίες» από τον όρο «επικοινωνίες», ώστε να καταστεί σαφές ότι πρέπει να καλύπτονται όλες οι μορφές επικοινωνίας. Σε άλλες περιπτώσεις, προτάθηκε να θεσπιστούν ειδικές διατάξεις για τη ρύθμιση της τοποθέτησης κοριού σε αυτοκίνητα και της παρακολούθησης GPS ή να θεσπιστεί μηχανισμός κοινοποίησης παρόμοιος με εκείνον που προβλέπεται στο άρθρο 31 για τα μέτρα παρακολούθησης που εμπίπτουν στο άρθρο 28.

Όλες οι ομάδες αξιολόγησης συμφώνησαν ότι η Επιτροπή θα πρέπει να αναλάβει την απαιτούμενη νομοθετική πρωτοβουλία προκειμένου να αποσαφηνιστεί η έννοια της «παρακολούθησης τηλεπικοινωνιών». Επιπλέον, για όλα τα προαναφερθέντα μέτρα, όταν δεν απαιτείται τεχνική βοήθεια από το κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται το πρόσωπο το οποίο αφορά το μέτρο, θα πρέπει να προβλέπεται μηχανισμός κοινοποίησης παρόμοιος με εκείνον του άρθρου 31 της οδηγίας.

12.6.3. Διαβίβαση των προϊόντων της παρακολούθησης

Το άρθρο 30 παράγραφος 6 της οδηγίας προβλέπει ότι ΕΕΕ για την παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών δύναται να εκτελείται α) με την άμεση διαβίβαση τηλεπικοινωνιών στο κράτος έκδοσης· ή β) με την παρακολούθηση, καταγραφή και εν συνεχεία διαβίβαση του προϊόντος της παρακολούθησης τηλεπικοινωνιών στο κράτος έκδοσης.

Μολονότι αρκετά κράτη μέλη ανέφεραν ότι διαθέτουν τα τεχνικά μέσα για να διαβιβάζουν αμέσως τις παρακολουθούμενες τηλεπικοινωνίες στο κράτος έκδοσης, φαίνεται ότι, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, το κράτος εκτέλεσης συλλέγει το υλικό της παρακολούθησης και στη συνέχεια το αποστέλλει στο κράτος έκδοσης. Ωστόσο, οι επαγγελματίες ανέφεραν ότι βρέθηκαν ad hoc λύσεις, λαμβανομένων υπόψη των αναγκών της αρχής έκδοσης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το υλικό παρακολούθησης διαβιβάστηκε στην αρχή έκδοσης με μικρή καθυστέρηση (π.χ. λίγων ωρών).

Επισημάνθηκε ότι η άμεση διαβίβαση των παρακολουθούμενων τηλεπικοινωνιών εγείρει επίσης νομικά ζητήματα σχετικά με την επανεξέταση εν εξελίξει επιχείρησης παρακολούθησης. Η νομοθεσία ορισμένων κρατών μελών προβλέπει ειδικές υποχρεώσεις για την αρχή που διενεργεί την παρακολούθηση τηλεπικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης διαγραφής τυχόν τμημάτων του υλικού παρακολούθησης που αφορά συνομιλίες μεταξύ του υπόπτου και του συνηγόρου υπεράσπισης ή της υποχρέωσης ενημέρωσης του παρακολουθούμενου προσώπου μετά την ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας. Εάν οι παρακολουθούμενες τηλεπικοινωνίες διαβιβάζονται αμέσως στο κράτος έκδοσης, είναι δύσκολο για την αρχή εκτέλεσης να εκπληρώσει τις προαναφερθείσες υποχρεώσεις.

Οι επαγγελματίες του κλάδου συζήτησαν κατά πόσον θα ήταν δυνατή η μεταβίβαση του μεταγενέστερου ελέγχου της παρακολούθησης στο κράτος έκδοσης σύμφωνα με το άρθρο 30 παράγραφος 5 της οδηγίας, δυνάμει του οποίου το κράτος εκτέλεσης δύναται να εξαρτά τη συγκατάθεσή του από τυχόν προϋποθέσεις που θα έπρεπε να πληρούνται σε παρόμοια εγχώρια υπόθεση. Δεδομένου ότι υπάρχουν διστάμενες απόψεις σχετικά με το θέμα αυτό, σε μία έκθεση η ομάδα αξιολόγησης κάλεσε την Επιτροπή να εξετάσει το συγκεκριμένο ζήτημα σε νομοθετικό επίπεδο προκειμένου να αποσαφηνιστεί υπό ποιες προϋποθέσεις θα ήταν δυνατόν να επιτρέπεται στο κράτος εκτέλεσης να μεταβιβάζει τα καθήκοντα μεταγενέστερου ελέγχου της παρακολούθησης στο κράτος έκδοσης, ιδίως σε περιπτώσεις που αφορούν παρακολούθησεις οι οποίες διαβιβάζονται αμέσως στο κράτος έκδοσης.

12.7. Διασυνοριακή παρακολούθηση

Η αιτιολογική σκέψη 9 αναφέρει ότι η οδηγία για την ΕΕΕ δεν θα πρέπει να εφαρμόζεται στη διασυνοριακή παρακολούθηση, όπως αναφέρεται στη σύμβαση εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν (ΣΕΣΣ).

Το άρθρο 40 της ΣΕΣΣ ρυθμίζει τη διασυνοριακή παρακολούθηση ως μέτρο αστυνομικής συνεργασίας. Ειδικότερα, το άρθρο 40 αποτελεί τμήμα του τίτλου ΙΙΙ κεφάλαιο 1 της ΣΕΣΣ, το οποίο αφορά την αστυνομική συνεργασία. Κατά ορισμένα κράτη μέλη, το άρθρο 40 ΣΕΣΣ δεν ρυθμίζει τη διασυνοριακή παρακολούθηση που διατάσσεται από δικαστικές αρχές, ενώ άλλα κράτη μέλη θεωρούν ότι τέτοια αιτήματα συνιστούν δικαστική συνδρομή.

Ο παρών γύρος αξιολογήσεων κατέδειξε σαφώς ότι η σχέση μεταξύ της οδηγίας για την ΕΕΕ και της ΣΕΣΣ είναι αρκετά προβληματική στον τομέα της διασυνοριακής παρακολούθησης και ότι τα κράτη μέλη υιοθετούν διαφορετικές προσεγγίσεις και πρακτικές. Υπάρχουν διαφορές μεταξύ των κρατών μελών ως προς το αν και σε ποιο βαθμό η διασυνοριακή παρακολούθηση αποτελεί μέτρο αστυνομικής (άρθρο 40 ΣΕΣΣ) ή δικαστικής συνεργασίας. Αυτό οδήγησε αρκετές ομάδες αξιολόγησης να συστήσουν την αντιμετώπιση του ζητήματος σε ενωσιακό νομοθετικό επίπεδο.

Ορισμένα κράτη μέλη θεωρούν ότι η διασυνοριακή παρακολούθηση αποτελεί μόνο μορφή αστυνομικής συνεργασίας και ότι, κατά συνέπεια, η οδηγία δεν έχει εφαρμογή. Άλλα κράτη μέλη, ωστόσο, είναι της γνώμης ότι η διασυνοριακή παρακολούθηση δύναται επίσης να θεωρηθεί δικαστικό ερευνητικό μέτρο και μέσο συλλογής αποδεικτικών στοιχείων και, ως εκ τούτου, η οδηγία θα πρέπει να έχει εφαρμογή. Ερειδόμενα στην αιτιολογική σκέψη 9 της οδηγίας, ορισμένα κράτη μέλη δήλωσαν ρητά κατά τη μεταφορά της νομοθεσίας σε εθνικό επίπεδο ότι η διασυνοριακή παρακολούθηση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ΕΕΕ.

Η πλειονότητα των ομάδων αξιολόγησης κάλεσε την Επιτροπή να αναλάβει την απαιτούμενη νομοθετική πρωτοβουλία για την αποσαφήνιση της εφαρμογής της οδηγίας σε σχέση με τη διασυνοριακή παρακολούθηση που διενεργείται με τεχνικά μέσα.

12.8. Μυστικές έρευνες

Η έννοια των «μυστικών ερευνών» διαφοροποιείται σημαντικά στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, καλύπτει ευρύ φάσμα ερευνητικών μέτρων που εκτελούνται εν αγνοία των εμπλεκόμενων προσώπων (π.χ. συμπεριλαμβανομένης της παρακολούθησης τηλεπικοινωνιών).

Αντιθέτως, στο άρθρο 29 της οδηγίας, η έννοια των μυστικών ερευνών αναφέρεται μόνο στις έρευνες που διεξάγονται από όργανα τα οποία ενεργούν υπό μυστική ή ψευδή ταυτότητα.

Μολονότι η πείρα από αυτό το ερευνητικό μέτρο στο πλαίσιο της ΕΕΕ φαίνεται να είναι περιορισμένη, ορισμένα κράτη μέλη ανέφεραν ότι κατά την εκτέλεση των ΕΕΕ για μυστικές έρευνες αντιμετώπισαν δυσχέρειες που προκύπτουν από διαφορές μεταξύ του εθνικού δικαίου του κράτους έκδοσης και εθνικού δικαίου του κράτους εκτέλεσης.

Όλα τα κράτη μέλη προβλέπουν τη δυνατότητα των αστυνομικών να ενεργούν υπό μυστική ή ψευδή ταυτότητα. Συχνά, τα εν λόγω ερευνητικά μέτρα εκτελούνται από εξειδικευμένες αστυνομικές μονάδες και μπορούν να επιτραπούν μόνο για σοβαρά ποινικά αδικήματα. Τα εθνικά νομικά πλαίσια όσον αφορά τα ποινικά αδικήματα για τα οποία μπορούν να επιτραπούν μυστικές έρευνες, καθώς και τα είδη των μέτρων/δραστηριοτήτων που μπορούν να εκτελούνται από μυστικούς πράκτορες, διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών.

Ορισμένα κράτη μέλη προβλέπουν τη δυνατότητα χρήσης πολιτών ως μυστικών πρακτόρων, ενώ άλλα δεν το επιτρέπουν και, ως εκ τούτου, η εκτέλεση παρόμοιων ΕΕΕ ενδέχεται να είναι δυσχερής στην πράξη.

Ορισμένα κράτη μέλη διευκρίνισαν ότι δεν εκδίδουν ΕΕΕ για να χρησιμοποιήσουν αλλοδαπούς αξιωματικούς ως μυστικούς πράκτορες σε εγχώριες έρευνες που διεξάγονται στο έδαφός τους.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

- Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι το *Fiches Belges* στον ιστότοπο του ΕΛΔ περιλαμβάνει ακριβείς και επικαιροποιημένες νομικές και πρακτικές πληροφορίες σχετικά με τα ερευνητικά μέτρα που είναι διαθέσιμα στα αντίστοιχα εθνικά τους συστήματα.
- Η Επιτροπή καλείται, κατόπιν δέουσας αξιολόγησης των πορισμάτων της παρούσας έκθεσης και αφού πρώτα προσδιορίσει το πλέον πρόσφορο νομικό μέσο, να εξετάσει σε νομοθετικό επίπεδο το ζήτημα της συμμετοχής του κατηγορουμένου στη δίκη μέσω βιντεοδιάσκεψης από άλλο κράτος μέλος.
- Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επανεξετάσουν το ενδεχόμενο διεξαγωγής της εξέτασης μαρτύρων, υπόπτων ή κατηγορουμένων που βρίσκονται σε άλλο κράτος μέλος μέσω βιντεοδιάσκεψης και χωρίς την έκδοση ΕΕΕ.
- Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να συμπεριλάβουν στην εθνική τους νομοθεσία διατάξεις που να επιτρέπουν την εκτέλεση ΕΕΕ οι οποίες εκδίδονται για την παρακολούθηση τραπεζικών ή άλλων χρηματοοικονομικών συναλλαγών σε πραγματικό χρόνο, όπως αναφέρεται στο άρθρο 28 παράγραφος 1 στοιχείο α) της οδηγίας.
- Η Επιτροπή καλείται να υποβάλει νομοθετική πρόταση για την αποσαφήνιση της έννοιας της «παρακολούθησης τηλεπικοινωνιών», σύμφωνα με τα άρθρα 30 και 31 της οδηγίας, και ιδίως για την αποσαφήνιση του εάν αυτή καλύπτει μέτρα παρακολούθησης, όπως η τοποθέτηση κοριών σε οχήματα, η παρακολούθηση GPS και η εγκατάσταση κατασκοπευτικού λογισμικού. Εναλλακτικά, η Επιτροπή καλείται να υποβάλει νομοθετική πρόταση, καθόσον κριθεί αναγκαίο, για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων που θα ρυθμίζουν τα εν λόγω μέτρα, συμπεριλαμβανομένου μηχανισμού κοινοποίησης παρόμοιου με του άρθρου 31 για περιπτώσεις στις οποίες δεν απαιτείται τεχνική βοήθεια από το κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται το πρόσωπο το οποίο αφορά το μέτρο.

- *Η Επιτροπή καλείται να υποβάλει νομοθετική πρόταση για την αποσαφήνιση της εφαρμογής της οδηγίας σε σχέση με το άρθρο 40 της σύμβασης εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν. Θα πρέπει να θεσπιστούν ειδικές διατάξεις προκειμένου να διασαφηνιστεί εάν η οδηγία εφαρμόζεται στη διασυνοριακή παρακολούθηση που διενεργείται με τεχνικά μέσα με σκοπό τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών και στο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας.*

13.ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Στο πλαίσιο του παρόντος γύρου αξιολογήσεων, ζητήθηκε από τα κράτη μέλη να παράσχουν στατιστικά στοιχεία για την τελευταία πενταετία σχετικά με τον αριθμό των εισερχόμενων και εξερχόμενων ΕΕΕ, τις περιπτώσεις μη αναγνώρισης και μη εκτέλεσης και τις υποθέσεις στις οποίες η εκτέλεση αναβλήθηκε. Εκτός από ορισμένες αξιέπαινες εξαιρέσεις, τα περισσότερα κράτη μέλη δεν ήταν σε θέση να παράσχουν αξιόπιστα και ολοκληρωμένα στατιστικά στοιχεία σχετικά με την εφαρμογή της ΕΕΕ.

Ορισμένα κράτη μέλη δεν ήταν σε θέση να παράσχουν στατιστικά στοιχεία, αλλά μόνο εκτιμήσεις του ετήσιου αριθμού των εισερχόμενων και εξερχόμενων ΕΕΕ, λόγω της απουσίας κεντρικού συστήματος καταχώρισης των εκδοθεισών και παραληφθεισών ΕΕΕ. Για τα περισσότερα κράτη μέλη, ήταν διαθέσιμα μόνο ο συνολικός ετήσιος αριθμός των εισερχόμενων και εξερχόμενων ΕΕΕ, χωρίς περαιτέρω λεπτομέρειες σχετικά με τις περιπτώσεις μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης, τους λόγους μη αναγνώρισης ή μη εκτέλεσης, τις περιπτώσεις αναβολής της εκτέλεσης και τα είδη των ζητηθέντων ερευνητικών μέτρων.

Επιπλέον, ακόμη και για τα κράτη μέλη που παρείχαν λεπτομερέστερα στατιστικά στοιχεία, αυτά δεν κάλυπταν πάντα όλες τις αρμόδιες αρχές έκδοσης και εκτέλεσης (π.χ. δεν περιελάμβαναν ΕΕΕ τις οποίες επεξεργάστηκαν τα δικαστήρια κατά το στάδιο της δίκης ή ΕΕΕ που εκδόθηκαν από διοικητικές αρχές) ούτε περιελάμβαναν ΕΕΕ και άλλα είδη εισερχόμενων και εξερχόμενων αιτημάτων νομικής συνδρομής.

Με βάση τα ανωτέρω, η έλλειψη αξιόπιστων και ολοκληρωμένων στατιστικών στοιχείων εντοπίστηκε ως γενικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν σχεδόν όλα τα κράτη μέλη.

Όπως τονίστηκε σε αρκετές εκθέσεις αξιολόγησης, τα συνολικά στατιστικά στοιχεία είναι ζωτικής σημασίας για την ανάλυση και τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, μέσω του εντοπισμού κενών και μειονεκτημάτων στη λειτουργία των μέσων δικαστικής συνεργασίας και στην υλοποίησή τους από τα κράτη μέλη. Η κατάσταση αναμένεται να βελτιωθεί σε κάποιον βαθμό μόλις τεθεί σε πλήρη λειτουργία το αποκεντρωμένο σύστημα ΤΠ για τη διασυνοριακή επικοινωνία και το e-EDES. Επιπλέον, ορισμένα κράτη μέλη βρίσκονται σε διαδικασία δημιουργίας ή ενίσχυσης των πληροφοριακών τους συστημάτων, γεγονός που θα επιτρέψει την αυτόματη συλλογή δεδομένων σχετικά με τη λειτουργία της ΕΕΕ.

Ωστόσο, οι ομάδες αξιολόγησης συνέστησαν στα κράτη μέλη να βελτιώσουν τη συλλογή στατιστικών στοιχείων σχετικά με την ΕΕΕ.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, στο πλαίσιο της παρούσας αξιολόγησης, η Eurojust παρείχε στατιστικά στοιχεία από το σύστημα διαχείρισης υποθέσεων της Eurojust σχετικά με τις υποθέσεις που εξέτασε η Eurojust μεταξύ 2017 και 2022, τα οποία περιλάμβαναν πληροφορίες σχετικά με: i) τον συνολικό αριθμό υποθέσεων που σχετίζονται με ΕΕΕ στη Eurojust· ii) τον αριθμό των διμερών και πολυμερών υποθέσεων που αφορούν κάθε κράτος μέλος· και iii) τον αριθμό των υποθέσεων που σχετίζονται με ΕΕΕ στις οποίες κάθε κράτος μέλος προέβη είτε σε «αποστολή» είτε σε «παραλαβή» αιτήματος¹⁹. Με βάση τα εν λόγω στατιστικά στοιχεία, επισημάνθηκε ότι τα τελευταία χρόνια σημειώθηκε σταθερή αύξηση του αριθμού των υποθέσεων της Eurojust και, ως εκ τούτου, και της υποστήριξης που αυτή παρέχει στους επαγγελματίες των κρατών μελών.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

- *Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να βελτιώσουν τα οικεία συστήματα για τη συλλογή στατιστικών στοιχείων σχετικά με την ΕΕΕ προκειμένου να διευκολυνθεί η ανάλυση της εφαρμογής της και να βελτιωθεί η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να συγκεντρώνουν λεπτομερέστερα στατιστικά στοιχεία που να περιλαμβάνουν στοιχεία για τις περιπτώσεις μη αναγνώρισης/μη εκτέλεσης, τους λόγους μη αναγνώρισης / μη εκτέλεσης και τις περιπτώσεις αναβολής της εκτέλεσης, και να περιλαμβάνουν στα στατιστικά στοιχεία που αφορούν όλες τις αρμόδιες αρχές έκδοσης και εκτέλεσης.*

¹⁹ «Αποστολή αιτήματος» σημαίνει ότι αρχή του οικείου κράτους μέλους ζήτησε από την εθνική του θυρίδα να ανοίξει υπόθεση στη Eurojust έναντι ενός ή περισσότερων άλλων κρατών μελών· «παραλαβή αιτήματος» σημαίνει ότι άλλη θυρίδα της Eurojust άνοιξε, κατόπιν αιτήματος της εθνικής της αρχής, υπόθεση έναντι του οικείου κράτους μέλους.

14. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τα περισσότερα κράτη μέλη διαθέτουν διαρθρωμένα και αποτελεσματικά συστήματα για την κατάρτιση των επαγγελματιών στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕΕ, με μηχανισμούς που αποσκοπούν στην αξιολόγηση της ποιότητας των δράσεων κατάρτισης και στον προσδιορισμό των αναγκών των επαγγελματιών.

Διάφοροι φορείς είναι αρμόδιοι για την αρχική και συνεχή κατάρτιση δικαστών και εισαγγελέων: σε ορισμένα κράτη μέλη, υπάρχει *ad hoc* φορέας επιφορτισμένος με την παροχή κατάρτισης σε όλους τους δικαστικούς λειτουργούς (δικαστές και εισαγγελείς)· σε άλλα κράτη μέλη, διάφοροι φορείς είναι υπεύθυνοι για την κατάρτιση των δικαστών και των εισαγγελέων αντίστοιχα· σε αρκετά κράτη μέλη, η κατάρτιση των εισαγγελέων οργανώνεται από τη Γενική Εισαγγελία. Οι δραστηριότητες κατάρτισης συχνά διοργανώνονται τόσο σε κεντρικό όσο και σε αποκεντρωμένο επίπεδο.

Κατά τη διάρκεια του παρόντος γύρου αξιολογήσεων, αρκετά κράτη μέλη παρείχαν στις ομάδες αξιολόγησης λεπτομερή περιγραφή των δραστηριοτήτων κατάρτισης που διοργανώθηκαν με θέμα την ΕΕΕ τα τελευταία χρόνια (π.χ. εργαστήρια, σεμινάρια, διαδικτυακά μαθήματα, δημοσίευση εγχειριδίων και κατευθυντήριων γραμμών, κατάρτιση εκπαιδευτών).

Εντοπίστηκαν πολυάριθμες βέλτιστες πρακτικές. Αξίζει να αναφερθούν ορισμένες από αυτές.

Ορισμένα κράτη μέλη επαινέθηκαν για την παροχή υποχρεωτικού προγράμματος κατάρτισης σχετικά με τη διεθνή δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, στο οποίο συμπεριλαμβάνεται η ΕΕΕ, στο πλαίσιο της αρχικής κατάρτισης όλων των μελλοντικών δικαστών και εισαγγελέων. Η οργάνωση κοινών πρωτοβουλιών κατάρτισης με τη συμμετοχή τόσο δικαστών όσο και εισαγγελέων θεωρήθηκε επίσης ορθή πρακτική. Σε μία έκθεση, η ομάδα αξιολόγησης επαίνεσε τη διοργάνωση κοινών μαθημάτων κατάρτισης για δικαστές, εισαγγελείς και εκπροσώπους του Υπουργείου Δικαιοσύνης, τονίζοντας ότι οι πρωτοβουλίες αυτές παρέχουν, λόγω του διατομεακού χαρακτήρα τους, όχι μόνο μια ευκαιρία ανταλλαγής εμπειριών, αλλά και μια ενιαία προσέγγιση των σχετικών διαδικασιών.

Μια περαιτέρω ορθή πρακτική που εντοπίστηκε συνίσταται στη δημοσίευση και τη διάδοση στους επαγγελματίες του κλάδου από την αρμόδια αρχή (συνήα από τη Γενική Εισαγγελία και/ή το Υπουργείο Δικαιοσύνης) κατευθυντήριων γραμμών ή εγχειριδίων σχετικά με τον ορθό χειρισμό των ΕΕΕ, με ιδιαίτερη έμφαση σε πρακτικά ζητήματα, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου συμπλήρωσης ενός εντύπου ΕΕΕ. Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές και τα εν λόγω εγχειρίδια, τα οποία είναι επίσης διαθέσιμα στο ενδοδίκτυο, επικαιροποιούνται όταν χρειάζεται. Στην περίπτωση ενός κράτους μέλους, η ομάδα αξιολόγησης εξέφρασε ιδιαίτερη ικανοποίηση για τη δημοσίευση από τη Γενική Εισαγγελία ενός σχολιασμένου εντύπου ΕΕΕ, το οποίο αποσκοπεί στην παροχή απαντήσεων σε ερωτήσεις που ενδέχεται να προκύψουν κατά τη συμπλήρωση του εντύπου. Εξίσου ενδιαφέρουσα είναι η πρακτική που εφαρμόζεται σε ορισμένα κράτη μέλη να συγκροτούν, σε μόνιμη βάση, ομάδες/μονάδες/δίκτυα εισαγγελέων/δικαστών υψηλής εξειδίκευσης στη διεθνή δικαστική συνεργασία, οι οποίοι λειτουργούν ως κέντρο εμπειρογνωμοσύνης και είναι έτοιμοι να εκπαιδεύσουν, να βοηθήσουν και να συμβουλευθούν συναδέλφους κατά την προετοιμασία και την εκτέλεση ΕΕΕ, ανταλλάσσοντας και μεταλαμπαδεύοντας, με τον τρόπο αυτόν, την εμπειρία τους σε νομικά και πρακτικά ζητήματα που αφορούν τη διασυνοριακή συνεργασία.

Μια πρόσθετη χρήσιμη πρωτοβουλία που επισημάνθηκε κατά τη διάρκεια των αξιολογήσεων ήταν η διοργάνωση σε τακτική βάση σε ορισμένα κράτη μέλη συνεδριάσεων κατά τις οποίες επαγγελματίες εξειδικευμένοι στη δικαστική συνεργασία από διαφορετικές περιφέρειες παρέχουν πληροφορίες και ανταλλάσσουν απόψεις σχετικά με υποθέσεις που αφορούν την ΕΕΕ και άλλα νομικά μέσα, βελτιώνοντας έτσι τη διεθνή συνεργασία και προωθώντας μια ενιαία προσέγγιση. Τέλος, ορισμένα κράτη μέλη επαίνεσαν τη διοργάνωση εξειδικευμένων μαθημάτων κατάρτισης σχετικά με τις πράξεις αμοιβαίας αναγνώρισης, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕΕ, για δικαστικούς υπαλλήλους. Η ενίσχυση του επαγγελματισμού και της γνώσης του προσωπικού υποστήριξης των δικαστηρίων συμβάλλει στην ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία των μέσων δικαστικής συνεργασίας.

Παρά το ευρύ φάσμα βέλτιστων πρακτικών που περιγράφηκαν ανωτέρω, ο παρών γύρος αξιολογήσεων κατέδειξε ότι υπάρχουν ακόμη περιθώρια βελτίωσης.

Για ορισμένα κράτη μέλη, οι αντίστοιχες ομάδες αξιολόγησης εξέφρασαν τη γνώμη ότι, γενικά, θα πρέπει να παρέχεται στους επαγγελματίες τακτικότερη και πιο διαρθρωμένη κατάρτιση σχετικά με τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις. Επιπλέον, ακόμη και όσον αφορά τα κράτη μέλη που επαινήθηκαν για την προσφορά ευρέος φάσματος δραστηριοτήτων κατάρτισης σχετικά με τη δικαστική συνεργασία, οι ομάδες αξιολόγησης τόνισαν την ανάγκη να ενισχυθούν οι πρωτοβουλίες κατάρτισης για ορισμένες κατηγορίες επαγγελματιών στον τομέα της δικαιοσύνης. Όσον αφορά ορισμένα κράτη μέλη, οι ομάδες αξιολόγησης επισήμαναν την έλλειψη επαρκούς κατάρτισης των δικαστών σχετικά με την ΕΕΕ, ενώ σε άλλες περιπτώσεις, οι εμπειρογνώμονες ενθάρρυναν τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη να παρέχουν συστηματικότερη κατάρτιση στην αστυνομία και/ή στο προσωπικό υποστήριξης των δικαστηρίων και των εισαγγελιών.

Αυτό που προέκυψε σαφώς —και παρά το γεγονός ότι ορισμένες κατηγορίες επαγγελματιών συμμετέχουν συχνότερα στην εφαρμογή της ΕΕΕ (π.χ. εισαγγελείς και σε ορισμένα κράτη μέλη ανακριτές)— είναι ότι όλοι οι σχετικοί επαγγελματίες στον τομέα της δικαιοσύνης που ασχολούνται με την ΕΕΕ θα πρέπει να λαμβάνουν κατάλληλη κατάρτιση. Όπως επισημαίνεται σε μία έκθεση, η διεθνής συνεργασία παραμένει, σε τελική ανάλυση, μια κοινή προσπάθεια και κάθε κρίκος της αλυσίδας θα πρέπει να έχει πρόσβαση στην κατάρτιση.

Σε ορισμένες εκθέσεις τονίστηκε επίσης ότι, δεδομένου ότι οι άμεσες επαφές και οι ομαλές διαδικασίες διαβούλευσης μεταξύ των αρχών έκδοσης και εκτέλεσης είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχή λειτουργία της ΕΕΕ, θα ήταν σκόπιμο να βελτιωθούν οι γλωσσικές δεξιότητες των επαγγελματιών. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη ενθαρρύνθηκαν να αυξήσουν τον αριθμό των μαθημάτων γλωσσικής κατάρτισης, τουλάχιστον για τους επαγγελματίες που ασχολούνται με τα μέσα δικαστικής συνεργασίας σε τακτική βάση.

Όπως προαναφέρθηκε, τα κράτη μέλη παρείχαν λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τις προηγούμενες και τις τρέχουσες οικείες δραστηριότητες κατάρτισης σχετικά με την ΕΕΕ. Προέβησαν επίσης σε επισκόπηση των πρωτοβουλιών κατάρτισης σε ευρωπαϊκό επίπεδο στις οποίες συμμετείχαν οι αρχές τους και οι οποίες αφορούσαν κυρίως δραστηριότητες και έργα υπό την ηγεσία του ΕΔΚΔ, της Ακαδημίας Ευρωπαϊκού Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Δημόσιας Διοίκησης ή σε συνεργασία με τους φορείς αυτούς. Συναφώς, σε αρκετές εκθέσεις, οι ομάδες αξιολόγησης, έχοντας επίγνωση της προστιθέμενης αξίας που δύναται να προσφέρει το ΕΔΚΔ στις δραστηριότητες κατάρτισης, ζήτησαν μεγαλύτερη συμμετοχή του στη διοργάνωση πρωτοβουλιών κατάρτισης που σχετίζονται με την ΕΕΕ, ενδεχομένως σε συντονισμό με εθνικά σχέδια κατάρτισης. Προτάθηκε οι δραστηριότητες αυτές να καλύπτουν τη διασύνδεση μεταξύ των διαφόρων μέσων δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, θέμα που τέθηκε συχνά στον παρόντα γύρο αξιολογήσεων.

Κατά τη διάρκεια των αξιολογήσεων, οι επαγγελματίες εξέφρασαν μεγάλη ικανοποίηση για τα σημειώματα, τις συλλογές και τις κατευθυντήριες γραμμές που εκπόνησαν η Eurojust και το ΕΔΔ για συναφή θέματα στον τομέα της ΕΕΕ, όπως το κοινό σημείωμα σχετικά με την πρακτική εφαρμογή της ΕΕΕ που δημοσιεύθηκε το 2019 ή το ερωτηματολόγιο και η συλλογή σχετικά με τον αντίκτυπο της απόφασης *Gavanozon II* που δημοσιεύτηκε το 2022. Ως εκ τούτου, η Eurojust και το ΕΔΔ κλήθηκαν να συνεχίσουν να εκπονούν τέτοια σημειώματα, συλλογές και κατευθυντήριες γραμμές, προκειμένου να παρέχουν στους επαγγελματίες επικαιροποιημένες πληροφορίες και καθοδήγηση.

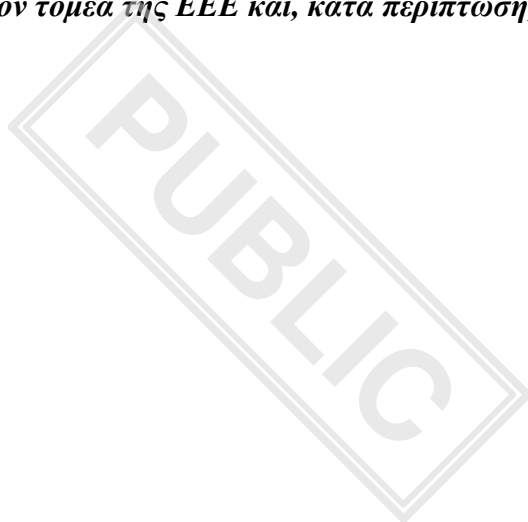
Ένα άλλο ζήτημα αφορά την κατάρτιση των δικηγόρων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας. Σε ορισμένα κράτη μέλη, κατά τη διάρκεια των επιτόπιων επισκέψεων, εκπρόσωποι των οικείων δικηγορικών ενώσεων εξέφρασαν την άποψη ότι πρέπει να παρέχεται στους δικηγόρους υπεράσπισης περισσότερη κατάρτιση σχετικά με την ΕΕΕ και, γενικά, σχετικά με τα μέσα δικαστικής συνεργασίας. Η αύξηση της ευαισθητοποίησης και των γνώσεών τους για τα εργαλεία δικαστικής συνεργασίας θα τους βοηθήσει να διαχειρίζονται αποτελεσματικότερα τις διασυνοριακές ποινικές υποθέσεις και να ασκούν τα δικαιώματα που προβλέπονται από τις σχετικές νομικές πράξεις.

Όσον αφορά την ΕΕΕ, οι συνήγοροι υπεράσπισης θα είναι καλύτερα προετοιμασμένοι για να ασκούν το δικαίωμα υποβολής αιτήματος έκδοσης ΕΕΕ εξ ονόματος υπόπτων/κατηγορουμένων ή, όπου προβλέπεται από την οικεία εθνική νομοθεσία, προς το συμφέρον των θυμάτων, καθώς και να ενεργοποιούν τα διαθέσιμα μέσα έννομης προστασίας στο κράτος έκδοσης ή εκτέλεσης με τον κατάλληλο τρόπο.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

- *Συνιστάται στα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι παρέχεται συστηματικά επαρκής κατάρτιση σχετικά με τη διεθνή δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕΕ, σε όλους τους επαγγελματίες που εμπλέκονται στη λειτουργία της ΕΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των δικαστών, των εισαγγελέων, των αστυνομικών και του προσωπικού υποστήριξης των δικαστηρίων και των εισαγγελιών. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται επίσης να αυξήσουν τον αριθμό των μαθημάτων γλωσσών, τουλάχιστον για τους επαγγελματίες στον τομέα της δικαιοσύνης που συμμετέχουν τακτικά σε διαδικασίες δικαστικής συνεργασίας.*
- *Τα κράτη μέλη καλούνται να εξετάσουν το ενδεχόμενο προώθησης κοινών πρωτοβουλιών κατάρτισης σχετικά με τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕΕ, οι οποίες θα απευθύνονται σε διάφορες κατηγορίες επαγγελματιών που εμπλέκονται στη λειτουργία των σχετικών νομικών πράξεων, συμπεριλαμβανομένων, όπου είναι δυνατόν, των δικηγόρων, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη την ανεξαρτησία του νομικού επαγγέλματος σύμφωνα με τη σχετική εθνική νομοθεσία.*
- *Το ΕΑΚΔ καλείται να εξετάσει το ενδεχόμενο αύξησης του αριθμού των μαθημάτων που σχετίζονται με την ΕΕΕ, ενδεχομένως σε συνεργασία με εθνικά προγράμματα κατάρτισης. Η κατάρτιση θα πρέπει να καλύπτει τη διασύνδεση μεταξύ των διάφορων μέσων δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.*

- *Η Eurojust και το ΕΑΔ καλούνται να συνεχίσουν να εκπονούν σημειώματα, συλλογές και κατευθυντήριες γραμμές για συναφή θέματα στον τομέα της ΕΕΕ και, κατά περίπτωση, να επικαιροποιούν τα υφιστάμενα.*

15. ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΝ

Η παρούσα ενότητα περιλαμβάνει επισκόπηση όλων των συστάσεων που απευθύνονται στα κράτη μέλη, την Επιτροπή, το ΕΔΔ, το ΕΔΚΔ και την Eurojust.

15.1. Συστάσεις προς τα κράτη μέλη

Κεφάλαιο 3

- Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να διατηρήσουν και, όπου είναι δυνατόν, να αυξήσουν το επίπεδο εξειδίκευσης όλων των αρχών τους που κάνουν χρήση μέσων διεθνούς συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕΕ. Προς τον σκοπό αυτόν, τα κράτη μέλη που δεν το έχουν ήδη πράξει θα μπορούσαν να εξετάσουν το ενδεχόμενο δημιουργίας εξειδικευμένων γραφείων και/ή μονάδων, όπου εξειδικευμένοι επαγγελματίες, όπως εισαγγελείς, δικαστές, αστυνομικοί και υπάλληλοι γραφείου θα χειρίζονται τέτοιες υποθέσεις.
- Παράλληλα με την εκ νέου επιβεβαίωση της σημασίας της απευθείας επαφής μεταξύ των αρχών έκδοσης και εκτέλεσης για τη βέλτιστη εκτέλεση των ΕΕΕ, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να διασφαλίσουν τη θέσπιση νομικών και/ή επιχειρησιακών ρυθμίσεων για τον αποτελεσματικό συντονισμό μεταξύ των εθνικών αρχών εκτέλεσης σε περιπτώσεις έκδοσης ΕΕΕ για πολλαπλά ερευνητικά μέτρα στα οποία εμπλέκονται διαφορετικές αρμόδιες αρχές εκτέλεσης, με σκοπό την ενίσχυση της αποτελεσματικής εφαρμογής των ΕΕΕ και τη διευκόλυνση της επικοινωνίας με την αρχή έκδοσης.

Κεφάλαιο 5

- Συνιστάται στις αρχές έκδοσης των κρατών μελών να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στη διασφάλιση μιας σαφώς διαρθρωμένης και κατανοητής περιγραφής των πραγματικών περιστατικών και των ζητούμενων μέτρων στην ΕΕΕ, και να καταβάλλουν προσπάθεια ώστε να λαμβάνεται υπόψη ο αναγνώστης.
- Συνιστάται στις αρχές έκδοσης των κρατών μελών, όταν εκδίδουν ΕΕΕ, να αναφέρουν στο παράρτημα Α όλες τις σχετικές αιτήσεις/εντολές δικαστικής συνεργασίας, όπως προγενέστερα/παράλληλα ΕΕΣ, πιστοποιητικά δέσμευσης ή ΚΟΕ.

- Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να αναφέρουν στη δήλωσή τους σχετικά με το γλωσσικό καθεστώς άλλη γλώσσα που χρησιμοποιείται ευρέως στην Ένωση, εκτός από την επίσημη γλώσσα τους, σύμφωνα με το πνεύμα του άρθρου 5 παράγραφος 2 και της αιτιολογικής σκέψης 14 της οδηγίας.
- Συνιστάται στις αρχές έκδοσης των κρατών μελών να διασφαλίζουν την καλή ποιότητα των μεταφράσεων. Επιπλέον, συνιστάται να επισυνάπτουν στη μετάφραση την αρχική έκδοση της ΕΕΕ.

Κεφάλαιο 6

- Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι πληροφορίες στον Δικαστικό Άτλαντα του ΕΔΔ είναι ορθές, πλήρεις και επικαιροποιημένες, προκειμένου να διευκολύνεται ο προσδιορισμός της αρμόδιας αρχής εκτέλεσης και να καθίσταται δυνατή η απευθείας επαφή μεταξύ των αρχών έκδοσης και εκτέλεσης.
- Οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών ενθαρρύνονται να αποστέλλουν ΕΕΕ με ηλεκτρονικά μέσα, όπου είναι δυνατόν, και να αποδέχονται ΕΕΕ που λαμβάνονται με ηλεκτρονικά μέσα, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 7 της οδηγίας.
- Έως ότου τεθεί σε λειτουργία το αποκεντρωμένο σύστημα ΤΠ για την ΕΕΕ βάσει του κανονισμού για την ψηφιοποίηση και όταν, για τους σκοπούς του κανονισμού για την ψηφιοποίηση, τα κράτη μέλη προβλέπουν τη χρήση του λογισμικού εφαρμογής αναφοράς, συνιστάται στα εν λόγω κράτη μέλη να επιταχύνουν την υλοποίηση του πιλοτικού έργου e-EDES και να συνδέσουν όλες τις αρμόδιες αρχές με αυτό το σύστημα, με σκοπό τη διασφάλιση της ταχείας και ασφαλούς διαβίβασης των ΕΕΕ, της σχετικής επικοινωνίας και των αποδεικτικών στοιχείων.
- Οι αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών, καθώς και οι κεντρικές αρχές, κατά περίπτωση, θα πρέπει να αποστέλλουν συστηματικά το παράρτημα Β. Επιπλέον, θα πρέπει να περιλαμβάνουν ορθά και πλήρη στοιχεία επικοινωνίας στο παράρτημα Β και θα πρέπει πάντα να περιλαμβάνουν διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Κεφάλαιο 7

- Οι αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών θα πρέπει πάντα να ενημερώνουν την αρχή έκδοσης σε περίπτωση προσφυγής σε άλλο ερευνητικό μέτρο, σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 4 της οδηγίας.

Κεφάλαιο 8

- Συνιστάται στις αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών να μην ζητούν συστηματικά από το κράτος έκδοσης να διαβιβάζει την υποκείμενη εθνική δικαστική απόφαση ως συνημμένο στην ΕΕΕ.
- Οι αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών, όταν αποστέλλουν τα αποτελέσματα στο κράτος έκδοσης, καλό θα είναι να προσθέτουν συνοδευτική επιστολή στην οποία να αναφέρεται αν η ΕΕΕ έχει εκτελεστεί πλήρως ή εν μέρει. Σε περίπτωση μερικής εκτέλεσης και όσον αφορά τη διαδικασία διαβούλευσης που προβλέπει το άρθρο 9 παράγραφος 6 της οδηγίας, οι αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών καλό θα είναι να συμβουλευούνται το κράτος έκδοσης για τη διαβίβαση των αποτελεσμάτων «σε κυλιόμενη βάση», ανάλογα με τον επείγοντα χαρακτήρα της υπόθεσης και τις ανάγκες της αρχής έκδοσης.
- Οι αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών θα πρέπει να μεριμνούν ώστε οι ζητούμενες διατυπώσεις τηρούνται στο μέτρο του δυνατού και απορρίπτονται μόνο όταν αντιβαίνουν σε «θεμελιώδεις αρχές του δικαίου», την δε τελευταία αυτή έννοια να την ερμηνεύουν συσταλτικά, με την έννοια ότι οι ζητούμενες διατυπώσεις δεν θα πρέπει να απορρίπτονται αποκλειστικά και μόνο επειδή δεν υπάρχουν στο εθνικό τους δίκαιο. Ταυτόχρονα, συνιστάται στις αρχές έκδοσης των κρατών μελών να περιγράφουν σαφώς στο τμήμα I τις ζητούμενες διατυπώσεις και τη σημασία τους.
- Συνιστάται στις αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών να τηρούν τις προθεσμίες που προβλέπονται στην οδηγία για την αναγνώριση και την εκτέλεση της ΕΕΕ και, σε περίπτωση καθυστερήσεων, να ενημερώνουν το κράτος έκδοσης το συντομότερο δυνατό, αναφέροντας τους λόγους.
- Συνιστάται στις αρχές έκδοσης των κρατών μελών, όταν επισημαίνουν μια ΕΕΕ ως «επείγουσα», να παρέχουν όλες τις σχετικές πληροφορίες για την τεκμηρίωση του επείγοντος. Ταυτόχρονα, συνιστάται η ορθολογική χρήση της επισήμανσης αυτής, ώστε να μην χάνει το νόημά της.

Κεφάλαιο 9

- Για λόγους συντονισμού και για την πρόληψη πιθανής βλάβης εις βάρος της έρευνας του κράτους έκδοσης, συνιστάται στις αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών να ενημερώνουν το κράτος έκδοσης αν κινήθηκε εγχώρια διαδικασία μετά την εκτέλεση ΕΕΕ, εάν η εγχώρια υπόθεση σχετίζεται με την υπόθεση για την οποία εκδόθηκε η ΕΕΕ.

Κεφάλαιο 10

- Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι, σύμφωνα με την οδηγία, όλοι οι λόγοι μη αναγνώρισης / μη εκτέλεσης ορίζονται ως προαιρετικοί στη νομοθεσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο. Επιπλέον, δεν θα πρέπει να θεσπίζονται πρόσθετοι λόγοι μη αναγνώρισης / μη εκτέλεσης πέραν όσων προβλέπονται στην οδηγία.
- Οι αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών θα πρέπει να συμμορφώνονται με την υποχρεωτική διαδικασία διαβούλευσης του άρθρου 11 παράγραφος 4 της οδηγίας. Σε περιπτώσεις όπου οι αρχές εκτέλεσης των κρατών μελών εξετάζουν το ενδεχόμενο να εφαρμόσουν οποιονδήποτε από τους άλλους λόγους μη αναγνώρισης / μη εκτέλεσης που προβλέπονται στην οδηγία, καλό θα είναι, πριν αποφασίσουν να μην αναγνωρίσουν ή να μην εκτελέσουν μια ΕΕΕ, να συμβουλευθούν την αρχή έκδοσης και, όπου ενδείκνυται, να ζητούν πρόσθετες πληροφορίες, ώστε να αξιολογήσουν ορθά αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για τον λόγο μη αναγνώρισης / μη εκτέλεσης.

Κεφάλαιο 12

- Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι το *Fiches Belges* στον ιστότοπο του ΕΛΑ περιλαμβάνει ακριβείς και επικαιροποιημένες νομικές και πρακτικές πληροφορίες σχετικά με τα ερευνητικά μέτρα που είναι διαθέσιμα στα αντίστοιχα εθνικά τους συστήματα.
- Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επανεξετάσουν το ενδεχόμενο διεξαγωγής της εξέτασης μαρτύρων, υπόπτων ή κατηγορουμένων που βρίσκονται σε άλλο κράτος μέλος μέσω βιντεοδιάσκεψης και χωρίς την έκδοση ΕΕΕ.

- Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να συμπεριλάβουν στην εθνική τους νομοθεσία διατάξεις που να επιτρέπουν την εκτέλεση ΕΕΕ οι οποίες εκδίδονται για την παρακολούθηση τραπεζικών ή άλλων χρηματοοικονομικών συναλλαγών σε πραγματικό χρόνο, όπως αναφέρεται στο άρθρο 28 παράγραφος 1 στοιχείο α) της οδηγίας.

Κεφάλαιο 13

- Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να βελτιώσουν τα οικεία συστήματα για τη συλλογή στατιστικών στοιχείων σχετικά με την ΕΕΕ προκειμένου να διευκολυνθεί η ανάλυση της εφαρμογής της και να βελτιωθεί η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να συγκεντρώνουν λεπτομερέστερα στατιστικά στοιχεία που να περιλαμβάνουν στοιχεία για τις περιπτώσεις μη αναγνώρισης/μη εκτέλεσης, τους λόγους μη αναγνώρισης / μη εκτέλεσης και τις περιπτώσεις αναβολής της εκτέλεσης, και να περιλαμβάνουν στα στατιστικά στοιχεία που αφορούν όλες τις αρμόδιες αρχές έκδοσης και εκτέλεσης.

Κεφάλαιο 14

- Συνιστάται στα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι παρέχεται συστηματικά επαρκής κατάρτιση σχετικά με τη διεθνή δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕΕ, σε όλους τους επαγγελματίες που εμπλέκονται στη λειτουργία της ΕΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των δικαστών, των εισαγγελέων, των αστυνομικών και του προσωπικού υποστήριξης των δικαστηρίων και των εισαγγελιών. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται επίσης να αυξήσουν τον αριθμό των μαθημάτων γλωσσών, τουλάχιστον για τους επαγγελματίες στον τομέα της δικαιοσύνης που συμμετέχουν τακτικά σε διαδικασίες δικαστικής συνεργασίας.
- Τα κράτη μέλη καλούνται να εξετάσουν το ενδεχόμενο προώθησης κοινών πρωτοβουλιών κατάρτισης σχετικά με τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕΕ, οι οποίες θα απευθύνονται σε διάφορες κατηγορίες επαγγελματιών που εμπλέκονται στη λειτουργία των σχετικών νομικών πράξεων, συμπεριλαμβανομένων, όπου είναι δυνατόν, των δικηγόρων, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη την ανεξαρτησία του νομικού επαγγέλματος σύμφωνα με τη σχετική εθνική νομοθεσία.

15.2.Συστάσεις προς την Επιτροπή, το ΕΔΔ, το ΕΔΚΔ και την Eurojust

Κεφάλαιο 4

- *Η Επιτροπή καλείται να εξετάσει το ενδεχόμενο έκδοσης εγχειριδίου ή κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με την ΕΕΕ και την αλληλεπίδρασή της με άλλα μέσα δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένης της απόφασης-πλαίσιου για το ΕΕΣ και του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1805 σχετικά με τις αποφάσεις δέσμευσης και δήμευσης. Επιπλέον, το ΕΔΚΔ ενθαρρύνεται να αυξήσει την ευαισθητοποίηση και τον διάλογο σχετικά με τη σύνδεση μεταξύ των εν λόγω μέσων.*
- *Η Επιτροπή καλείται να εξετάσει το ενδεχόμενο υποβολής νομοθετικής πρότασης για την τροποποίηση της οδηγίας, προβλέποντας τη δυνατότητα να ζητείται η συγκατάθεση για τη χρήση πληροφοριών που έχουν ήδη ανταλλάξει μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου ή μέσω αυθόρμητης ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ δικαστικών αρχών, ως αποδεικτικών στοιχείων σε ποινικές διαδικασίες.*

Κεφάλαιο 5

- *Η Επιτροπή καλείται να υποβάλει νομοθετική πρόταση για την τροποποίηση της οδηγίας, ώστε το παράρτημα Α να καταστεί πιο φιλικό προς τον χρήστη και πιο αποτελεσματικό, καθώς και να ληφθούν υπόψη οι ελλείψεις που έχουν εντοπιστεί.*

Κεφάλαιο 9

- *Η Επιτροπή καλείται να διευκρινίσει κατά πόσον ο κανόνας της ειδικότητας έχει εφαρμογή στο πλαίσιο της ΕΕΕ, υποβάλλοντας, εάν είναι αναγκαίο, νομοθετική πρόταση για την τροποποίηση της οδηγίας.*

Κεφάλαιο 12

- *Η Επιτροπή καλείται, κατόπιν δέουσας αξιολόγησης των πορισμάτων της παρούσας έκθεσης και αφού πρώτα προσδιορίσει το πλέον πρόσφορο νομικό μέσο, να εξετάσει σε νομοθετικό επίπεδο το ζήτημα της συμμετοχής του κατηγορουμένου στη δίκη μέσω βιντεοδιάσκεψης από άλλο κράτος μέλος.*
- *Η Επιτροπή καλείται να υποβάλει νομοθετική πρόταση για την αποσαφήνιση της έννοιας της «παρακολούθησης τηλεπικοινωνιών», σύμφωνα με τα άρθρα 30 και 31 της οδηγίας, και ιδίως για την αποσαφήνιση του εάν αυτή καλύπτει μέτρα παρακολούθησης, όπως η τοποθέτηση κοριών σε οχήματα, η παρακολούθηση GPS και η εγκατάσταση κατασκοπευτικού λογισμικού. Εναλλακτικά, η Επιτροπή καλείται να υποβάλει νομοθετική πρόταση, καθόσον κριθεί αναγκαίο, για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων που θα ρυθμίζουν τα εν λόγω μέτρα, συμπεριλαμβανομένου μηχανισμού κοινοποίησης παρόμοιου με του άρθρου 31 για περιπτώσεις στις οποίες δεν απαιτείται τεχνική βοήθεια από το κράτος μέλος στο οποίο βρίσκεται το πρόσωπο το οποίο αφορά το μέτρο.*
- *Η Επιτροπή καλείται να υποβάλει νομοθετική πρόταση για την αποσαφήνιση της εφαρμογής της οδηγίας σε σχέση με το άρθρο 40 της σύμβασης εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν. Θα πρέπει να θεσπιστούν ειδικές διατάξεις προκειμένου να διασαφηνιστεί εάν η οδηγία εφαρμόζεται στη διασυνοριακή παρακολούθηση που διενεργείται με τεχνικά μέσα με σκοπό τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών και στο πλαίσιο της δικαστικής συνεργασίας.*

Κεφάλαιο 14

- *Το ΕΔΚΔ καλείται να εξετάσει το ενδεχόμενο αύξησης του αριθμού των μαθημάτων που σχετίζονται με την ΕΕΕ, ενδεχομένως σε συνεργασία με εθνικά προγράμματα κατάρτισης. Η κατάρτιση θα πρέπει να καλύπτει τη διασύνδεση μεταξύ των διάφορων μέσων δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.*
- *Η Eurojust και το ΕΔΔ καλούνται να συνεχίσουν να εκπονούν σημειώματα, συλλογές και κατευθυντήριες γραμμές για συναφή θέματα στον τομέα της ΕΕΕ και, κατά περίπτωση, να επικαιροποιούν τα υφιστάμενα.*

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ / ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ ΟΡΩΝ

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ	ΠΛΗΡΗΣ ΟΡΟΣ
CATS	συντονιστική επιτροπή στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις
ΣΕΣΣ	σύμβαση εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν της 14ης Ιουνίου 1985 μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών της Οικονομικής Ένωσης Μπενελούξ, της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της Γαλλικής Δημοκρατίας, σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα
ΔΕΕ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
κανονισμός για την ψηφιοποίηση	κανονισμός (ΕΕ) 2023/2844 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2023, για την ψηφιοποίηση της δικαστικής συνεργασίας και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη σε διασυνοριακές αστικές, εμπορικές και ποινικές υποθέσεις και για την τροποποίηση ορισμένων πράξεων στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας.
οδηγία	οδηγία 2014/41/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 3ης Απριλίου 2014, περί της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας σε ποινικές υποθέσεις
ΕΕΣ	ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης
e-EDES	σύστημα ηλεκτρονικής ανταλλαγής ψηφιακών αποδεικτικών στοιχείων
ΕΕΕ	ευρωπαϊκή εντολή έρευνας
ΕΔΔ	Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο
Ευρωπαϊκός Δικαστικός Άτλας	δικαστικός Άτλας του Ευρωπαϊκού Δικαστικού Δικτύου
ΕΔΚΔ	Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Δικαστικών
Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Ποινικής Δικαιοσύνης (Eurojust)	Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Ποινικής Δικαιοσύνης
ΚΟΕ	κοινή ομάδα έρευνας
κοινή δράση	κοινή δράση της 5ης Δεκεμβρίου 1997 που θεσπίζει το Συμβούλιο βάσει του άρθρου Κ.3 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση για τη δημιουργία μηχανισμού αξιολόγησης της εφαρμογής και της υλοποίησης σε εθνικό επίπεδο των διεθνών υποχρεώσεων που έχουν αναληφθεί στον τομέα της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος
ΑΔΣ	αμοιβαία δικαστική συνδρομή